

Euseb.
D. August.

stituisse, quib⁹ omnes, si vellent, æternæ felicitatis participes fierent. Enim verò posset impius quisq; (in quo iam olim Arabes nonnulli peccauerunt, teste Eusebio lib. 6. historię Ecclesiasticę cap. 26. & August. libro de hæresibus numero 83.) astruere futuram quidem totius hominis, atque ad eò animæ perpetuam durationem, quam tamen anima etiam interruperit in morte, & à resurrectionis momento debeat auspicari. Illud apertius vrget, non intercidere animam, cum moritur homo; quoniam de fide est beari quamque, si nullam hinc deferat culpæ noxam, aut pænæ reatum, simul ac à corpore separatur: quapropter de qualibet earum certa erit Fidei assertio à nobis proposita.

Samuelis ani-
mā post mor-
tem supersti-
tem fuisse.

Ex peculiaribus etiam eventis animarum quarundam apud sacras literas palam concluditur quid iuxta Catholicam Fidem sit de omnibus vniuersim sentiendum. Atque in primis Samuelis animam post dissolutionem à corpore permanisse, constat ex secundo Regum 28. vt edisserit Iustinus Martyr in colloquio cum Triphone. Idem quæstione 76. earum, quas gentes ponunt, ad hoc ipsum institutum adducit Christi Domini verba ad Latronem. Hodie mecum eris in paradiso. Item Luc. 26. & pauperis, & diuitis animas ab ipso eorum inieritu suis locis seruatas esse docemur. Simile quid tenendum de anima illius, qui cum Luc. capit. 12. de horreis amplificandis meditaretur, ea ipsa nocte repetendam ab eo esse animam audiuit. Quam sententiam eleganter Diuus Ambrosius capite decimo libri de bono mortis ad præsens institutum expendit; quòd ea, quæ repetuntur, & tradita olim fuerint, & nunc etiam repetita, permaneant, &cæt. Quin & beatissimam Christi animam à primo suæ creationis instanti fore in æternum duraturam haud difficile intellectu est, quàm sit Fidei Catholicæ: ex qua constat descendisse illam ad inferos in triduo suæ separationis à corpore, & nunquam non fuisse beatam: status autem beatitudinis immortalitatem includit. Consequens ergò fit, vt similem existentia perennitatem in reliquis hominum animis iuxta diuina oracula agnoscamus.

Idem de alijs
constat ex E-
uangel.

D. Ambros.

Christi ani-
mā in perpe-
tuitatem du-
raturam fides
docet.

Decretum La-
ter. Conc. de
assertione pro-
posita.

Conc. Vien.

D. August.

Eandem assertionem comprobatur decretum Lateranensis Concilij sub Leone X. sess. 8. in hunc modum. Damnamus, sacro approbante concilio, omnes asserentes animam intellectuam esse mortalem. Subditurque id ex Euangelio constare, quo animam ab hoste occidi non posse perhibetur. Comprobat etiam Concilium Viennense sub Clemente V. Referturque secunda Clementina de Trinitate, & Fide Catholica. §. Porro. Sanè verò vniuersæ Ecclesiæ consensus abūde sua det è Fide esse propositam assertionē: vnde D. August. Epist. 3. ad Volusianum. Quis nunc est, inquit, extremus idiotavet quæ muliercula, quæ immortalitatem animæ non credat, vitamque post mortem futuram? Quapropter mirandum non est si idem D. August. Chrysost. Ambros. Isidorus, alijque nostræ religionis proceres eandem veritatem pari consensu astruant, quam etiam graues quidam Theologi inter fidei articulos retulerunt, de quo tamen suo loco.

Secunda assertio. De fide est non solum animam rationalem non extinguere homine intereunte, vt superiore assertionem tradidimus; sed etiam naturam suam immortalem esse. Probatum; quoniam decretum illud Lateranensis Concilij, cuius paulo ante meminimus, pronuntiat animam non solum per se essentialiter esse formam corporis, sed etiam immortalem; Quæ verba, si planè accipiantur, haud dubiè significant animam per se, essentialiterque suam esse immortalem. Velle autem decretum sic interpretari, vt dicatur solummodo animam iuxta naturam suam esse formam corporis, ibique illarum dictionum, Per se, atque essentialiter, vim sistere; deincepsque immortalem non ex natura sua, sed gratuito Dei dono prædicari: extorta prorsus, atque ab eius loci instituto aliena interpretatio erit; cum de natura animæ, non verò de ijs, quæ gratuito illi competunt, decretum illud procedat; alioquin sine vlla necessitate tam asseueranter decerneretur esse illam corporis formam, cum indubitatum sit animas de materia potestate e ductas, eidemque affixas, ac minimè per se, & seorsim coherentes, formas esse rerum earum, quas constituunt. Poterat verò non minima ea de re dubitatio oriri, si per se sint subsistentes, aliundeque proueniant, quàm ex materia, vti conuenit humanæ animæ.

Deinde, Sapientia secundo habetur. Deus creauit hominem inextermabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Quem locum etsi interpretes ferè referant ad Adamum (nec immeritò cum proximè de ipsius lapsu tractetur) cuius non solum anima incorruptibilis est, sed corpus etiam fuisse dono iustitiæ originalis à corruptione exemptum, si se à peccati lapsu custodisset; palàm est tamen eandem, vt ita dicam, inextermabilitatem ex parte saltem animæ omnibus quadrare naturaliter. Quapropter tum Plato in Alcibiade, tum Porphyrius apud Boetium, referente Eusebio, libro 11. præparationis Euangelicæ capite decimo quarto, non de Adamo, aut alio singulari homine, sed de omnibus celebrarunt esse illos inter cætera animantia ad Dei imaginem conformatos. Cum ergo secundum naturam suam homo sit Dei imago (enitet autem illa potissimum in cognoscendi, & appetendi capacitate illimitata, in dominio, indifferentiaque actuum suorum, in cupiditate ingenita æternitatis) erit vtiq; secundum naturam suam inextermabilis, ratione saltem animæ, cui illa imago impressa est. Item in ea Christi Domini sententia, Animam non possunt occidere, est haud dubiè intelligendum non posse naturaliter; quemadmodum & corpus, quod occidi posse dixerat, naturaliter periri potest ab hominibus, nisi per absurdè credamus in tam breui sententia verborum significationem mutauisse. Concinit his Gregorij Magni effatum libro quarto Moralium capit. septimo; Anima neque per vitium, neque per supplicium essentialiter viuere amittit.

Præterea ita licet argumentari. De fide est animam esse substantiam spirituales suapte natura, ergo & esse suapte natura immortalem. Cōsequen-

2. Assensio.
Animam esse
naturam suam im-
mortalem fide
tenendum.

Non sufficit
animam dice-
re immorta-
lem ex sola
Dei indulgē-
tia.

Sapient.

Plato.
Euseb.

D. Greg. Ma-
gnus.

De fide est a-
nimam ho-
minis esse spi-
rituales.

sequenti plana est; cum nulla substantia spiritualis attingi possit à primis qualitatibus, quæ omnis corruptionis principia sunt. Antecedens verò ostenditur; nam cap. Firmiter de summa Trinit. asseritur homo compositus ex natura corporali, & spirituali, id est, corpore, & anima; quod etiam habet Epistola Sophronij, cuius superius meminimus, quamque Concilium ut catholicam confirmat. Frequenter quoque in sacris literis anima rationalis spiritus appellatur ad Rom. 8. Ioannis 4. & 19. Psal. 145. Ecclesiastes 12. Matthæi 27. Luc. 23. ac D. Hierony. Epist. ad Pammachiū inter errores Origenis censet asserere animam corporeā esse. D. etiā Chrysoft. homil. 3. de incomprehensibili. Dei natura; Tertio item in Genesim. Diuus Gregorius 5. Moral. capit. 25. Nazianzenus Epistola ad Euagriū. Augustinus libro de hæresibus numero 86. atque alibi communi assensu astruunt spiritualement esse animam nostram. Cum igitur hæc de animæ spiritualitate assertio ita sit in Ecclesia communis, inter fidei dogmata planè censebitur; & quod est consequens de fide etiam erit ipsius naturalis immortalitas.

Postremò probatur ex cap. 1. Gen. (ubi homo ad imaginem, & similitudinem Dei quasi è consulto factus esse dicitur); Faciamus, inquit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Hanc autem rationem imaginis ad animam rationalem referri communis est Patrum sententia. Quæ tanta animæ excellentia ac nobilitas, haud obscure immortalitatem ipsius commendat. Quis enim sibi non persuadeat, tam sapientem artificem ad absolutionem tanti operis imaginem suam in re tam vili ac futili, atque est anima mortalis, quæ sæpe vnius horæ durationem non impleat, expressisse, cum celebris ille Phidias noluerit effigiem suam nisi in scuto Mineruæ pretiosissimo, quod æternum fore putabat, includere tanto artificio, ut nunquā nisi comminuto clypeo posset auelli. Et verò D. August. (ut alios Patres omittamus,) lib. de quantitate animæ cap. 2. Auctor lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, ad finem, & D. Bern. serm. 71. in Cant. rationem imaginis inter Deum, & hominem, in immortalitate ipsa, & æternitate animæ rationalis collocatam esse expressè affirmant. His accedit, quod eodem capite 1. de principatu hominis super reliqua ferè omnia creata expressum est: tanta enim hominis prærogatiua manifestè testatur ipsius animam, penes quam ratio principatus est, non esse materialem, & caducam, sed superioris cuiusdam, atque eminentis naturæ, à conditione reliquarum animarum longè distantem, atque adeò omnis interitus, & corruptionis incapacem. Neque verò sapientiæ, vel potentiæ tanti auctoris dignum foret hominem, cuius vitæ periodus breuissima est, utraq; ex parte corpore scilicet & anima mortalem totihuc mundo præfecisse; in quo sunt multa individua, non solum ex corporibus simplicibus, sed etiam mixtis, iisque animantibus, longissimæ durationis. Præsertim cum Deuter. cap. 4. non tantum hæc inferiora, sed & superiora Sol, Luna ac cætera astra, quæ à plerisque putantur suapte natura corruptionis expertia in ministerium ipsius hominis facta asserantur.

D. Hierony.
D. Chrysoft.
D. Greg. Mag.
D. Greg. Naz.
D. August.

Comendat
animæ im-
mortalitatem,
ad Dei ima-
ginem factam
esse.

D. August.

D. Bernard.

Item homi-
nem reliquis
ferè creaturis
prepositum cum
imperio.

Probatur item ex eo loco cap. 2. eiusdem libri Geneseos, in quo de singulari conditione primæ animæ rationalis, ac de conditionibus natiuæ eius nobilitatis expressa est mentio. Formauit igitur (inquit Moyses) Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ; seu accōmodatiùs ad vocem Hebraicam spiraculum vitarum, & communis Patrum interpretatio est, nomine spiraculi, animam rationalem intelligi, quod paraphrasis Chaldæa apertè reddit loco spiraculi, animam ponens. Sed nec textus cōmunis eius partis declarationem prætermisit, continuò adiungens; Et factus est homo in animam viuentem. Quòd autem spiraculum vitæ, seu vitarum dicatur, quanuis multæ rationes afferantur, ea Caietani ad hunc locum videtur aptissima, quia cum anima vna sit vita substantialis, multarum nihilominus functionum vitalium, quæ vitæ quædam sunt, principium est, perenniù; respiratione suæ præsentia valde sensibile præbet indicium.

Eiusdem rei
fac. iudiciū
loc. cap. 2.
Genes.

Spiraculi no-
mine ratio-
nalis anima
denotatur.

Iam verò conditiones nobilitatis animæ ingenitæ, quæ ibidem exhibentur, tam insigniter naturalem eius immortalitatem ostentant, vt nemo, qui rationis, nedum fidei lumine captus non sit, rem tam illustrem non contueatur. Prima conditio nobilitatis est, ab ipso Deo fuisse inspiratam; non enim cum materia quasi commixta, & ex illius gremioeducta, sed extrinsecùs adueniens, corpori infusa legitur. Cæteris quidem animantibus præcepit Deus, vt ab alijs producerentur. Producant, inquit, aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram, & cæt. Item Producat terra animam viuentem in genere suo, iumenta & reptilia, & bestias terræ, secundum species suas; simile quid de homine aut eius anima minimè protulit, sed & quòd primum hominum per se efformauerit, & quòd eius animam independentem à corpore & absque vllò respectu eius causalitatis creauerit, creatamque veluti hospitem in idem corpus exceperit, apertè significatur: & consonat illud Aristotelis 2. lib. de Generatione animalium c. 3. hinc, vt videtur, de promptu, mentem videlicet extrinsecùs aduenire, diuinamque & separabilem esse. Secunda nobilitatis animæ rationalis cōditio est, quòd quasi ex pectore diuino, intimisque præcordijs efflata dicitur. Nō quidem quod sit pars aliqua diuinæ essentia, circa quod aliqui turpiter errarunt, ab antiquis Patribus grauissimè reprehensi, sed quòd & genere essendi immortalis, & vi potentiarum, atque operationum spiritualium intimè, ac reconditè diuinam naturam participet. Vnde D. Ambrosius de bono mortis cap. 9. citans hunc locum, iure hominem exhortatur, vt cum illo puro, ac perpetuo, & immortalis bono maneat, ipsi adhæreat, & cum ipso sit, de quo cognationem ducit; illudque iam olim à D. Paulo actuum 17. inculcatum repetit; Cuius & genus sumus. Et D. Bernar. ferm. 2. de nativ. Domini. Spiritus sanè, inquit, non communem, sed propriam habet conditionem, nec in massa creatur, sed singulari quadam excellentia inspiratur. Agnosce ò homo dignitatem tuam, agnosce gloriam conditionis humanæ, & cæt. Tertia nobilitatis conditio non semel hic nec leuiter inculcata est, quòd anima rationalis

Tres rationa-
lis animæ præ-
rogatiue.
Prima.

Secunda.

D. Ambros.

Tertia.

tionalis verè spiritus sit, ab omni concretionem materię immunis, quan-
uis eam informet, ita vt vnus homo ex spiritu, & materia simul constas,
omnia corpora, omnes animas rationales, omnesque spiritus comple-
tos, Angelicos videlicet, veluti clausula omnium operum diuinę crea-
tionis in se contineat; idcirco & spiraculum dicitur anima rationalis, &
à Deo inspirata, vt aliqui ex Patribus adnotarunt. Hanc igitur secun-
dam assertionem ita certam putant Theologi nonnulli, vt opinentur
oppositam sententiam hæresis nota iam damnatam esse, tum ob com-
munem Sanctorum Patrum ac Conciliorum, quib⁹ hætenus vfi sum⁹;
declarationem; tum quia pleraque, quæ ex sacris literis pro immortali-
tate animæ adducta sunt, efficere etiam videntur illam esse immortalē
natura sua cū tanquam miraculum non proponantur. Vnde Sap. 2. cul-
pantur grauitèr tanquam in naturali lumine cæcutiuerint, qui eam ve-
ritatem non attigerunt.

ARTICVLVS. VI.

ARGVMENTORVM QVORVNDAM
solutio aduersus doctrinam supē-
rioris articuli.

Non solum Sadducæi, quorū mentio fit in sacris literis Matth.
22. & Actorum 23. fidem de animorum immortalitate, quam
hætenus asseruimus, impiè abrogabant; sed post illa tempora
nonnulli etiam de hæreticorum grege, vt est apud D. Augustinum li-
bro de hæresibus numero 83. atque Eusebium ab eodem Augustino
citatum. D. Isid. lib. 8. Etymolog. cap. 5. Quod etiam refertur 24. q. 3.
cap. Quidam; aliosque recentiores. Cuius impij dogmatis argumenta
sic habent.

Primum ar-
gumen.

Primò, Diuinæ literæ significare videntur animam cum homine pa-
riter extingui. Namque 3. cap. Ecclesiastes ita scribitur. Dixi in corde
meo de filijs hominum, vt p̄baret eos Deus; & ostenderet similes esse
bestijs; idcirco vnus interitus est hominis, & iumentorum; & æqua
vtriusque conditio; sicut moritur homo, sic & illa moriuntur; similiter
spirant omnia, & nihil habet homo iumento ampli⁹. In lib. etiam Sap. c.
2. ita habetur. Ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non
fuerimus. Demum, vt plura omittā, quæ ex eisdem Sacræ paginæ locis
deduci possunt. Iob 14. omnis spes homini præciditur resurgendi.
Consequens ergo videtur animi humani immortalitatem ad nostræ
fidei dogmata minimè spectare.

Secundam
argum.

Secundò, Idem probatur ex illo sextę Synodi in Epistola Sophr. quę
habetur actione 11. atq; ab ipsa Synodo tanquam Orthodoxa recepta
est actione 13. Intellectualia, atque inuisibilia nullatenus quidem mo-
riuntur,

Castro aduert
sus hæres. lib.
2. hæresi 7. de
anima.

Loco
gerit
lib. 4.
nes.
de cr
anim

riuntur, neque corrumpuntur: non tamen sunt immortalia per naturam; sed gratiam eis largitus est (nimirum Deus) à corruptione ea, & à morte coercentem. Sic hominum animæ permanent incorruptæ, sic immortales perseverant. Hæc Sophronius. Nec dissimilia legimus apud D. Hieronymum 2. cont. Pelagianos, Damascenum libro 2. Fidei Orthod. cap. 3. & 12. D. Bernardum lib. 5. de consideratione. Quæ quavis de Angelis ex instituto sint dicta, multò magis in animam humanam quadrare videbuntur. Unde nova argumenti confirmatio elicitur. Angeli perfectiores sunt animis nostris, ut art. sequenti trademus, & tamen de fide non est Angelos esse spirituales, ut scribit D. Tho. q. 16. de malo art. 1. ex Augustino lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 10. latiusque disputatur ad primam partem quæst. 50. art. 1. Imò verò neque de fide est eos esse magis incorruptibiles, quam hæc inferiora; ut sentit Gabriel in 2. dist. 2. q. 1. Multò igitur minus de fide erit animorum rationalium immortalitas.

D. Hierony
D. Damasc.
D. Bern.

D. Thom.
D. August.

Tertiò, Quoniam D. August. lib. 10. supra Genesim ad literam c. 21. & 23. & in lib. retractationum cap. 1. lib. item de Baptismo paruulorum cap. 10. alibi que non rarò videtur credere animas hominum à parentibus propagari, & quod inde necessariò sequitur à materia suscipiari; quod tamen à forma immortalis alienum est; quare, & cæt.

Tertium argum.

Locos congerit Pererius lib. 4. in Genes. in disp. de creatione animæ q. 2.

Quartò, Anima rationalis habere nequit operationem à corpore omninò independentem; igitur neque existentiam habere poterit extra corpus; atque adeò mortalis erit. Assumptum probatur illo celebri Aristotelis pronuntiato lib. 3. de anima cap. 8. text. 39. Eum, qui contemplatur, unà cum phantasmate contemplari oportere. Si ergo anima nostra intelligendi operationem sine corporis adminiculo expedire nequit; nullam certè expediet, proinde que extra corpus non poterit coherere. Quòd si quis occurrat ad intelligendi functionem pro huius vitæ conditione adhiberi phantasmata, ut res tum singulares, tum etiam communes in ipsis contentas mens contempletur; non autem ut in parte corporea recipiatur intellectio. Is nihilominus argumenti vim non effugiet: quandoquidem siue hoc, siue illo modo humana mens ad suam operationem corpus efflagitet; ratum manet absque vlllo corporis ministerio futuram otiosam; ac proinde minimè posse absque illo in rerum natura perseverare.

Quartum argum.

Occurrit obiectioni, que posset poni.

Quintò, Anima rationalis ideò fortassè immortalis dicitur, quòd è potentia materiæ non exeat; sed hæc ratio nulla est; ergò. Probatur minor, quoniam supernaturales formæ de potentia subiectorum non educuntur; & tamen naturaliter corrumpuntur, ut gratia, & Charitas per vitiosam, lethalemque actionem. Contrà verò cælorum formæ, quæ incorruptibiles sunt, materiales existunt; quare, & cæt.

Quintum argum.

Sextò, Quod pati potest naturaliter, corrumpi etiam naturaliter potest; cum passio sit inchoata quædam corruptio: sed anima viuente homine, tristitiam, & quod plus est, dolorem patitur naturaliter; erit igitur per naturam corruptibilis.

Sextum argum.

Ad hæc ita respondendum. Ad primum latè patet solutio apud D. Gre.

Responderur Gregorium lib. 4. dialog. cap. 4. aliosque sacrae scripturae ad citata loca ad 1. argum. interpretes. Dicendumque breuiter, verba illa in persona impij proferri, eo fine, vt nulla exultatione futurae vitae, ad praesentis gaudia incumbamus. Quo etiam pacto responderi posset, ad caeteros locos ibidem relatos: quamquam fortasse non de anima figillatim, sed de toto homine, pcedunt; quem verissimum est non posse post mortem reuocari ad vitam naturaliter.

Ad secundum. Ad secundum, colligi potest solutio ex ijs, quae initio primi articuli notauimus; dicendumque omnia citra Deum mortalia esse, aut per se, propriamque naturam, vt sublunaria; aut per potentiam alienam, id est, diuinam; eamque non ordinariam, sed absolutam; sicque intelligi debere, quod ex sexta Synodo, atque ex Patribus in argumento citatis adducitur. Responderi etiam potest caetera omnia praeter Deum mortalia esse, id est, mutabilia, vt interpretatur August. lib. 7. contra Maxim. c. 12. & D. Bern. serm. 71. in Cantica quo etiam sensu scribit D. Leo serm. de resurrect. Vnicuique quo ex alio in aliud mutatur, mors est non esse, quod fuit; & ortus est esse, quod non fuit; quod plane inuenies apud Philosophum 8. physic. cap. 3. text. 24. Ad confirmationem concessio toto antecedente, neganda est consequentia, quia vt ex dictis liquet animae immortalitas definita est de fide, non sic Angelorum; quamquam temerarium esset, aut etiam erroneum Angelos, aut mortales esse, aut corporeos asserere.

Ad tertium. Ad tertium dices D. Augustinum dubitasse quidem olim de animarum propagatione; sed nunquam de immortalitate, de qua librum etiam composuit, caeterosque passim simili doctrina resperfit. Quod si tunc aperte intelligeret cum immortalitate propagationem illam stare non posse; eam haud dubie pernegasset. Itaque potior sancti Doctoris dubitatio versabatur in explicanda peccati originalis diffusionem per Adami posteros, quam haud satis perspiciebat, si ex ipsius Adami natura tota etiam posterorum natura quoad corpus, & animam non descenderet per generationem, vt latius expendit Bellarm. lib. 4. de amissione gratiae cap. 11.

Ad quartum. Ad quartum recte occurrebatur, ad impugnationem vero dicitur multum interesse, quomodo dicatur anima ministerio corporis egere ad suam operationem; An ne, vt eo sibi instrumeta operandi comparet, id est, species; an modo alio? si enim hoc posteriori, nullam fortasse habere posset operationem, atque adeo neque existentiam extra corpus: poterit tamen si priori; siquidem contingere potuit, vt in statu, quo a corpore desereretur, aliter ab auctore naturae prouideretur, vt reuera prouisum fuit, infundendo, videlicet, ipsas species; qua de re inferius agendum.

Ad quintum. Ad quintum, neganda minor. Ad probationem vero neque formas supernaturales proprie corrumpi naturaliter a nobis, sed moraliter; neque creatas esse; sed potius de subiectorum potentia, supernaturaliter quidem tanquam de potentia obedientiali eductas. lam vero coelorum formae, etsi educibiles sint de materia, qualitates tamen vendicant a contrarijs inexpugnabiles. Ad

D. August.
D. Bern.
D. Leo Pap.

Centior est
animarum im-
mortalitas
quam Ange-
lorum.

Que sit de pe-
ccata animae
a corpore.

2. p.
6. c.
san.

Ad sextum, occurrendum naturalem corruptionem nullam esse, quæ ex primarum qualitatum impressione non proveniat; sine qua tamen posse in anima excitari tristitiam ex sola rerum moestiarum cognitione, palam est. Porro ex dolendi actu, ad quem anima concurret, media potentia corruptibili; solum concluditur illam principium quoque esse materialium operationum, ac vrgeri, cogique posse ne corpus extremè affectum ulterius informet; non autem eam necessario corruptibilem esse, ac materiale.

ARTICULVS VII.

VTRVM ANIMA SEPARATA

essentialiter ab Angelo
distinguat.

Esse humanas animas essentia æquales inter se, probabile iudicant graues Auctores, vt lib. 2. de Anima c. 1. quæst. 5. habetur. Quo vero pacto se habeant cum Angelis comparata, quæstio est, in qua tres omnino sententias inuenimus. Primam, asserentium animas & Angelos naturæ specificæ perfectione æquales esse. Quam D. Thomas Origeni attribuit, refellitque; tum alibi tum 1. part. quæst. 75. art. 7. Item Scot. 2. dist. 1. quæst. 6. Alensis. 2. part. quæst. 20. membro 5. D. Bonau. in 2. dist. 1. in secunda parte distinctionis art. 3. q. 1. & alij ad eundem locum Magistri.

Secunda sententia non minus absurda, asserit animas essentiali nobilitate Angelis præire. Quam tuetur Georgius Venetus in opere de harmonia mundi Cantico 3. tono. 3. cap. 2. cuius illud est præcipuum fundamentum. Quoniam cum duo genera ad inuicem comparantur; illud est sane nobilius, in quo id, quod eminent, præstantius est; quam quod eminent in altero, docente Aristotele 10. Ethic. cap. 7. nec sine ratione, quia, inquit, vnumquodque id simpliciter esse dicitur, quod in illo est optimum. Atqui in animarum rationalium genere Christi anima longè superat præstantissimum Angelorum; ergo animarum genus Angelis vniuersis absolutè præeminet. Quod si respondeatur propositæ rationis assumptionem veram esse tantummodo spectatam per naturali dignitate; sic ex ea ad naturalem argumentatur Venetus. Etenim Deus gratuita dona naturæ recipientium attemperavit vt Theologi plerique tradunt cum D. Thoma; quapropter cum ex sacris literis constet Christi Domini animam (quod etiam de Sanctissima parente asserendum est) gratiæ prærogatiuis cætera omnia creata longè superare; fit, vt essentia quoque emineat inter vniuersa. Quin etiam pro dignitate omnium nostrum ita secundo disputat. Ex sententia

Nun Christi

1. p. 9. 62. art.
6. cū Magist.
sent. 2. d. 3.

Ad sextum.

Occupatio
respon.

1. opinio asserens æqualitatem specificam inter angelos & animas.

2. opinio angelis præferens animas.

1. eius ratio.

Occupatio
respon.

2. ratio.

Occurrit
obiectioni.

3. ratio.

Reijcitur pro
posita opi-
nio.

Ad 1. rationē.

Ad 2. rationē.

Ad 3. rationē.

3. Sententia
que vera est
pro Angelis
pugnat.

1. Illius com-
probatio.

Christi Dñi Luca 22. maior est qui recumbit quam qui ministrat; sed An-
geli omnes administratorij sunt non solum Dei, sed etiam hominum ad
Hebr. 1. ergo Angeli omnes ut officio, ita & natura cedunt animis
nostris. Nec obest, inquit, quod idem Paulus ad Hebr. 2. ex Regio
Vate citat, minorem aliquantulum esse hominem ab Angelis: quo-
niam, etsi ita verterint septuaginta interpretes ex Hebræo; eius ta-
men linguæ vocabulum est Eloim: unde D. Hieronymus, Stapulen-
sis, & alij transferunt; Minuisti eum paulò minus à Deo. Denique ita
concludit. Quod est vltimum in executione, primum est in intentio-
ne; utpotè finis, qui solet esse quidpiam præstantissimum: at homo
creationis opéra clausit; Angelus autem inchoavit; homo igitur inten-
tione, atque adeò animæ dignitate prior est Angelo.

Haud vera tamen cecinit in suo cantico Venetus; perperamque in
homines se piùm præstitit Angelorum damno. Quare cum tam con-
testata sit, etiam Theologis, quorum maximè interest Christi dignita-
tem tueri, Angelorum essentialis eminentia supra homines; illius ra-
tionibus obiter respondebimus: fusius enim contra eum disputat Ioan-
nes Arboreus 1. Theosophiæ lib. capite secundo, & quantum sit satis
ex tertiæ, veræque sententiæ confirmatione à nobis refelletur. Ad
primam igitur rectè respondebatur. Neque quod vrgebat de donis
gratuitis pro mensura essentiæ, ita strictè accipiendum est, ut ab ea lege
non fuerit à Deo ob aliquem finem egregiū declinandum. Adde illam
D. Tho. doctrinam neq; satis pbari omnib⁹, neq; Angelos cum animab⁹
miscere; sed inter Angelos solum ex instituto auctoris procedere. Iam
verò animarū salus de qua ad Hebr. 9. mentio fit, finis est, Cui⁹, respectu
Angelorum, qui solet esse ignobilior; Deus autem finis Cui. At enim
si tanti facit Venetus Hebraicam lectionem, dicendum fuerat; Minuisti
eum aliquantulum à Dijs, quos Angelos esse non diffitebitur, nisi gen-
tilicè sapiat, multosque Deos inuehat. Præterquam quòd, si a Deo,
legendum contendatur; non paulò, sed infinitè minutum animum ab
eo esse dicendum fuerat. Itaque non sine temeritate à vulgata transla-
tione receditur, si aliter quàm, ab Angelis, vel apud Paulum, vel apud
Regium vatem legatur, ut præsul Genebrardus in commentarijs octauī
psalmi annotavit. Vltimæ rationis minor propositio falsa est, si velit
hominem etiam creationis angelicæ finem esse naturalem; quòd si in
sensu alio vera credatur, inefficax est ad institutum.

Tertia igitur sententia, atque omninò certa docet animas rationales
essentiali nobilitate inferiores esse angelis. Quam præter Doctores
scholasticos initio articuli citatos, tradunt Diuus Augustinus lib.
11. de Ciuit. Dei cap. 15. D. Hierony. in illud Matth. 11. Qui mi-
nor est in regno, &c. & in Epistol. ad Algaiam 91. Auctor sermo-
nis de Assumptione ad Paulam, & Eustochium inter opera D. Hier.
& alij sacri Doctores. Ostendique facile potest. Primò, quia locus ille
Scripturæ sacre; Minuisti eum paulò minus ab Angelis: non nisi de
naturæ, ut ita dicam, minoritate, intelligi commodè potest; quoniam
si ad inæqualitatem donorum gratiæ referatur, nullà ratione in Chri-
stum

Ferrar.
gent. c.
Albert.
dragon
971. ac

stum poterit quadrare; quem ut Paulus expressè subiungit, gratiæ donis omnibus Dei operibus antelatum esse constat. Secundo, quia Aristoteles 1. lib. de Cœlo capit. 9. text. 100. ita de intelligentijs scribit, ut non obscurè significet excellentiam naturæ earum præ nostris animis; cum optimam sufficientissimamque vitam sortitas esse affirmet. Tertio, quia animæ rationales in completa entia sunt essentialiter; & ad materiam transcendentem ordinantur, formalesq; causæ sunt compositorum: hæc autem omnia, & imperfectionem inuoluunt necessario, & ab Angelis sunt aliena; ergo illi multo perfectioris essentia erunt, quam animæ; Cum nulla alia via supersit, qua eas in naturæ dignitate possimus ante ferre. Denique accedunt ea, quæ lib. 2. de anima cap. 1. quæst. 2. artic. 3. dicta sunt. Ex quibus etiam duæ superiores sententiæ refutatae manent.

Superest tamen huiusmodi difficultas. Quoniam anima separata, & Angelus æquales sunt intelligendi proprietate; ergo & essentia dignitate: unde illa promanat. Consequentia suadetur: quoniam cum intellectus sit præstantissima potētia, quæ à Deo fieri possit, ex illa utiq; pensanda est subiecti dignitas; si namque hæc natura illam superat, proprietate aliqua eminentiam suam ostendere oportet. Antecedens verò suadetur primò, quia ita sentire videtur D. Thom. prima part. quæst. 79. art. 8. ad 3. ubi negat intellectum angelicum alterius generis esse ab humano; sed comparari tantum ad inuicem, sicut perfectum ad imperfectum. Quod vberius videtur declarasse quæst. 58. art. 3. cum docuit intellectum humanum discursiuum esse, atque adeò imperfectiorem angelico ob luminis exiguitatem, futurum alioquin non discursiuum, si vberius lumen participaret, ut angelicus. Demum quæst. vnic. de anima art. 15. ad 10. scribit intellectuum species non distingui, quòd sint, vel non sint à phantasmatis pendentes, ex quo tamen fundamento, saltem à posteriori videri posset colligi essentialis differentia intellectuum. Caietanus etiam ad quæstionem illam 58. annotauit discursiuitatem non cerni in obiectis, ut inde intellectus valeat speciem capere; sed potius imperfectionem esse illius.

Secundò. Quæcumque potentia eisdem actus sine discrimine possunt edere, specie non differunt; atqui humanus intellectus non discurret circa ea, quæ perfectè complectitur, ut obseruat D. Thom. artic. citato. Angelicus è contra circa ea discurret, quorum minus est capax; ut graues volunt Theologi; ergo, & cæt.

Auctores nec pauci, nec ignoti, inter quos est Scotus 2. dist. prima quæst. 6. distinctione quadam se ab hac difficultate expediunt, aientes intellectum humanum, & angelicum specie distingui ratione subiectorum, conuenire rursus specie ratione obiecti; idemque philosophandum volunt de sensibus humanis, ac brutorum. Hæc tamen distinctio imprimis ad ignotum recurrere videtur. Urgebamus enim animæ, atq; angeli distinctionem essentialē ex intelligendi facultatibus non posse colligi, quòd hæc eiusdem speciei essent. Nunc autem inuersa ratione ratione nobis respondetur, ideò non esse prædictas facultates speciei

Secunda,

Tertia.

Animas esse in completa quædam entia.

Contra obijcitur ex equalitate intellectus Angelici, & humani.

Esse autem equales probatur primo.

Probatur Secundo.

Qui velint eos distingui per subiecta, conuenire verò per obiecta.

Ferrat. 2. cõt. gen. c. 94. cū Albert. Mon. dragon. 1. p. 97. art. 7.

vnus si subiecta spectemus, eo quòd ista sint specie diuersa. Deinde ea distinctio confusionem in naturis parit. Quomodo enim eadem met entitates specie differre, & conuenire valent inter se? Quòd si talis distinctio semel probetur, accommodari poterit plerisque rebus non sine incommodo. Dicit enim aliquis duorum hominum visiones eodem tempore, & circa idem obiectum elicatas differre numero ratione subiectorum; & numero conuenire ratione temporis, atque obiecti. E contra verò si diuersis temporibus, aut circa diuersa numero obiecta elicantur ab eodem homine, differre numero ratione temporis, & obiecti, conuenire autem in vnâ numero ratione subiecti, contra Aristotelem, qui ad numericam identitatem rei, omnium circumstantiarum identitatem requisit 5. *Physic. cap. 4.*

Anreueritur
responsio.

Quòd si respondeant nullum id esse incommodum, quoniam vna differentia, aut identitas est per se & essentialis, ceteræ verò accidentariæ, rectè dicent: attamen ex data distinctione non constat adhuc vtra illarum sit differentia intellectuum ex subiectis petita, & identitas ex obiecto, quod erat declarandum. Parum verò iuuat quod Scotus citato loco addit; Cum duo aliqua conueniunt, ac etiam discrepant simpliciter denominari à differentia, non verò à convenientia; perstat enim adhuc hoc documentum (quidquid veritatis habeat) etiam si dicamus eos intellectus conuenire essentialiter ratione obiecti, & differre accidentaliter per subiecta.

Qua ratione
admitti pos-
set superior
distinctio.

Posset impugnata distinctio admitti, si dicamus diuersitatem, identitatemque specificam inter res, considerationes quasdam esse mentis nostræ, quas proinde non sit incommodum introduci inter angelicum, & humanum intellectum. Quæ doctrina etsi Scoto placere non debeat, est tamen huius etiam ætatis auctoribus pergrata.

1. Solutio ad
mittit æqua-
litatem vtri-
usque intelle-
ctus.

Vnde debeat
colligi speci-
fica subiecto-
rum differen-
tia,

Duplex deinde responsio occurrit, quarum quælibet, etsi stare nequeat cum altera; vtraque tamen ob rei obscuritatem probabilis est. Prima, si dicamus prædictos intellectus specie conuenire, proindeque ex eis non posse colligi subiectorum specificam differentiam; sed ex aptitudine, formalique inclinatione, seu ex vnibilibitate, aut non vnibilibitate ad corpus; vt Theologi ipsi inter se contendunt, habebimusque auctorem Scotum quæstione illa 6. §. Potest etiam addi; qui probationem quoque subiungit, nihil scilicet mirum, si proprietates eadem à diuersis specie subiectis nascantur, cum diuersè orientur ab eodè: quod etiam exemplis confirmatur. Lumen siquidem, & superficies, species infimæ cum sint, Soli, atque igni differentibus specie adnascuntur; brutorum quoque sensus specie conueniunt cum humanis, vt contra non nullos suæ familiæ probè notauit Victoria prima parte relectionis de pueniente ad vsum rationis num. 4. Cum tamen vtraque subiecta facis aperte distigantur. Quanuis ergo præstantissima substantiæ creatæ proprietates sit intellectus, non oportebit variari illam pro specifica variatione subiectorum; alioquin tot erunt intellectuum species, quot Angelorum, frustra sane, præsertim cum nulla appareat in obiectis ab eis attingendis varietas.

Non oportet
variari proprie-
tates pro sub-
iectorum vari-
atione,

In qua solutione dicendū, si qua diuersitas cernitur in utroque intellectu penes discursum, & non discursum, alioſue operandi modos; eam ex diuersitate ſolum maioris, vel minoris luminis prouenire, hoc eſt, ſpecierum diſtinctius, aut obſcurius, latius, aut preſius repræſentantium. Quod etiam monuit Durandus in 3. d. 14. q. 1. art. 2. ubi quantum ostendere nitatur beatas viſiones Angelorum, & animarum ſpecie conuenire ob identitatem ſupernaturalis luminis; attamen generaliter ſtatuit à principio proximo eſſe ſumendam identitatem, vel diuerſitatem intellectuum, non autem à remoto, id eſt, intellectu; confirmatque naturali exemplo membrorum leonis, & hominis, quæ non à materia, cum ſit eadem, ſed à forma proximè diſtinguuntur. Et D. Thomas ſuam quoque intellectuum varietatem Angelis ſuperioribus, & inferioribus attribuit quæſtione vnica de anima art. 7. ad 5. ob diuerſitatem, ſcilicet, ſpecierum; qui tamen intellectuum tam multiplices differentias ſpecificas, quàm Angelorum poſiturus non videtur.

Vnde colligatur aliqua diuerſitas in eorum modo diſtinctio.

Ex Anic. 1. de anima com. 33.

D. Thomas.

Lego Scaligerum exercit. 346. aduſus Scotum.

Altera ſolutio communior eſt diſtingui ſpecificè intellectum humanum ab angelico, vt plures Theologi volunt, cum de identitate ſpecifica beatæ viſionis diſputant vel ad 1. p. q. 12. art. 6. vel in 3. diſt. 14. vel in 4. d. 49. ſpecialim Caiet. 1. p. q. 79. art. 7. qui peculiarem ea de re quæſtionem edidiſſe ſcribit: & quod eſt huius articuli inſtitutum, ex eiſdem intellectibus colligi ſpecificam diuerſitatem ſubiectorum, vt fecit Alexan. Alen. 2. p. q. 20. mem. 5. D. Thomas 1. p. q. 75. art. 7. quidquid in contrarium valeant; quæ ex eodem Sancto Doctore ſuperius adduximus; quid enim D. Thomæ obſcuriora dicta rimari attinet, ubi aperta eſt iplius in contrarium ſententia? implexum eſt tamen, quod de intellectuum diuerſitate, vel identitate docet. Namque art. 7. citato de anima ad 1. eas ſpecificè diſtingui ait, ſi eliciantur à diuerſis principijs, id eſt, ſpeciebus inditis, vel acquiſitis. At verò paulò inferius art. 15. ad 10. negat diſtingui intellectuum ſpecies ex eo quòd ſimilitudines abſtractæ ſint à phantasmatis, vel à Deo petitis. Quidquid autem hac de re ſit, illud nunc eſt concludendum, à diuerſo lumine, atque intelligendi modo connaturalibus Angelo, & animæ rectè deduci intellectuum logicam differentiam, quod præſtitit D. Thomas 1. p. q. 75. art. 7. ad 1. & luculentiùs in quæſtione de anima art. 7. ad 4. Ferrar. 2. contra gent. cap. 94. Quapropter etſi Deus valeat alterum intellectum ad alterius actiones euehere; non efficiet tamen quin ſuus cuique debeat connaturalis modus. Itaque ſi quando anima more angelico non diſcurrit, id quidem, aut præter naturam eueniet ratione ſtatus ſeparati, aut ſupra naturam ratione gloriæ.

2. ſolutio ponit diſtingui ſpecie eam in intellectu.

A diuerſo lumine connaturali ſubiectis, ducitur intellectuum differentia.

DISPUTATIO II.

DE ANIMÆ SEPARATÆ STATV,
modovè effendi extra corpus.

ARTICVLVS I.

QV D SIT STATVS
separationis.

Scopus hu-
ius disputa-
tionis.

X superiori disputatione de animæ rationalis im-
mortalitate, liquidò constat, eam post totius compo-
siti dissolutionem in rerum natura persistere. Proxi-
mum est, vt de eiusmodi statu, quem separationis vo-
cant, disseramus, dicturi postea de illius operandi
ratione. Primò igitur, in quonam status is consistat,
inquiremus. Secundò, an animæ rationali naturalis
sit. Tertiò, an in eo existens anima, propendeat nihilominùs ad statum
informationis. Quod ad primum attinet, cum separatio, & coniunctio
apertam pro se oppositionem ferant, altera alterius mutua explicatio-
ne fiet apertior.

Quæ sit rea-
lis, & phyfi-
ca separatio.

Quibus non
cõueniat phy-
sica separatio

Physicæ sepa-
rationis sta-
tum soli ani-
mæ humanæ
conuenire.

Omissa ergo ea separatione, quæ per intellectum fit, cum duo reve-
ra coniuncta, separatim concipimus; quòd ad Dialecticos ex instituto
pertineat; realis, physicavè separatio, si pura sit, in eis tantum cerni-
tur rebus, quarum separatio ipsa corruptio non est, quemadmodum
neque pura, ac simplex vnio productio vniendorum esse debet. Hinc
fit, vt inter partes hominis solummodò, atque inter ea, quæ loco di-
uelli, coniungiq; solent, propria separatio, vnioq; intercedat natura-
liter. Siquidem in his solum neque vnio, productio est, neque sepa-
ratio: at verò quia cæterarum tum substantialium tum accidentalium
formarum à subiectis disiunctio ipsa, est earum corruptio; ideò sepa-
ratio in eis locum non habet: sicuti neque in Christi Domini humani-
tate per mortem à Verbo, nec in speciebus Eucharistiæ, cum illæ cor-
rumpantur. Vnde obiter colliges non minùs verè, quàm propriè di-
xisse Damascenum nihil à se Deum separauisse eorum, quæ semel
vniuerit. Nimirum, humanitas in triduo mortis non separata à Verbo
fuit, sed potius extincta. Dixi, naturaliter, quia in Sacræ Eucharistiæ
mysterio propriè quidem, non tamen naturaliter, accidentia à sub-
stantia panis, viniq; abiunguntur, quia illa à subiecto separatio, cor-
ruptio eorundem non est, vt satis constat. Quapropter separationis
status, eiusq; tractatio soli humanæ formæ quadrare potest; proindeq;
de illius tantummodò vnione; idq; quantum sit satis, ad oppositam se-
parationem declarandam, agendum erit. Ergo

Ergo unio formæ ad materiam, ut præbè notavit Caiet. in Cõment. i. p. q. 76. art. 1. in responsione ad 6. eiusque informatio, siue causalitas, idem sunt. Quo fit, ut separatio, atque mors, quæ illis ex aduerso respondent, tantûdem valeant: nisi quòd separatio partem denominet, mors totum ob eam, quam diximus, rationem; quia illa maneat, non item hoc. Opponuntur autem separatio, atque unio priuatiuè. Hæc enim positiuum quippiam est, illa minimè, quod vel ex eo constat, quia ad unionem positiuæ, ac reales dispositiones, influxusque causarum desiderantur: ad separationem verò istorum omnium cessatio, atque amotio. Non est tamen separatio nuda quædam, puraque negatio: cum certum, ac idoneum subiectum requirat, id est, formam; quare, & cæt.

At quid tandem est (inquies) ipsa unio, substantia ne an accidens? spiritualis, an corporea? ut enim arguit Caiet. citato loco, si substantiale quippiam esse dicatur, iam per separationem anima quippiam ad substantiam attinens amittet; si accidentale, iam per accidens totum hominem constituet cum materia, quæ sunt absurda; nec dicat aliquis nullum id esse incommodum, eo quòd unio sit veluti dispositio, est enim potius ipsa totius constitutio, ac compositio, non verò antecedens ad constitutionem præparatio. Huic dubitationi respondendum, animæ rationalis unionem cum materia (quod etiam alijs formis substantialibus quadrat) idem valere, atque informationem, causalitatem uè eiusdem in factò esse, ut supra tetigimus, quapropter nihil aliud dici posse quam modum substantialem, atque spiritualem eiusdem animæ. Quod etiam de productione, actione uè, atque existentia substantiæ dici solet, ac debet; eas nimirum ad genus rei productæ, atque existentis spectare: quo autem pacto unio, de qua loquimur, spiritualis sit, cum alterum extremum; ad quod fit unio, id est materia, sit corporeum, ex lib. 1. de Generatione cap. 4. q. 13. ad calcem constare potest; nec maior ea in re difficultas uisitur, quam cum alterum extremum unionis est accidens, alterum substantia; ut rectè consideranti patebit; quæ tamen extrema ita passim coniuncta cernimus, ut vel assiduitate ipsa dubitatio omnis compressa videatur.

Possset etiam hoc loco quæri; An cum anima separata rursus unitur, modus alius unionis ibidem intercedat specie quodammodo diuersus à priori, quique peculiari nomine reunio dicatur; an potius importetur uoce hac solummodò geminatio quædam extrinseca durationis, qua indicetur eandem numero unionem esse, quæ nunc, olimque fuerit, aut certè eandem in specie. Rursus dubitari possset; An unio per aliam uniatu ipsi rei, quam afficit. Sed hæc tum quia facilia sunt, tum quia ad præsens institutum non conferunt, omittenda duximus. Illud tantum aduertimus apud graues Auctores unionem uocari interdum relationem; præsertim cum de illa ineffabili, quæ inter humanitatem, Verbumque Diuinum datur, sermo incidit; accommodato, scilicet, fundamenti nomine, relationi, quæ ex eo confurgit, atque inter res unitas exercetur.

In quo differat mors à separatione.

Separatio, & unio opponuntur priuatiuè.

Sit ne unio substantia an accidens; spiritualis, an corporea

Unionem esse modum substantialem, & spiritualem anime.

Duplex dubitatio de eadè unione.

Nomine unionis indicari etiam relationem.

Ita Iandun. c. 11. lib. 1. de anima.

In quo con-
sistat animæ
separatæ sta-
tus.

Animam per
separatiōem
mutari priua-
tiuē.

Neutiquam
ei posituum
modum ad-
uenire.

Similis est
animæ separa-
tio primæ An-
gelorum pro-
ductiōis.

1. obiectio.

2. obiectio.

Ad 1. obiect.

Ad secundā.

Ex dictis constat, quænam esse debeat præsentis articuli conclusio. Nimirum animæ rationalis statum extra corpus, separationemvè, si formaliter spectetur, priuationem esse actus secundi eiusdem animæ, idest, informationis, seu vnionis erga corpus; & quod hinc sequitur, ipsius relationis, ac præsentia, tum ad idem corpus, tum ad cætera, quibus ratione corporis fiebat præsens; omnis denique concursus, quem per proprias facultates solebat exhibere; quo fit vt quærenti an per separationem anima rationalis mutetur; respondendum sit, mutationem quidem subire, sed tamen priuatiuam; (nam de ea locali, reali; separatiōe, per quam à corpore dissoluta migrat, inferius agendum erit) alioqui si propositiuo vnionis modo, alium naturaliter sortiretur extra corpus, non esset cur præter naturam tunc existeret, ac rursus cur in corpus propendere diceretur; quemadmodum materia, forma hac semel amissa, præter naturam non manet: quia aliam illius vice naturaliter suscipit. Vndè illa Caiet. sententia 3. p. q. 6. art. 3. quòd anima cum separatur semipersonalitem comparet, refutanda nunc foret, nisi id lib. 2. de Anima cap. 1. q. 2. art. 2. actum esset. Porrò licet hæc ita sint, habet nihilominus separatio animæ similitudinem quandam cum primæ Angelorum produciōe, quatenus vt hi cum primùm creantur in actu primo, ac completo operandi constituuntur, sic anima in ipso momẽto separatiōis per species denuò inditas, ac per propriam potentiam mouendi ad operandum expeditur, vt in progressu dicemus.

Sed iam oppones. Cum accidentia virtute diuina à substantia separantur in Eucharistiæ Sacramento, non solùm amittunt naturalem vnionem, sed etiam acquirunt nouum, ac posituum essendi modum, qui vicem subeat antiquæ vnionis, compleatque ipsorum accidentium existentiam. Item cum Christus Dominus iisdem Eucharistiæ accidentibus deest, aliquem essendi modum posituum debet acquirere, alioqui ea separatio à speciebus, corruptio Christi dicenda esset, quod est absurdum. Pari igitur ratione cum anima rationalis à corpore abijungitur, non solam priuationem vnionis patietur; sed modum posituum etiam pro vnione denuò comparabit.

Ad primum tamen exemplum admissio antecedente, neganda erit consequentia; etenim rationalis forma etiam vnita corpori subsistit, vt loco citato de anima ostensum est; quapropter nullius modi accessu eget cum separatur; cuius merito possit subsistere; quod tamen in Eucharistia longè euenit, vbi quantitas nouum quendam modum denuò recipit, quo extra subiectum existat. Deinde negari potest antecedens; quæ de re lib. 1. de Generatione cap. 4. q. 7. latius disputatur. In posteriori exemplo concedendum, cum primùm Christus Dominus ab speciebus Eucharistiæ deficit, puram pati priuationem vnionis, realisque præsentia ad ipsas, nihilque posituum comparare; non tamen ob id dicendum esse eum corrumpi, cum nulla mutatio physica circa ipsum, sed circa species transigatur, quod maiori iure dicendum erit de separatiōe Diuini Verbi ab humanitate cum per triduum extincta fuit.

Lego Soarū
3. tom. dispa.
34. sect. 1.

ARTICULVS II.

SIT NE SEPARATIONIS

Status animæ rationali naturalis.

Naturalis status vocabulo, non solum intelligimus eum, qui supernaturalis non sit, ac citra miraculum; sed qui consentaneus animæ humanæ dici possit, atque, ut ita dicam, desiderabilis. Sunt enim hæc non parum diuersa: quod exemplo ignis frequenter explicat D. Thomas: nullo enim miraculo, nullaque supernaturali vi circulariter voluitur ad cauum Lunæ, & tamen is motus naturalis dici nequit ei elemento, vel ipso Aristotele auctore, cum iam admotum sursum naturaliter inclinetur, ac propendeat.

Sit igitur hac de re prima assertio propositæ dubitationi directo respondens. Separatio animæ à corpore, tum in fieri, tum in factò esse, nõ est ei naturalis, siue consentanea. Ita docet D. Thom. non semel, præsertim prima part. quæst. 89. art. 1. Caiet. ibidem. Fer. primo contra gentes capit. 83. & 94. Henricus quodlibeto 7. quæst. 13. alijque non pauci, suadetur autem in hunc modum. Primum affectiones oppositæ, præsertim priuatiuè, eidem rei connaturales, & consentaneæ esse nequeunt: at animæ rationali maximè naturalis est vnio ad corpus: ergo separatio, quæ eam vnionem demolitur, minimè erit eidem consentanea, atque optabilis. Secundum, Id, quod in totiùs compositi perniciem cedit, naturale esse nequit ipsi formæ, alioquin à forma nonnunquam ei malum obueniret, quod est absurdum; forma igitur nullibi, quàm in materia cõnaturalem habet essendi modũ. Diximus, formæ, non autem, materiæ, quoniam hæc cum à natura instituta sit in commune subiectum generationum, corruptionumq; vniuersi, consequens fuit, vt haberet aliquam indifferentiam, ratione cuius alias etiam formas posset appetere: qua de causa malefica dici consuevit à Philosophis, alijsque eius generis nominibus notari, ac verò forma cum à natura sit instituta in vnus tantum compositi bonum, eius erit continete, coercereque vagam materiæ appetentiam, proindeque non debuit aliam propensionem habere, quæ huic muneri sibi tam proprio obstare posset. Tertiò, Separatio ad naturam formæ nihil interest, vt patet inductione cæterarum, quare cum nullus sit in humana anima gradus, qui ad informandum corpus non pertineat, vt alibi comprobatum est, sit, vt quemadmodum reliquæ formæ ad separationis statum naturalem propensionem non habent, ita neque illam habeat rationalis. Quarto, quia ad id, quod est consentaneum, datur quidam veluti impetus naturæ: at si consideremus ea, quæ in separatione animæ à corpore accidunt, nihil tale reperiemus ex parte ipsius; quod in hunc modum declaratur. Dispositiones noxiæ, ac mortiferæ ei aduersantur; non possunt igitur

Quo pacto naturale hic accipiatur.

Prima assert.

Confirmatur primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

illam in statum quasi cōnaturalem impellere, & statuere, vt satis liquet; Deinde dici non potest illam ob inductas dispositiones sibi inimicas, per se se commigrare, ac veluti hospitium vertere; quandoquidē in tali separatione, neque illum etiam tenuem concursum formalem habet, qui formis cœlorum concedi solet erga circularem motum, cum potius ab officio formæ tunc spoliatur; non est igitur cur separatio animæ rationali consentanea dicatur. Denique illud saltem negari non potest, multò congruentius ad naturam suam vniri animam, quam separari: cum hoc posteriori modo sit in actu primo tantum, illo vero priori sit in actu secundo causandi, conferendique esse tum materiæ, tum cōposito, quod est rebus admodum naturale, exercendi item operationes non solum intellectiuae partis, sed etiam vegetantis, atque sentientis. Ac iuxta hanc sententiam accipiendus est D. Thom. qui 4. contra gentes cap. 79. & prima part. quæst. 118. art. 3. scribit contra naturam animæ nostræ esse separatā existere à corpore, idest, minimè consentaneum, atque expetibile.

Ultimo.

In quo sensu
dici possit se-
paratio con-
tra naturam.

Separationē
animæ esse
naturale, ali-
quorum fuit
opinio.

Explicatur
sententia.

Confirmatur
primo.

Sed contra propositam ac confirmatam assertionem sunt nonnulli sequuti Auicennam, quorum meminit Caiet. in commentarijs primæ partis ad art. 1. quæst. 89. non quòd crediderint naturale esse, ac consentaneum animæ rationali quoquomodo extra corpus esse: sed ordinatim post corporis informationem: quemadmodum, & fatui non primo, sed post certum illud tempus, quo in vtero materno detineri solet, naturale, ac consentaneum est in lucem p̄dire, ab illoque tenebrioso naturæ ergastulo foràs emicare. Ad quam sententiam luculenter alludit Seneca Epist. 102. ad Lucillum in hæc verba. Quemadmodū nouem mensibus nos tenet maternus vterus, & præparat non sibi, sed illi loco, in quem videmur emitti, iam idonei spiritū trahere, & in aperto durare; sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem, alia origo nos expectat, alius rerum status; nondum cœlum nisi ex interuallo pati possumus, proindè horam illam decretoriam prospice, non est animo suprema, sed corpori, transeundum est, excutit natura redeuntem, sicut intrantem, & cat. Hæc ille.

Pro qua suadenda sententia primum esto argumentum. Multò magis pendet hæc materia ab vnione huius formæ rationalis, quàm e contrā, vt est consideranti manifestum; atqui eo non obstante naturale est ipsi materiæ huius formæ vnione privari: erit igitur & huius formæ naturale vnionis priuationem subire. Confirmaturque argumentum similibus exemplorum inductione; quis enim neget naturale esse hominibus suo tempore caluitium, arboribus hyberno tempore nuditatem foliorum, animantibus somnum, qui vigiliæ vacatio est; & vniuersim causis omnibus, postquàm semel effecta sua edidere, virtute privari ea iterum producendi: quapropter cum forma rationalis causa etiam sit, non solum multo post tempore, sed data etiam semel vnione ipsius ad corpus, naturale illi erit ab eo influxu desistere, cum nulla iusta ratio cogat cur in actu secundo semper esse oporteat.

Secun-

Secundū, Anima rationalis n̄ vnitur corpori, nisi vt illius ministerio operandi instrumenta colligat, idest, species; mirum igitur non erit si corpus deinceps naturaliter exuat, ac seponat. Nam post benè instruatam domum, nauim vè, opificum arma quis requirat? Quæ post adultam prolem parens nutricem poscat? Quis post depictam tabulam penicillum?

Tertium, Operandi modus absque vllaphantasmatum ope, naturalis animæ est, ac profus consentaneus; ergo etiam modus essendi, cum alter ex altero probè colligatur. Assumptum, præterquam quod est apud D. Thom. prima secundæ quæst. 5. art. 1. ad 2. quo in loco docet post huius vitæ statum habere nos modum alium connaturalem intelligendi, probatur primò, quia cognitio extra corpus supernaturalis non est animæ eaque est multò perfectior, vt potè distinctior, atq; expeditior, quàm quæ in corpore; erit igitur anima ad ipsam exercendam propensa naturaliter. Secundò, quoniam, vt est eiusdem Doctoris Sancti, plurimumque Theologorum dogma, eo temporis momento, quo anima à corpore abiungitur, stata lege species recipit, quibus deinceps intelligat. Scilicet ad naturæ Auctorem pertinet, vt tunc cum ope phantasmatum destituitur, nouis rerum imaginib⁹ adornetur. Nec si Scoti placitum magis arridet de specierum conquisitione ex obiectis, propositi argumenti pondus eleuatur, sed augetur magis, vt consideranti planum fiet. Concludamus igitur iuxta naturam suam operari animam extra corpus, atq; adeò extra idem consentaneè perdurare.

Quartum, quia quod naturale non est, diuturnum esse nequit, teste Philosopho primo de Cælo cap. 3. text. 15. & lib. 2. capit. 3. text. 18. at status separationis est æternus animo rationali naturæ viribus spectatis, cum illius ad corpus regressio miraculosa sit; ergo, & cæt.

Hæc tamen ita erunt expedienda, atque in primis similitudo, quæ ex foetu deducitur, elegans quidem est; sed parùm vrget; potuit siquidem, tam in materno vtero, quàm extra illum cōnaturali modo existere proles, quia vtrobique ad perfectionem obtinendam tendit: at verò anima extra corpus præcipuum formæ munus amittit, quod est informando materiam, compositum constituere: vnde non poterit in eo statu connaturali modo permanere.

Ad primum verò argumentum neganda erit consequentia; & ratio in promptu est, quia anima hæc vni tantum materiæ coniuncta esse valet naturaliter, vt 1. Phys. cap. 9. quæst. 11. art. 4. ad vltimum habetur: non ita verò materia; quapropter etsi hanc deserat formam, statū etiam naturalem sub quauis alia retinebit. Porro exempla, quæ in confirmationem adducuntur, si rectè accommodentur, instituto nostro profunt, non obfunt; siquidem neque capillis, neque folijs, aut vigiliæ cōnaturale esse potest extra illa subiecta inueniri. Iam quod de causis additur, naturale eis esse, carere vi producendi effectus semel editos, falsum est, si de ijs intelligatur à quibus non solum in fieri, sed etiam in conseruari effectus iugiter pendent, seu quarum influxus non interrumpitur, cuius generis constat esse animam.

2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

Improbatur hæc opinio, & respondetur ad arg.

Ad primum.

Car materiæ potius, quam formæ separatio sit naturalis.

Ad secundū.

Secundū argumenti antecedens falsum assumit; cum propter actiones etiam partis sentientis, atque vegetantis, anima materiae copuletur. Quin etiam licet à nobis admitteretur, neganda esset adhuc consequentia, cum semper vsu sensuum egeamus ad species intuitivas propria ope comparandas, singulariaque intelligenda.

Ad tertium.

Ad tertium, negandum quoque erit antecedens, nisi sensum (vt vocant) reduplicantem contineat; accepta nimirum anima prout statum obtinet separationis; tunc enim toti illi quasi coniuncto ex anima, & statu naturale erit sine corpore operari, quo pacto intelligendus est D. Thom. in argumento citatus. Ad primam deinde confirmationem negetur consequentia: multò enim perfectior est circularis motus, quàm rectus, non tamen prior ille est igni consentaneus, sed posterior. Nimirum, quæ præter naturam competunt, nihil interest meliora ne sint, an deteriora, quàm quæ competunt consentaneè. Ad secundam dic ex illo Theologorum dogmate concludi quidem animæ humanæ species, atque actiones intelligendi extra corpus, in quoddam veluti supplementum dari; non autem in connaturale, atque expetibile præ corporis vnione ornamentum.

Animæ solū
vt separatæ
naturale est
sine corpore
operari,

Actio animæ
extra corpus
est illustrior
sit, nõ est cõ-
naturalior.

Ad quartum.

Ad quartum, si per non naturale violentum intelligatur, concedenda maior, sed nihil contra nos, qui separationem violentam esse negamus; si verò, quæ præter naturam sunt, etiam comprehendat, falsa est, vt exemplo ignis ostenditur, hic enim æterno tempore præter naturam volui posset, si cœlorum motus nunquam desisteret.

Secunda assertio.

Secunda assertio, Separatio à corpore animæ rationali violenta non est. Declaratur, suadeturque, nam violentum, vt sumitur ex Aristotele 3. Ethicorum tunc dicitur, cum subiectum vrgetur in contrariam affectionem, vel statum eius, ad quem effectiuè inclinatur, ac tendit: sic motus, locusque sursum dicitur violentus corpori graui; quoniam in contrarium motum, ac locum effectiuè propendet. Cum ergo anima rationalis effectiuum influxum non habeat in sui vnione ad corpus (is enim propria est efficientis causalitas) sed formalem; fit vt quidquid contra talem influxum accidit, violentum dici non mereatur: vnde neque cœlum violentiam pati dicetur, cum post diem iudicij æterno tempore quiescet; quia ea quies pugnat quidem cum motu, ad quem tamen cœli forma non effectiuè, sed formaliter tantum concurrat. Atque hæc ratio probat, quod etiam D. Thom. 1. secundæ. quæst. 6. art. 4. ad 2. fatetur de qualitatibus actiuis, vbi maximè violentia cerni posset, nulli omnino formæ violentiam fieri, cum à materia excluditur, non solum spectata generali rerum lege, secundum quam naturale est illis corrumpi, vt aliæ generentur, sed etiam spectata peculiari; cum nulla forma efficientem influxum habeat ad se ipsam, vel compositum conseruandum, ac formaliter tantum cum sibi contraria pugnet in subiecto, si, qua ex parte proprium munus formæ præstat, consideretur. Quod ideò dixerim quoniam si attendatur, vt est ipsi compositor ratio agendi, vel actioni contrariæ resistendi, violentiam fortasse propriam patietur, quod considerasse videtur Aristoteles cum libro 5.

Quid sit proprie violentū.

Anima in vnione non habet influxum effectiuum.

Nulli formæ violenta est à materia separatio.

In quo statu forma possit pati violentiã.

Phys. capit. 6. text. 59. alterationes etiam violentas dari scripsit. Quam cum moderatione propositum à nobis pronuntiatum accipiendum volumus.

Quod ulterius suadetur comodiùs nunc ad rem nostram adducto argumento, quod pro sententia Avicennæ quarto loco superius proposuimus: quia, si anima violenter separaretur à corpore, iam resurrectio naturaliter homini deberetur, quod philosophis absurdum est, consentientibus penè vniuersis, nihil semel propriè corruptum, redire posse per naturam. Probatur consecutio, quia cum anima post mortem naturaliter perseueret, si is status illi foret violentus, non posset non tandem aliquando naturali via ab eo expediri, cum perpetuus esse non possit docent Aristotele 2. de celo cap. 3. text. 18.

Adhæc, Violentum dicitur, cuius principium est foris; sed forma etiam si nulla inimica qualitas exterius immittatur, dissociabitur aliquando à materia, consumpto humido: ergo ea separatio violenta non est. Facit pro hac sententia id, quod scribit Tullius Tuscul. 1. discessum animi à corpore fieri nonnunquam cum voluptate, & locus ille Platonis in Timæo. Mors, quam morbi, & vulnera intulerunt, violenta est, atque molesta; quæ verò genio paulatim ad finem naturaliter surrepit, inter omnia mortis genera leuissima est, & cum voluptate potius, quam dolore contingit. Similia scribit Seneca libro 4. capit. 30. & libro 11. capit. 78.

Oppones tamen vulgarem illam diuisionem mortis in naturalem, & violentam; quam etiam insinuauit Plato loco proximè adducto: unde concludi videtur aliquam separationem (id enim est mors) violentam esse: sed occurrendum, mortem violentam dici, spectata potius forma, vt ratio agendi est, ac resistendi; non vt proprium formæ munus exequitur; vel certè in ea diuisione attendi etiam ad propriam violentiam, qua quis externa vi motrice in mortem cogitur. Lege quæ lib. 1. de Generatione cap. 4. quæstione 16. art. tertio ad secundum scripta sunt.

Ex duobus assertionibus tertiam facilè deducitur; Separationem animæ à corpore præter naturam esse. Nam cum naturalis non sit, neque etiam violenta, fit consequens, vt ex approbata Philosophorum diuisione, præter naturam esse dicatur. Quod si D. Thom. aliquando contra naturam esse scribit; præter naturam accipiendum esse superius monuimus, atque ita vsurpat Aristoteles tum alibi, tum 1. de Cælo capit. 2. text. 15. & libro 2. capit. tertio text. 18. In Physicis quoque lib. 5. capit. 6 text. 57. violentam accretionem appellat, quæ præter naturæ debitum excurrit: quapropter non rectè Ferr. statum separationis simpliciter contra animæ naturam esse affirmauit libro. 2. contra gent. cap. 83.

Si separatio
esset violèta,
foret regres-
sio naturalis.

Obiectio.

Dilutio.

3. affectio.

ARTICVLVS III.

VTRVM ANIMA SEPARA-

ta ad vnionem corporis naturaliter
propensa sit.

Falsa hac de
re Origenis
existimatio.

Negatiua Sco-
ti sententia
eiusque fun-
damentum.

1. Argum.

2. Argum.

3. Argum.

4. Argum.

PRætermiffa hoc loco absurda Platonis, atque Origenis existima-
tione erronea, quam plerique è Sacris Doctoribus refellunt.
Animas ante hominem natum benè, beatèque viuentes in pœnâ
admissi sceleris addictas fuisse corporibus, quo fit, vt non solum non
illa appetent, sed refugerent quàm maximè. Scotus in 4. distinct.
43. quæst. 2. articulo tertio circa tertiam propositionem, & distinct.
45. quæst. 2. in argumentorum responsionibus. Ioannes Maior. 4. sen-
tent. libro quæst. 3. artic. quarto, & alij negantem quæstionis partem
secuti sunt, alio ex fundamento, quia videlicet animam propter bo-
num corporis, non verò ob aliquam sibi: peculiarem perfectionem,
quam separata assequi non posset, obtinendam, eidem corpori vniri
credunt. Peculiarem dico, quoniam ipse Scotus quodlibeto nono, nō
solum non negat, sed probat etiam animam separatam perfectione ca-
rere nonnulla, quam habuerat coniuncta, idest, participatione (vt cre-
dit existentiæ totius suppositi, quam tamen perfectionem ait esse cō-
munem animæ cum toto (addere iure posset cum materia) non autem
peculiarem ipsius.

Quæ sententia probari potest primò. Si anima extra corpus collo-
cata in ipsum propenderet; violentiam perpetuò pateretur, nisi Deus
præter naturæ legem de resurrectione prouidisset; cum in eo statu sem-
per esset permanfura: hoc autem à suauitaturæ progressu longè abest;
ergo anima ad iteratam corporis vnionem non inclinatur.

Secundò. Vnio ad corpus impeditura est animæ expeditam, ange-
licæq; simillimam intellectualem, ac ppriam motionem ad locum, cor-
pore, scilicet, animam degrauante, sensûq; multa cogitantem deprimen-
te, vt habetur Sapientiæ 9. Non igitur talem vnionem amat anima. Quod
si assumptum neges, dicasq; futurum deinceps, vt D. Paul. pollicetur,
corp⁹ spiritale, idest, omnib⁹ conditionib⁹ degrauantib⁹ liberum, adhuc
vrgeberis, quia nūc ea, q̄ naturæ sunt, spectam⁹, non q̄ De⁹ decernit libe-
raliter, præsertim q̄ adducta responsio in dānatis animis locū n̄ habet.

Tertiò. Causa efficiens ex eo quòd perfectionem ex effectu non cō-
paret, imò impertiat, in illum n̄ dicitur ppendere: sed anima rationalis
nihil perfectionis recipit à materia, quòd extra illam non posset reci-
pere, idest, species; impertit autem materiæ existentiam; ergò cum se-
parata fuerit, in illam propensa non dicitur.

Quartò. Quoniam si anima extra corpus posita naturaliter in
ipsum propenderet; naturaliter concluderetur resurrectionem ordi-
naria

Lege Xistum
Senense lib.
5. annot. 181.
& 236.

Leg
quod
n.
lege
cont
c. 7.
nulla.

naría potestate exhiberi posse; cum res quæque ad statum, in quem propendet naturali via ac ratione promoueri soleat: at resurrectio in fidei articulis continetur, vt proinde non videatur naturaliter exerceri posse, aut cognosci, ergo & cæt.

Contraria tamen sententia est D. Thomæ 1. part. quæst. 76. art. 1. ad 6. Abul. in 22. caput Matth. quæst. 222. ad 4. videturq; expressa à D. August. 12. super Gen. ad lit. cap. 35. cum scribit inesse animæ separatæ naturalem quendam appetitum administrandi corporis. Cuius sententiæ fundamentum illi contrarium est, quod p̄ Scoto iactum fuit: nimirum animam separatam ideò corporis locietatem adamare; quòd non minimam inde obtineat perfectionem. In eius ergo fundamenti gratiam aduertendum: cum perfectio entitatis cuiuslibet, ipsa eius natura sit, vel naturam sequatur; cumque entitas animæ sit respectiua, vt pote pars tum ad partem aliam, tum etiam ad compositum ordinē includēs, eius quoq; perfectionem ab eo ordine abstrahere non posse. Quicquid igitur boni accesserit composito ex partibus, in id ipsæ impensè incumbent. Itaque bonum totius compositi alienum à partibus non est, vt Scotus videtur credidisse, sed ad ipsas interest magnoperè, vt mirandum non sit, quòd in illud etiam inclinentur. Quæ ratiocinatio in materiam valet erga formam, quantumlibet propriam existentiam possideat: multòque magis institutum concludit ex parte formarum corruptibilium, quanuis superiori aliqua potestate à subiectis separentur, nobiliorique existendi modo gaudere dicantur. Neq; enim propterea ad connaturalem essendi modum inclinationem deponent (sunt enim ipsæ sic essendi aptitudines, vel certè inseparabiliter ab eis tales aptitudines emanant) vt hic etiam locum habeat illud Pauli; Nolumus spoliari, sed superuestiri; primæ Corinth. 15.

Hinc rursus arguitur. Materia ideò inclinatur ad formam, tunc etiam cum ea caret, quia est aptitudo quædam materialis sui actus; sed forma quoque aptitudo est formalis ad materiam: ergo in hanc pariter propendebit, etiam cum extra illam erit.

Præterea. Vt superiori sectione conclusimus, separationis status non est propriè naturalis animæ: erit igitur naturalis status vnionis; cum alius non superfit; sed vnumquodque in id propendet, quod sibi naturale est, ac consentaneum; ergo. Accedit Aristoteles secundo Physicorum, capite secundo textu vigesimo tertio, quo loco scribit materiam esse propter formam: ergo boni aliquid formæ accedit ex materia, & libro tertio de anima capit. decimo secundo, text. 61. concludere ait animali rationali, quòd sensu sit præditum; animæ verò quòd sit prædita corpore: hominis igitur pars superior à corpore perfectionem aliquam recipit.

Siquis autem quærat, quodnam sit tandem eiusmodi bonum, siue perfectio, quæ animæ ex vnione corporis accrescit; Respondendum erit nullum esse potius bonum, quam vnionem cum materia, totiusque compositi constitutionem actualem, cum propter hæc tanquam propter finem sit, & in entium latitudine inueniatur. Atque

Opposita sententia D. Th.

Probatur primo.

Partes propendunt in bonum totius compositi.

Secundo.

Tertio.

Quid boni accedat animæ ex vnione eū corpore.

Lege Henr. quodlib. 7. q. 11.

Lege Fer. 4. contra gent. c. 7. §. Sed nulla.

hanc vocat Caiet. prima secundæ quæst. 4. artic. 5. perfectionem extensiuam.

Quopado
velint aliqui
has opinio-
nes concilia-
re.

Sunt autem nonnulli, qui studio componendi vtranque sententiam Diui Thomæ, & Scoti, dicant animam rationalem considerari posse & vt separabilem, & vt formam; qua distinctione vtitur idem Diuus Thomas prima secundæ quæst. 4. art. 5. ad primum, dum docet beatitudinem intellectualem competere animæ, vt corpus transcendit, non autem, vt forma est ipsius. Priori ergo modo spectatam, aiunt corpus minimè appetere, sed posteriori, ac D. Thomam hoc attendisse, Scotum verò illud.

Horum do-
ctrina non
admittitur.

At enim quia huiusmodi distinctio nonnullam præbet ansam ponendi in anima rationali duos gradus, alterum quo sit forma corporis, alterum quo sit separabilis; qua in re, non minimus latet error, supersedendum ea est, præsertim quia non ostendit quid in quæstione proposita simpliciter sit decernendum. Quæ hæctenus disseruimus suadent quidem naturalem inclinationem, siue appetitum innatum, atque improprium animæ nostræ erga materiam, non tamen planè ostendunt habere illam quoque proprium, innatum, atque elicatum.

An habeat a-
nima eliciti
appetitum ad
reunionem cū
corpore.

Recentiores quidam Theologi credunt animam separatam nulla habita ratione gloriæ, vel damnationis, sed in statu puro separationis, vt nunc loquimur, minimè desideraturam (si rectè sapiat) reunionem ad corpus. Primò, quia non alterius, quam illius, quod deponerat, corporis reunio ei deberetur, hoc est, morti iterum obnoxij, vt notum est; quo pacto iam in infinitum abiret eiusmodi desiderium; cum infinities esset corpus per mortem deponendum: quod tamen absurdum videtur, atque alienum à naturæ inclinatione, quæ ad determinatum semper contendit finem.

Sententia, quæ
negat proba-
tur primò,

Secundò,

Secundò, quia reunio ad corpus caducum, perfectam rerum contemplationem moratur, turbatque, atque adeò naturalem beatitudinem minuit; non poterit ergò elicitio actu saltem deliberato expeti ab anima.

Tertiò,

Tertiò, quia quòd tantoperè viui formidamus vnionis dissolutionem, inexperientiæ potius illius animæ status adscribendum est; quàm existimandum commodiorem ei esse vnionem. Adde animam per se sumptam id minimè formidare, sed totum hominem, quem certum est maximè expetere suarum partium coniunctionem, sine qua non constabit.

Quartò,

Quartò, quia anima, qua ratione forma est corporis, inter naturas pressè sumptas numeratur, per voluntatem verò ab huiusmodi naturis secernitur; vt constare potest ex ijs, quæ 2. Physic. capit. primo, quæstione quarta, sunt annotata; ergo non appetet actu elicitio à voluntate id, quod sibi tanquam naturæ competit, id est, corporis vnionem. Probat consequentia, quia id desiderium iam non est ab anima, vt à natura, atque adeò nec naturale.

Quintò

Quintò, Reunio animæ semel à corpore separata non est naturalis,

Soarius 2. p.
q. 13. disp. 44
sect. 7. ad cal-
cem.

lis, sed miraculosa: ergò non cadit sub naturale ipsius animæ desiderium.

Affirmandum tamen omnino est animam separatam actu etiam elicitò desiderare naturaliter resurrectionem. Quæ sententia satis confirmatur ex ijs, quæ dicta sunt de innata propensione animæ separatæ ad corpus. Nam cum anima proprio appetitu donata sit, id est, voluntate, cur ea, quibus perficitur, & in quæ, siue propriè, siue impropiè propensa est, elicitò actu non desideret? Præsertim quia voluntas toti⁹ subiecti appetitus dicitur, quo, videlicet, desiderare possit quidquid ei naturæ iure semel obuenit; qualis est societas corporis. Deinde, anima etiam quæ rationalis, atque adeò quæ volitiua, forma est corporis; vt alibi demonstratum est, non enim quia per hanc prærogatiuam cæteras formas excedit, ideò per illam à conditione formæ recedit: poterit ergo per voluntatē appetere quidquid ei, quæ natura est, competit, eum eiusmodi appetitio ab ea, vt natura est, proueniat.

Lib. 2 de ani
ma c. 1. q. 6. &
2. phisic. cap.
1. q. 24.

Quapropter ad primùm superioris sententiæ argumentum dicitò animam rationalem non appetere simul infinitas vniones, sed vnã tantũ; quæ appetitione infinities recurrere nullum est incòmodum, si ei⁹ etiã obiectũ eandẽ subeat conditionem: quẽadmodum nullũ est incòmodũ infinities descendere lapidem, si toties sursum pellatur. Quòd si obijcias à D. Aug. 12. lib. de Ciuit. c. 13. irrideri perpetuam (vt quidam Philosophi arbitrabantur) earundem rerum reditorem. In promptu responsio est, irrisorem illam hominis esse apprimè callentis, quid ea in re à Deo fuerit statutũ, non autem ignorantis, quid in certo aliquo ordine rerum, illarum aliqua postularent. Adde etiam eos philosophos plura alia asseruisse reditura, vt eadem hominum studia, mores, & cæt. quæ cum libera sint, iure à S. Doctore irridentur. Lege quæ lib. 2. de Gener. c. 11. q. 1. art. 1. scripta sunt.

Ad secundum, fatendum perfectiùs contemplari posse animam separatam, quàm corpori vnitam: negandum tamen illum, quàm istum statum ei esse magis expetibilem: cum non ille, sed hic eidem sit conaturalis; vt superiori articulo docuimus. Itaque quòd ea cognitio, quam corpori vnita assequi valet; imperfecta sit, conditio est humana, quàm æque ferre par est animam. Quòd deindè cum labore obtineatur, extrinsecum est impedimentum, vt proindè desiderio excitando per se non obsit, sicuti de toto ipso homine doceri solet, cum de eius sciendi appetitu agitur.

Ad tertiam, concedendum mortem non tam propriè animæ, quàm toti homini esse formidabilem; ex quo tamen non sequitur animam nõ auerlaturam naturaliter sui separationem, tunc etiam cum illum statum subierit.

Ad quartum dicendum, etsi anima distinguatur à quibusdam naturis pressè acceptis per voluntatem, & intellectum; adhuc tamen intra genus naturæ ppriè spectatæ contineri, cum etiã quæ rationalis, sit forma corporis, vt diximus. Adde nostro instituto sat esse, si anima per actum elicitum voluntatis vnionem appetat naturaliter, id est, con-

Contraria sententia amplectenda est.

Ad primũ negatio sententiæ argum.

Dilutio.

Obiectio.

Ad secundũ.

Ad tertiam.

Ad quartam.

sentaneè, iuxta genium suum, etsi non appetat naturaliter, ac ducto vocabulo à natura pressè accepta.

Ad quintum. Ad quintum dic, resurrectionem non esse supernaturalem quoad entitatem, cum sit unio eiusdem speciei cum prima generatione, etsi quoad modum supernaturalis sit. Quæ verò ita se habent naturali desiderio appeti valent, ut à cæco aspectus; sed de hac re statim plura.

Respondetur ad argumenta adducta pro Scoto.
Ad primum. Ad primum verò argumentum pro Scoti sententia initio articuli adductum negari debet assumptum; non enim quod est contra quolibet inclinationem naturalem, violentum dicitur; sed contra effectivam: alioquin dicatur etiam cæcus in statu violento existere. Atque huc tandem pertinet Caietani solutio 1. p. q. 76. art. 1. ad finem ex D. Tho. elicita. Idem verò Sanctus Doctor q. 24. de veritate art. 10. ad 1. rem illustraverat exemplo causæ efficientis, quæ violentiam pati non dicitur, si non agat, cum ex alterius etiam causæ concursu fortalsè pendet eius actio, ut accidit cuilibet parenti comparatione prolis. Itaque ad violentiam requiritur efficiens, sufficiensque principium in eo, quod illam passurum est. Lege quæ dicuntur lib. 2. de Generatione cap. 11. q. 1. art. 4.

Ad secundum. Ad secundum, nihil referre si aliquantulum anima à mortali corpore degrauetur, quominus ipsius unionem amet: attendimus enim id, quod natura hominis ex propria fert conditione. Porro Salomon, de operibus studiosis maxime loquitur, quibus deprauatus appetitus repugnat; non autem de pure naturalibus, ut in præsentia.

Ad tertium. Ad tertium, neganda est minor propositio, quia actum informandi, quæ est princeps animæ perfectio earum, quæ illius naturam comitantur, eadem anima absque materia non obtinet. Pro solutione quarti, sequens articulus proponitur.

A R T I C U L U S III.

SOLVITUR QVARTVM ARGV- mentum superioris articuli pro Scoto.

Pars quæ affirmat resurrectionem esse naturalem.

Quartum argumentum petit, an re unio animæ ad corpus, quæ ipsa est resurrectio, naturalis sit. Videtur enim affirmatè respondendum. Namque si ad materiam attendamus, manet in ea post separationem animæ capacitas antiqua; siquidem ab eadem nullo modo distinguitur. Si vero animam consideremus, cum sit etiam formalis quædam, ac transcendens habitudo erga materiam, haud dubiè, cum perseveret anima, perseverat eius ad materiam inclinatio. Non est igitur cur ratione utriusque; vel alterius partis, non possit unio naturaliter iterari. Quod si ita est; ergo siue à prima, siue à secunda causa agente id præstetur, naturæ debito continget, cum ijs, quæ naturaliter uniri valent, causa naturaliter uniens respondere debeat, id quod etiam

etiam D. Clemens non obscure testatur lib. 5. constit. cap. 6. ubi sic ait. Qui corpus Adæ fabricatus est, idem & Adæ, & cæterorum corpora fulcitabit, quòd hoc naturæ hominum rationis participi debeat. Accedit quoniam non alia ratione melius constare potest, quid futurum fuisset hominibus, si erga illos Deus naturalem, generalemque providentiam tantummodo exhibere vellet. Quandoquidem solius animæ status satis esse non videtur, ut homini abundè prospiciatur.

Confirmatur
auctoritate.

ad or. 19. 11
ullum matris
sunt staten
signum

Hæc tamen sententia ad summum concludit unionem semel dissolutam inter animam, & corpus, naturalem esse quoad entitatem, quod libenter fatemur. Nec enim illa ex eo quòd postquam evanuit, iterum redeat, amplius variatur, quàm penes actum, ac potentiam. Non tamen (quod est quarti argumenti, in cuius explicatione versamur, institutum) efficit eam, vel naturaliter exhibendam esse, vel alicui homini semel corrupto deberi, aut denique ab eo fore cognoscendam, sed peculiari Dei institutione, ac decreto, quod vocant supernaturalem esse quoadmodum, non quasi modum aliquem intrinsicum habeat supernaturalitatis (id enim à vero abest; tum quia actio ipsa iam est modus quidam, tum quia iam in termino aliquid supernaturalitatis induceret quod nemo admittit) sed per extrinsecam denominationem à supernaturali Dei providentia, qua eandem numero productionem, remque productam in alio tempore, locoque exhibet; id quod ipsa voce, reunionis, insinuatur, quæ repetitionem quandam eiusdem rei menti ingerit.

Reunionem esse
naturalem
quoad entita-
tem.

Supernatura-
lem quoad mo-
dum.

Qui sit ille
modus.

Atque huc spectat quod D. Thomas ait 4. contra gent. cap. 81. quem locum adducit etiam Caietanus 1. p. q. 76. art. 1. ad finem sequunturque alij Theologi communiter; resurrectionem naturalem dici in facto esse; in fieri verò supernaturalem. Quod modo iam à nobis explicato est intelligendum. Ea igitur, quæ paulò ante adducta sunt, nihil efficiunt, quanvis enim eadem anima, atque materia post dissolutionem unionis maneat, non remanet tamen in aliquo agente secundo virtus eas iterum uniendo; neque in illis proxima capacitas ad talem unionem, ut ad finem librorum de ortu, & interitu explicatum est. Iam

Respondetur
ad rationem
parris affir-
mative.

lib. 2. c. 11. q.
1. art. 4. ad 4.

D. Clemens de morali debito non physico loquitur, quatenus videlicet integra hominis natura, quia rationis est particeps, modo aliquo postulat, ut ad beatam vitam promoueat: quemadmodum, & Augustinus in Epist. ad Dioscorum scripsit tam potentis naturæ esse animam, ut eius beatitudo redundet in corpus, cum tamen ex æquo, bonoque gloria corporis sit ab anima beata, non verò ex aliquo puro naturæ iure. Quod denique addebatur rectè in ea sententia constare de naturali providentia hominis post mortem; non vrget; satis enim compensari possent quæ in hac mortali vita, homo benè operaretur, si soli animæ æternum præmium donaretur.

Resurrectio-
nem homi-
ni non debet
ri.

ratio.

Hi vterto fa-
turam nullū
naturæ lumē
attingit.

rationes, immò ferè demonstratiuæ, quibus ostenditur reparationem hominis esse possibilem, vt patet ex lib. 2. de Generatione cap. 11. q. 2. art. 2. quanquam item reuera exhibendam esse naturales coniecturæ esse possint; certò tamen, & euidenter, atque eo modo, quo fides docet, nemo vnquam naturali lumine assequi potuit futuram esse. Quis enim liberum, ac extraordinarium Dei decretū cognoscat, cum nemo hominum scire possit Dei consilium, aut cogitare quid ipse velit, vt ait Salomon. Atque hæc pro quarto Scoti argumento dicta sint.

DISPUTATIO III.

DE IIS, QUÆ AD COGNITIONEM animæ separatæ pertinent per modum actus primi.

Quotuplex
fit animæ a-
ctio.

Xpeditis iam, quæ ad animam separatam quoad esse spectant; consequens est, vt ea aggrediamur, quæ ad illius referuntur operationem; primum, inmanentem, qualis est cognitio: deinde transeuntem, aut quasi transeuntem; cuiusmodi est sui ipsius, aut aliorum etiam motio per loca. Namque circa illius perpersionem vna tantum difficultas, eaque à diuina institutione potius, quàm à natura orta, motum habet: qua scilicet ratione à calore, & frigore pati possit in poenā flagitiorum apud inferos. Cætera verò, quæ in intellectu, voluntate, aut potentia motrice patitur, cum docetur, siue illuminatur, cum gaudio tristitiaque afficitur, cum denique loco detinetur, minora sunt; de quibus tamen omnibus in huius tractationis progressu mentio fiet.

ARTICVLVS I.

VTRVM POTENTIÆ COGNOSCEN-
tes animam à corpore abeuntem comitentur.

Quanuis præsentis dubitationis conclusio facilis sit: prætermissa tamen non fuit à D. Tho. 1. p. q. 77. art. 8. & quæst. vnica de anima art. 10. atque alijs in locis, ea fortassè de causa, quia doctrinam continet non inutilem. Partem igitur vniuersim affirmantem tenuerunt non nulli, quos citato loco primæ partis, suppresso nomine adducit D. Thomas. Item Plato, eodem teste art. 5. illius quæst. ad 3. quib⁹ consentit Greg. Arim. in 2. d. 17. q. 3. art. 1. alijq; Nominales
qua-

Citantur hi
lib. 2. de ani
am c. 3. q. 4.
art. 1.

quatenus omnes cognoscendi potentias, itemque appetendi ab anima re ipsa non distinguunt. Cuius placiti argumenta hæc sunt. Primum, Vt se habent potentia corporis ad corpus; ita potentia animæ ad animam: ergo sicut illæ in corpore, ita hæc in anima existent: Tunc sic. Potentia animæ, quinque numerantur ab Aristotele, vegetandi, sentiendi, intelligendi, appetendi, loco mouendi; omnes igitur, quæ ad cognitionem pertinent, resident in anima, alioqui cur magis animæ, quam corporis dicerentur? atque adeo à corpore discedentem sequentur, cum nulla ratio sit, cur esse desinant, si illarum subiectum anima non occumbit.

Sententia quæ
affirmat pro
batur primò.

Secundum, Sensus in eo subiecto debent existere, à quo fluunt; cum per immanentem emanationem pullulent: atqui ab anima, non à materia fluunt, in illa igitur non in hac hærent immediatè; & quod est consequens, eandem etiam à corpore auulsam comitantur. Minor cõmuni Philosophorum sermone celebratur, dum potentias ab anima fluere dicunt, nulla materia facta mentione; nec immerito, siquidem ea nullius est actiuitatis, atque adeo neque emanationis principium elicitium.

Secundò.

Tertium, Potentia animæ vitæ quædam accidentaria sunt, sicut ipsa est vita essentialis; ergo dum hæc fuerit, erunt & illæ, atqui in potentijs vitalibus maximè numerantur cognoscentes: ergo.

Tertiò.

Quartum, Intellectus manet in anima separata: ergo & potentia reliquæ, quæ cognitioni obseruiunt. Antecedens multipliciter probatur, tum quia intellectus, sicuti à materia in cognoscendo, ita & in essendo abstrahit, tum quia si anima extra corpus manet, ne sit otiosa, aliquam sanè potentiam exportare debet, quam quæso magis intimam, atque immediatam, quàm intellectum? tum tertiò, quia ita scriptum reliquit Arist. lib. 1. de anima cap. 4. tex. 56. atque ex sacra pagina constat, quæ docet hominem imaginem, & similitudinem Dei in se habere, quod Patres omnes de anima accipiunt ratione intellectus, ac voluntatis: quare iam ab anima separata Dei imago aboleretur, si intellectus illam in eo statu non comitatur, quod est impium. Demum, Christianæ fidei documentum est, beari animas ex Dei cognitione, utique intellectiua; ergo. Consequentia verò præcipui argumèti inde ostenditur, quia intellectus noster eius est conditionis, ut non nisi sensibus præeuntibus tanquam ministris, descendat in operationem. Oportebit igitur animam separatam non solum intellectum, sed etiam sensus adportare.

Quartò.

Quintum, Anima re ipsa eadem & intellectiua, & sensitua est; non enim duæ in homine admittendæ sunt, ut lib. 1. de Gener. c. 4. q. 21. traditum est; ergo sicut ab illa, quæ rationali, intellectus, & voluntas manant; ita ab eadem, quæ sensitua, manabunt sensus, atque appetitus; sicque non illas solum facultates, sed has etiam separata retinebit.

Quintò.

Sextum, Si senex oculum iuuenis recipiat, id est organum, bellè perspiciet, ut dicitur loco citato de anima; Organum igitur, non potentia senescit; proindeque minimè corrumpetur, sed potius cum anima semper vigebit. Quo etiam modo dici potuit ab eodem Aristot. benè valiturum hominem, cuius anima victum corpus deponat, aliudque iuuenescens nanciscatur.

Sextò.

Qqq

Septi.

Septimò. Septimum, In anima separata dolor, & ira, quæ sine sensibus esse non possunt, excitantur; cum in eis fletum, dentiumque stridorem futurum diuinæ literæ testentur; ergo cum eadem sensus perseuerant. Confirmatur argumentum primò ex August. lib. 12. super Genes. ad lit. c. 19. & 20. asserente, animam sentire quædam sine corpore, id est, gaudium, & tristitiam: & cap. 46. non corpus, sed animam dolere per corpus, quo utitur tanquam nuntio: & apertius lib. de spiritu, & anima, recedentem à corpore mentem trahere secum sensum, & imaginationem. Nec mirum, si anima separata hæc possideat, cum in dæmone multò separatiore insit furor irrationalis, concupiscentia amens, & phantasia proterua, ut ait Dionys. 4. cap. diuinorum nominum. Confirmatur secundò, quia virtutes, ac vitia animas non deserunt extra corpus (alioqui si nihil horum in eis inuenitur, quo merito separatae donantur gloria, quo demerito supplicij puniuntur?) sed pleræque istarum qualitatatum insunt appetitui, ut 3. Ethic. doceri solet; inest igitur in anima appetitus, eiusque comes sensus. Confirmatur tertio, quia si sensitivæ potentiæ in anima non remanent, non apparet modus, quo illa ab igne corporeo (ut fides tradit) patiatur; siquidem dolor sentientis potentiæ actus est, vel non sine illa suscipi potest.

Octauò. Octauum, Potentia motiua manet in anima separata, cum tamen per membra corporis motum edat; ergo licet potentiæ sensitivæ per organum corporeum functiones suas exerceant, manebunt nihilominus in eadem anima extra corpus.

1. conclusio. Sit tamen hac de re prima conclusio. Intellectus animam separatam comitatur. Hanc satis suadent ea, quæ in tertio argumento sunt adducta; unde de voluntate idem concludendum est, cum unicuique potentiæ cognoscenti sua etiam appetens accommodetur. Non utimur autem illo argumento, intellectum, videlicet, ac voluntatem ab anima realiter non distingui, cum id lib. 2. de anima c. 3. quæst. 4. reiectum sit.

2. conclusio. Secunda conclusio, Reliquæ potentiæ sensitivæ, anima separata, pereunt non solum quoad actum (id enim fatetur Greg.) sed etiam quoad ipsarum entitatem. Ita D. Thom. 1. p. q. 77. art. 8. cum suis ibidem. Durand. in 4. dist. 44. q. 11. art. 2. Probatur verò hunc in modum. Primò, Sensitivæ potentiæ corporeæ sunt; non possunt ergò animam extra corpus comitari. Argumenti consequutio bona est. Antecedens verò ratione ducta tum à subiecto, tum ab obiecto, tum denique ab operatione stabiliri potest. A subiecto quidem; quoniam illud corporeum est, nimirum, vel totum compositum, vel materia, ut formam induit; iuxta varias ea de re sententias, quæ primo de Generatione libro cap. 4. q. 4. sunt tractatæ. Ab obiecto autem quia sentientes potentiæ non nisi de re singulari, materiali, ac concreta cognoscunt. Ab operatione tandem, quia solam directam eliciunt, non verò reflexam, saltem perfectè. Hæc autem longè absunt ab ijs facultatibus, quæ spiritualem formam, qualis est humana, comitari debent extra corp⁹. Secundò, Potentiæ sentientes corporeæ sunt in brutis, ut planè est, superflue igitur in nobis spirituales erunt; & quod inde sequitur, falsò animam separatam dicentur sociare.

Ter-

Tertiò, Animal ens est simpliciter corporeū; atq; adeò & homo; quia licet spiritualement formam contineat, ea tamen in totius hominis constitutionem corporaliter concurrat: sicut & reliquæ materiales formæ, cum quibus ipsa in eo concurrendi modo vniuocè conuenit; at sentientes potentia ab animali, qua animal est, diriuantur; illæ igitur corporeæ sunt, minimèque idoneæ ad statum separationis. Quarto argumentatur D. Thomas in quæst. de anima art. 19. Sentiendi operatio non est propria animæ; sed toti coniuncto, iuxta Aristotelem primo de somno, & vigilia cap. 1. nec immeritò, quia alioquin animæ brutorum subsistentes essent, si propriam, nec cum materia communem actionem ederent; ergo facultas ipsa prædictam operationem eliciens in anima non residet, sed in coniuncto: aut si malis, in materia formæ coniuncta. Accedit illud ex libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 19. apud August. tomo 3. Ex duabus substantijs conllat homo: anima cum ratione sua; & carne cum sensibus suis.

Sic tamen aduersus huius secundæ conclusionis probationem opponitur primò; Et si subiectum corporeū conferre nequeat spiritualement formæ esse simpliciter, & (vt vocant) existentia, eo quòd illud ordinis sit ignobilioris, confert tamen esse secundum quid, hoc est, informatiuū; vadè materia prima ipsius etiam formæ rationalis causa esse perhibetur; igitur è conuerso forma corporea, qualis est sensus, conferre poterit animæ, quanuis spiritualement receptiuum esse, atq; adeò conferre, vt hæc illum recipiat. Secundò, Anima rationalis nobilior est potentijs sentientibus: nihil igitur obstat quominus eis existentiam valeat impertiri.

Primæ tamen obiectioni occurrendum tam materiam, quàm formam substantialement posse ad inuicem causalitatem exercere; ita vt illa huic informatiuum esse conferat; & hæc illi receptiuum tribuat, quia neutra supponit aliam perfectam in tali esse, sed potius imperfectam inuenit, vt mirum non sit, si eam perficiat; at verò formam accidentariam supponere subiectum iam perfectum in omni esse substantiali, quale est receptiuum esse, sicque ab ea in subiectum prouenire non posse. Secundæ respondendum, animam rationalem non ideò existentiam corporis potentijs non conferre, quòd illius nobilitatem excedant; sed quia ea est formarum per se minimè consistentium natura, vt ad conditionem subiecti se se accommodent; cum in eius esse consortium deuocentur; itaque aut extensionem subeant, si extensum sit: aut indiuiduitatem, si sit indiuiduum; id verò contra naturam materialium potentiarum eueniret, si in spiritualement anima inesse dicerentur.

Tertia conclusio, Potentia motiua ipsi animæ propria eandem à corpore decedentem non deserit; in qua quidem conclusione nulla est dubitatio, sicuti neque in prima, si alia mouendi facultas, præter eam, quæ in corpore residet, animæ propria tribuatur, quòd cum in extrema huius tractationis disputatione ostendendum sit, non est cur hoc loco id anteuertamus.

Ex D. Dionysio & libro de causis.

3. ratio.
Sentientes potentiæ ab animali quòd corporeum est, profluunt.
4. ratio.

Obijcitur primò

Obijcitur secundò.

Adt. obiectionem.

Ad 2. obiectionem.

3. conclusio.
Potentia motiua animæ propriam cum eadem permanere.

ARTICVLVS. II.

SOLVUNTUR ARGVMENTA
superiori articulo adducta.

Ad primum. **A**D primum dicendum, etsi vitales facultates potentię animę sint; propterea quod ab ea perenniter fluant, ac per eandem viuamus: non propterea oportere vt idem subiectum inhesionis habeant. Satis enim est, si insint materię cum forma substantialiter, atque adeo maximè coniunctę.

Ad secundam. Ad secundum, si de subiecto totali sermo sit, vera est maior: sed falsa minor. Si de partiali, seu vt quo, falsa est maior, eiusque probatio statim adiuncta; est enim emanatio potentiarum materialium comparata ad animam, simpliciter transiens, cum in materia sit, exerceaturque.

Ad tertium. Ad tertium, vt sensus accidentarię vitę sint, & appellentur, sat esse illos ab essentiali vita perpetua emanatione pendere; nec in materiam, nisi eidem essentiali vitę vnitam recipi.

Ad quartum. Ad quartum, admissio antecedente cum confirmationibus ibidem adiectis, neganda est consequentia: conditio enim illa humanę cognitio- nis intellectiue, vt non nisi obseruiente sensu exhibeatur, coniuncti intellectus est, non separari.

Ad quintum. Ad quintum, quemadmodum sensus non eo prorsus modo ab anima pullulant, quo intellectus, & voluntas; ita mirum non esse, si in subiecto inhesionis etiam discrepent, nempe posteriores hæ potentię ab ani- ma solitarię spectata emanant; priores verò illę ab eadem corpori socia- ta; vnde fieri potuit, vt alię aliud subiectum immediatum sortirentur.

Ad sextum. Ad sextum, ita euenturum quod ex Aristotele adducitur, quoniam dum materia ritè disposita fuerit semper videndi potentia ad functio- nem idonea resultabit; cum, ea hypothese data, nihil iam desideretur: nõ autem quod eiusmodi potentia incorruptibilis sit, in animavè residēs.

Ad septimū. Ad septimum, dici in primis posset generatim, dolorem, torsionem vè quamlibet ex se corruptricem subiecti, animam separatam natura- liter non afficere, vt perspicuum est, affecturam verò si eidem inessent sensus, atque appetitus; vnde non leue argumentum pro secunda con- clusione eruitur. Deinde respondemus sigillatim, fletum, stridoremque;

Qui sit ille fletus, & stri- dor, quo ani- mę dicuntur cruciari, dentium metaphoricè accipienda esse ad captum rudiorum, si de ani- mę separatę supplicio Christi Domini sententia procedat, vt fletus nomine mæroris vehementia significetur; stridoris autem dentium, in- testinum odium, quod in animo cum ardet, dentibus etiam stridorem ciet, in appetituque sensitivo rabies nuncupatur. Si autem de totius hominis pœna, erit quidem propria locutio, quanquam in fletu ad la- chrymarum expressionem non sit veniendum; cum hæ generationem, corruptionēque inuoluant, q̄ post diem iudicij in substantijs non erunt.

Ad 1. confir- mationem. Ad primam deinde confirmationem (quem tamen locum à D. Tho. 1. P.

1. p. q. 77. ar. 5. citatum tam expressum non legimus) respondendum loqui August. de cognitione anime, qua tã corporea, quam spiritualia valet attingere; ac si apertius diceret, intelligere animam tum ea, quæ corpore vacant, tum quæ corpore sunt prædita. Aut certè sentiendi verbo uti pro intelligendi: qua usurpatione lib. 2. de libero arbitrio cap. 6. intellectum in anima, interiorum eius sensum, cum discipulo agens, appellavit. Item, quod idem Augustinus scribit non corpus, sed animam dolere per corpus, nihil obest nostræ doctrinæ, sed prodest potius; siquidem dolor proprius, potentia corporeæ affectus est, ad quem proinde anima non nisi corpori unita potest concurrere. Porro, liber de spiritu, & anima, Augustino falso tribuitur, ut ex D. Thoma alibi dictum est, neque magnæ admodum authoritatis creditur, ut illius doctrinæ sit uniuersim habenda ratio. Denique D. Dionysij locum interpretatur idem D. Thomas q. disputata de anima artic. 19. ad 8. ut eæ passionem non sint in Dæmonibus, nisi proportionem quadam, ac similitudine ad humanas.

Dolor proprius affectus est corporis.

Ad secundam confirmationem dicito, si nomine virtutis, ac vitij habitus (ut par est) intelligantur, non torqueri animas propter illos, aut donari gloria, sed propter actus præteritos, unde tales habitus manerunt, præsentemque reatum culpæ, qui in anima reuera inest, siue relatio sit, siue quid aliud, ut apud Theologos disputatur. Quod si quemadmodum in potentia corporea, præsertim appetitu actus, habitusque tam virtutis, quam vitij admitti solent ob aliqualem libertatis formalis participationem, sic & reatum nonnullum concedamus, supplicium ei respondens non nisi post corporum, atque adeo ipsius appetitus resurrectionem subeundum erit.

Ad 2. Confirmationem.

Anime non torquetur propter habitus, sed propter actus, & culpæ reatum.

Tertia confirmatio dubitationem continet Theologorum propriam, neque eius explicatio (quam tamen in hac vita possibilem esse negant Durand. loco paulo post citando, Bellar. lib. 2. de purgatorio capit. 12. iuxta August. & Gregorium) admodum necessaria nunc est, cum poena, quæ vocant sensus supernaturali vi sit infligenda damnatorum animis, cui subeundæ si quis contenderet necessarios esse sensus, non propterea concluderet eos naturaliter (ut nunc agimus) ab animis ex hac vita deportari. Quin etiam neque eiusmodi positio de modo patiendi medijs sensibus, atque appetitu, vera esse potest, aut certè rem in obscuro adhuc relinquit; cum explicandum supersit, quomodo incorruptibilis anima ostendatur, ex eo quod immodicum interni ignis calorem sensu percipiat. Lege Durand. 4. distinct. 44. quæst. 11. ar. 2. in refutatione tertiæ opinionis.

Ad 3. Confirmationem.

De poena sensus quam anima patitur apud inferos.

Ad octauum dic manere quidem potentiam motricem in anima separata, non illam, quæ in hac vita per corporis membra motum edit; cum sit etiam corporea, sed aliam ipsi animæ propriam, qua non nisi in statu separationis utitur. Quæ doctrina quanuis in quæstione sit posita, erit tamen à nobis extrema disputatione suadenda.

Ad octauum

ARTICVLVS III.

ANNE SPECIES, ATQVE

habitus in intellectu, & voluntate animæ coniun.

& residentes, eandem à corpore separa-
tam comitentur.

Quā latoꝝ &
effasos fines
sibi vendicet
hæc quæstio.

Quæstio hæc latè admodum pateret, si in tota sua amplitudine à nobis tractaretur. Funditur enim in primis ad eos, qui nullas præter quàm in parte sentiente species agnoscunt, in quibus numeratur Henricus quodlib. 5. quæst. 14. (etsi quoad habitus affirmet manere eos in anima separata quodlib. 6. quæst. 8.) alijque apud D. Thom. prima part. quæst. 89. art. 5. à quorum dogmate parùm abest Auicenna (eum Sanctus Doctor expugnat. quæst. 79. art. 6. & Abulêfis inferius adducendus) opinatus tunc solum cum actu intelligimus, species in nobis seruari. Auicennæ accedit Auerroes 12. Met. com. 2. credens substantijs separatis nullos inhærere habitus: vt refert Caiet. prima secundæ quæst. 50. art. 6. Sed hi omnes magna ex parte refelluntur lib. 3. de anima cap. 5. quæst. 3. & sequent. Funditur item quæstio ad illam scholasticorum dubitationem, an ne Theologia apud nos acquisita maneat in patria, quam quidam tractare solent, vel initio 1. part. vel ad prologum sententiarum. Denique ei maximè accedit, quæ est 67. primæ secundæ D. Thom. vbi tam de virtutibus moralibus, quàm Theologicis quæritur, vtrum post hanc vitã in anima p̄seuerent; sed nos intra nostri instituti metas quoad fieri poterit, continebimur.

Pars quæ ne-
gat probatur
primo quoad
habitus.

Ac pro parte negatiua se offerunt argumenta, tum à natura ipsa, tum à diuina prouidentia petita. A natura quidem huiuscemodi. Primò, quia quod attinet ad habitus, cum illi contrarium habeant, si quis hinc opinatiuum deferat, vel erroneum, haud dubiè in morte vtrumlibet deponet; quandoquidem anima separata euidentem cognitionem obtinebit, sicque per contrarium actum, eumque perfectissimum p̄pelleret. vt scitè annotauit Bellar. libro 2. de purgatorio capit nono. Quod deindè attinet ad species, etsi contrario vacent, neque corruptibili subiecto hæreant; attamen à phantasmatis, sicut in fieri, ita & in conseruari pendent: ergò ijs abolitis extinguentur etiam species: quemadmodum Lunæ fulgor, amoto Sole, confestim emoritur, quanuis neq; illa corrumpatur, neque iste contrarium vendicet. Assumptum probatur; tum quia species intentionale habent esse, atque adeò ita debile, vt perenni efficiētis causæ influxu egeant; tum quia id significasse videtur Aristoteles in prædicamentis, cum scientiam ex longa ægritudine corrumpi docuit; quod non nisi ratione phantasmatum, quæ per id tempus, ac maximè per mortē excidunt, verè dici potuit. Tum deniq;

Item quoad
species.

quia

quia habitus conclusionum, ita à principiorum habitibus pendere videntur: hac enim de causa Theologia ab hæretico Theologo aboletur, quòd fidei habitus, à quo pendeat, subtrahitur à Deo.

Secundò. Pars intellectiua in hac vita nihil, nisi sensitua ministrante, operatur; cum igitur post mortem operatio sensuum non sit, non erit etiam apud intellectū; non enim efficacior ex separatione redditur, vt iam corporis adminiculum non requirat; Et quod hinc sequitur frustra species, habitusque manebunt, cum in actum secundum prodire nequeant: ex eodem enim fundamento, quòd scilicet prodire nequeat habitus fidei in patria in actum, concludit D. Thom. talem habitum frustra fore prima secundæ quæst. 67. art. 5. ad 3. Et confirmatur primò quia, vt dicitur 1. & 3. de anima, corrupto corpore, mens neque reminiscitur, neque amat, quod credibile non est dixisse Philosophum, quia illa corrumpatur, vt initio huius tractationis vidimus; sed quòd eius propria cognoscendi, amandique instrumenta, idest, species, atq; habitus pereant, & euanescent. Confirmatur primò, quia habitus inclinant ad actus similes ijs, vnde prodire, iuxta Philosophum secundo Ethicorum; ædificando enim fit homo ædificator, & iterum, ædificator factus potest ædificare, sed habitus illi ab actibus intellectus supra phantasmata se conuertentis sunt geniti: ergò si post mortem huiusmodi conuersio locum non habet; neque etiam habitus, aut species tunc permanebunt.

Iam verò à diuina prouidentia eiusmodi argumenta deducuntur, fitque tertium. Nam 1. Corint. 13. dicitur scientiam in mortali vita comparatam, fore destruendam post mortem, nimirum, quia imperfecta, obscura, multæq; sit incertitudinis: sed scientia habitib⁹, ac speciebus constat: vtraque igitur cum toto homine extinguetur, neque animam à corpore recedentem comitabuntur.

Quarto, quia sæpè accidit, vt qui sunt scientia præditi, vitæ sint perditæ; contra verò ignorantes sint innoxij: ergò si hinc omnis scientiæ supellex asportetur, ornatiores erunt improborum animæ, quàm proborum, quod in statu perpetuo non sine magna diuinæ prouidentiae nota diceretur.

Affirmantem nihilominus partem tuetur D. Thom. prima part. q. 89. art. 5. alijsque in locis non rarò. Abul. in 25. cap. Matth. quæst. 580. & plures alij. Itē ij, qui idē censent de illis quæstionib⁹, quas initio huius articuli proposuimus; qui etiam in anima separata memoriam agnoscunt,. Quapropter sic argumentari licet. Primò, In anima separata datur recordatio, vt latius ostendemus inferiùs, hæc autem sine reseruatis speciebus non est; ergo anima species olim conquisitas retinet. Minor declaratur, quia quauis anima per species à Deo denuò sibi inditas intelligere possit res antea à se cognititas; ea tamen cognitio recordationis nomen non omnino meretur; cum iterata non sit, hoc est, per ea instrumenta, quæ ex vi prioris cognitionis in nobis fuerint relicta. Accedit, quoniam 3. de anima cap. 4. textu 6. eos laudat Aristoteles, qui animam locum specierum nuncupabant; quæ analogia eò spectat,

Probatur 2.

1. Confirmatio.

2. Confirmatio.

Probatur 3.
Ex diuina prouidentia.

Probatur 4.

Proponitur pars affirmatiua quæstionis.

Primum argu.

Separata anima recordatur per species acquisitas.

vt anima species sibi semel creditas, deinceps seruet, quemadmodum obseruat D. Thomas.

2. Argum.

Species intel-
lectuales con-
seruari sine
phantasmatis.

Secundò, Fictitium est asserere species intelligibiles pendere in sui conseruatione à phantasmatis; cum igitur neque contrarium, neque subiectum corruptioni obnoxium habeant (quibus modis accidere posset earum corruptio, vt habetur cap. 2. libri de longitud. & breuit. vitæ) animam à corpore abeuntem non deserent. Probatur antecedens, in quo solum est dubitatio, tum quia impressa phantasmata ab exteriorum sensuum imaginibus non eo modo pendunt: quandoquidem illis omnibus ligatis per somnum phantasia intus somniando operatur; quod absque reseruatis à vigilia speciebus fieri non posset: pari igitur ratione, ne dicam maiori, intellectuales species absque phantasmatum influxu conseruabuntur; tum quia effectus ab ea causa pendet in conseruari, à qua pependit in fieri: atqui species intelligibiles non à phantasmate impresso; sed ab actu phantasiæ, iuncto intellectu agente, fiunt: dicendum igitur potius fuerat cum Auicenna non permanere species intelligibiles in mente, nisi dum actu phantasiatur, quod est absurdum.

Affectio.

Sit igitur huius articuli assertio, In anima separata inueniri tum species, tum habitus partis intellectiue, & quidquid in eadem anima ante separationem inerat, nisi verò (quod ad habitus attinet) aut per contrarium actum pellantur, vt fieri potuit ante eandem separationem, aut etiam ratione status gloriæ, vel damnationis, quippiam istorum à Deo detrahatur. Inueniri, inquam, quoad entitatem, etsi quoad usum aliqui vacent, quia deest fortasse materia, vti temperantiæ, liberalitati, fortitudini, aliisque eiusmodi habitibus acquisitis, seu à Deo infusis.

Respondetur
ad 1. argum.
partis negat.

Reliquum est, vt argumentis negatiue partis occurramus. Ad primum quoad habitus attinet, patet responsio ex dictis. Quod verò attinet ad species, Ochamus in 4. quæst. 12. art. 1. arbitratur demonstrari non posse manere illas, per motus adducto argumento, solumque probabiliter ita teneri posse, tum propter sententiam Hieronymi in Epist. ad Paul. Scientiam discamus in terris, quæ nobiscum perseueret in cœlis: tum quia communiter Sacri Doctores asserunt recordari animas post mortem flagitiorum, quæ fortè viui perpetravimus. Verum non rectè philosophatur Ochamus, nec enim, vt superius ostendimus, intelligibiles species pendunt in sui conseruatione à phantasmatis, neque ea, quibus mouetur, vt probabilem credat nostram sententiã, satis vrgent, siquidem D. Hieronymus de rebus ipsis, non de scientia, commodè potest intelligi, quasi suadeat, vt ad diuina, æternaque, quàm ad humana, impensius incumbamus. Porro, præteritorum flagitiorum recordatio cum à Sacris Doctoribus celebretur in poenam, aut etiam (si condonata sint) in gloriam animarum, non ineptè credi posset locutos fuisse peculiari Dei prouidentia spectata. Dicendum igitur intellectuales species omninò reseruari in anima separata, si solum rerum generalem cursum attendamus. Neque esse tam debiles vt illicò intercidant absentibus phantasmatis: Aristotelis verò dictum in prædicatione
mentis

Non apte dixit Ochamus probabile tantum esse conseruari species.

Species sicut natura manet in anima.

mentis de scientia procedere quoad usum phantasmatum, qui veluti appendix est humanæ scientiæ. Denique falsum esse conclusionum habitus à principiorum habitibus perpetuò pendere, atque theologicos habitus aboleri in Theologo hæretico, si demum à acquisitione, cum hæc merè gratuita non sint, quanuis in assensus suos prodire nequeant, ob defectum habitus fidei, à quo pendunt in operando, ut alibi docetur.

Ad 2. negatur consequentia, quia quanuis species hinc delatæ habituræ non essent usum aliquem; satis foret habuisse illum quondam, nuncque intellectum exornare, quod etiam de habitu fidei dici posset cōparatione animarum beatarum; quanquam verisimilius, ac ex sententia D. Th. sit, eum non inanere, aut quia id repugnat, aut certè quia Deus ita decreuit, ut ex illo Pauli loco 1. ad Cor. 13. constare videtur. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas. Quin verò posse animam separatam speciebus hinc delatis uti disputatione sequenti ostendemus. Ad primam vero confirmationem dicendum, cum D. Thom. 1. p. quæst. 89. articulo 6. ad primum loqui Philosophum de reminiscencia, & amore secundum cooperationem corporis. Ad secundam, dic illam conversionem intellectus supra phantasmata, si rectè declaretur, modum esse accidentarium, & valde extrinsecum ipsi intellectiois, cum sit solum concomitantia quædam phantasiæ simul operantis, ut sæpè dictum est, præsertim cum rerum abstractarum intellectio elicitur; conseruabuntur igitur species in anima separata etiam tunc, cum prædicta conversio non erit.

Ad tertium, quod ex diuina prouidentia deducebatur, omisis varijs interpretum expositionibus in eum locum, dic: si inibi quamlibet scientiam Paulus intelligat, eam non absolutè fore destruendam, sed quoad necessitatem ministerij sensualis; non enim ope sensuum egebunt beatorum hominum mentes, de quibus loquitur. Ita D. Th. eo loco Pauli lect. 3. & 1. p. q. 89. ar. 5. ad 1. & 1. secundæ q. 67. ar. 2. ad 1. D. Bonau. Richard. Dur. & alij in 3. d. 31. cum Magistro eadem d. c. 3. quidquid senserit in oppositum Albert. & Gabr. eadem d. 31. Si autem nomine scientiæ sola intelligatur Theologia, iure destruendam affirmat per subtractionem Diuini concursus ab ijs, qui beandi erunt: quandoquidem neque ipsam fidem retinebunt, non quod utriusque habitus cum actu visionis pugnent, ut ex Posteriorum doctrina constare potest, sed quia in habitu ad ornatum subiecti Deum contuentis (hac enim ratione solum eos manere verisimile esset) spectare minimè videntur, quorum actus non ob extrinsecam vllam causam, sed ob immediatam oppositionem, cum visionis actu, Dei possessione pugnat, cuiusmodi sunt Catholicæ fidei, atque spei habitus, non ita verò de aliarum virtutum habitibus, fortitudine, temperantia, &c. sentiendum, quia eorum actus, etsi ex defectu obiecti, materiæ vè non sint in patria exercendi, per se tamen non pugnant cum beata visione, ut etiã de Christo Dño viatore traditur à Theologis; sicque in ornatum animæ remanebunt. Infundet nihilominus Deus animis habitus Theologicos evidentes, quibus satis cōpensabuntur ijs, qui in hac vita fuerant acquisiti. Atque hanc sententiam de abolitione nostræ Theo-

Habitus cōclusionū, non pendunt in cōseruari ab habitibus principiorum.

Ad 2. argum. Species tam ad usum quàm ad ornatum animæ inferuire.

Ad 1. Confirmationem.

Ad 2. Confirmationem.

Ad 3. argum.

Quam scientiam indicet D. Paulus destruendam in patria.

Vnde repugnet Theologiam viatorum manere in patria.

Infundenda à Deo beatis Theologiam eidentem.

logi in patria tradit Theophil. in illum locum Pauli, Cathar, & Caiet. ibidem deposita sententia, quam 1. p. q. 1. ar. 2. tenuerat, alijq; recentiores. At enim Caietan o loco citato primæ partis adhærescunt etiam posteriores alij arbitrati Theologiam nostram inevidentem esse per accidēs, remoueriq; ab ea posse inevidentiam ex vi visionis beatificæ. Itaq; non ad ornatum solum, sed etiam ad exercitium manere illam posse: ac sibi fauere putant illam D. Hier. sententiã ad Paul. de qua nuper meminimus. Sed fundamentũ illud falsum est, cum nostræ Theologiæ exercitium per se pendeat ab habitu catholicæ fidei, qui per se, & intrinsecè est ineuidens inclinatiuè. D. autem Hieronym⁹ vel de obiectis cognitis loquitur, vt in solutione ad 1. monum⁹, vel si de scientia ipsa; ñ de eadem numero, sed specie, aut etiam genere cõmodè potest intelligi.

Theologiam
nost. am esse
per se: in eu-
dentem.

Ad 4. argum.

Ad 4. D. Thom. 1. p. q. 89. ar. 5. ad. 2. respondet nullum esse incõmodum, si inferior beatus ornatus sit in acquisita scientia, quàm superior; quemadmodum & in corporis statura præcellere potest. Iuxta quam doctrinam concessurus videtur idem de dånato. Vel dicito nullam hinc à nobis acquiri posse scientiam, quam beati homines à Deo infundente multò copiosiore ñ hauriant, quantũlibet rudes decedat ex hac vita.

A R T I C V L V S. III.

V T R V M A B I N T E L L E C T V A N I M Æ Separatæ fluant species naturaliter.

Questio hæc solùm excitari solet de speciebus, non de habitibus scientiæ, aut virtutum; fortasse quia prima horum semina (quæ ad aliud institutum notauit Caiet. prima secundæ q. 67. ar. 2.) sunt ipsæ species, ex quarum usu pnum erit prædictos habitus cõparare. Sed vt ad rem veniam⁹, quamquam Plato ante hominis ortum scientiã posuit in animis; non tñ satis explicuit, vndenam eis obueniret; nec nos de animis ante ortũ hominis, sed post obitum disputamus; quærimusq; an ab intellectu animæ species emanent, cū primũ à corpore separatæ, sicuti ipse intellect⁹ in prima animæ creatione ab ei⁹ essentia dimanarat.

Primũ ar. 3. p.
parte affi: mã
te.

Partem affirmantem hæc suadent argumenta. Primũ, Ab intellectu, Angeli effluunt species cum primũ à Deo creatur; atqui eadem ratio est de animæ separatæ intellectu: ergo &c. Maior ppositio ñ solum tradita fuisse creditur à Capreolo in 2. d. 3. q. 2. ad argum. Aureoli contra 3. conclus. vbi scribit ita pfluere ab essentia Angeli intellectu species intelligibilibus factum, sicuti ab anima emanant potentiæ; item ab alijs posterioribus Theologis, insinuataq; à Caiet. 1. 2. q. 50. a. 6. sed etiam à D. Th. 1. p. q. 54. in cuius ar. 3. ad. 1. docet pri⁹ extitisse in Angelis vniuersales rerum rationes, quàm res ipsæ creatæ existerent; quod absque necessitate vlla diceretur à D. Th. si species purè contingenter, & non naturaliter competerent Angelis. In 4. verò ar. ad 1. ait, non generari in Angelis scientiam, sed naturaliter eis adesse. Deinde q. 55. art. 2. sicut cœli initiõ susceperunt accidentia sibi debita, & non paulatim, vt

corpora inferiora; ita & Angelos suscepisse species. Constat autem illa accidentia à cœlis profluxisse: ergo. &c. Deinde minor propositi argumenti facile ostenditur, quia quemadmodum Angeli sensibus vacant, queis possint species colligere, ut proinde necessum fuerit tantæ efficacitatis intellectum sortiri, qui ex se se parere illas posset; ita cum anima destituta corpore, in separatarum mentium statum promoveatur, ac veluti nouum vitæ genus ordiatur, æquum est, ut eum intellectum sit nacla, qui à materia expeditus illi statu congruentes species ex se promat. Et confirmatur, quoniam id decet naturam substantiarum separatarum, ne scilicet, ab ipsis obiectis species pendentes habeant, quem admodum multò magis comendatur Solis, quam aeris natura, quod ille de suo, hic de alieno luceat. Et verò si in hoc sensibili mundo corpora existunt, quibus lux sit ingenita; cur in illo intelligibilis specierum lumina, tanquam proprietates quædam non concedentur?

Secundum, Homo intellectiuus euadit ratione animæ; ille autem species conquirat, ac sibi met actiuè efformat; maiori igitur cum ratione anima separata mediante intellectu species ex se fundet, cum in ea, abstractio à sensibilibus obiectis locum non habeat. 2. Argum.

Tertium, Omne accidens à principijs alicuius substantiæ emanat, teste D. Thom. 3. contra gent. cap. 7. Cum igitur species accidentia sint, nulli substantiæ rectius eorum emanatio tribuetur, quam separatæ. Et confirmatur, quia impossibile non videtur, si creati à Deo valeat substantia intellectualis, à qua naturaliter species emanent; ea autem eminentia tanta non est, ut separatis mentibus non competat. Atq; hanc sententiam non improbabilem iudicat Fonseca lib. 2. Metaphys. cap. 1. quæst. 2. sect. 7. ad 6. 3. Argum.

Contraria tñ pars omninò certa est, quam tuetur Ferr. 2. cont. gent. c. 98. Molina 1. p. q. 55. a. 2. disp. 2. membro 3. & alij recentiores, eandemq; ut longè pbabiliorem tandem asseruit Fons. lib. 5. Metaph. c. 14. q. 1. lect. 4. ad finem: nec dubium quin ea D. Th. placuerit, ut latius probat Ferr. etenim 1. p. q. 89. ar. 2. ad 2. ait animam separatam intelligere per species diuinitus impressas à Deo, & art. 3. recipere illam species ex influxu diuini luminis. Quæ verba apertè designant alienam actionem, & ñ internam efficientiam ipsius animæ per emanationem. Eandem infusionem agnoscit in Angelis 1. p. q. 56. ar. 2. ad. 4. & in 2. p. q. 2. art. 1. Sententia quæ negat verissimam est.

Sic igitur argumentari licet. Primò, quia si species intelligibiles à substantia aliqua separata fluerent more proprietatum, iam ea res omnes cognoscere posset per se ipsam; quandoquidem cognita, penetrataq; cuiusq; rei natura, cognoscuntur omnes proprietates ipsius; sicq; fieret, non solius Dei proprium esse alia, ac se per se ipsum nosse, ut tradunt Theologi: imò & species superadiunctas esse otiosas. Probat per primò.

Secundò, quoniam ut exemplaria rerum à substantia quapiam emanent, necessarium videtur, ut res ipsæ representatæ in eadem substantia insint eminenter; nulla verò separatarum substantiarum, Deo excepto, hanc habet eminentiam, cum nulla esse possit talium rerum causa efficiens: ergo ab anima separata species non emanant. Secundò.

Tertiò.

Tertiò, quia spiritalis emanatio, qualis futura esset specierum ab anima, non impeditur pervisionem ipsius ad corpus, ut patet in intellectu, & voluntate; quanquam usus fortasse impediatur: si ergo emanant species ab anima separata, emanabunt etiam ab eadem coniuncta: unde iam sent. Platonis de reminiscencia prorsus extincta, iterum reuocabitur.

Quartò,

Quartò, quia non videtur vlla ratio, cur horum potius, quam illorum obiectorum fluant species; omnium autem possibilium species effluere est impossibile, ac supra captum naturalem creaturæ intelligentis: quare iam cogentur aduersariæ sententiæ auctores ad diuinam infusionem recurrere. Nec dicas fluere quidem finitas, quasque postulauerit natura cuiusque substantiæ separatae, quando quidem intra latitudinem eorum obiectorum alia in infinitum factibilia sunt, ad quæ cognoscenda, credibile non est iam sufficere species, quæ de facto separatis mentibus infunduntur.

Intellectu propriè ab anima emanare species autè impropriè.

Ita patet nulla ratione dicendum esse species intelligibiles à mente separata efficienter fluere. Quin etiam Capreoli dictum (neque enim alius notæ melioris auctor contrariæ sententiæ tam apertè fuit, neque villo fundamento ea adscribitur Caietano) satis commodè declarari posset, si vellet. Nimirum, intellectum Angeli in eo ipso instanti, quo ab eius substantia promanat, factum esse speciebus, à Deo tamen ingeneratis. Itaque emanatio ad solum intellectum propriè referenda erit; ad species verò non nisi quodammodo, qua nimirum ratione, intellectum propriè emanantem indiuiduè comitantur, & à Deo veluti generante conferuntur in prima Angelorum productione. Fatendum igitur est in substantijs separatis, ut pote cognitionis capacibus, naturale principium inueniri, non efficiens, atque ex se fundens species, sed passiuum, ac veluti naturalis quædam propensio ad eas excipiendas. Ad eas, inquam, generatim; particulatim verò, hoc est, ad has, vel illas nisi prout rerum ordo exegerit, in quo eadè substantiæ separatae à Deo fuerint collocatae.

Ad 1. argum. partis affirmantis.

Ad primum argumentum initio adductum, neganda est maior propositio. Primus verò ex D. Thomæ locus, quo ea probatur, nihil probat; solum enim docet Angelos iam tunc habuisse species à Deo impressas, cum hoc vniuersum corporeum à Deo extitit. Secundus etiam locus eò tantum spectat, ut intelligamus (iuxta ipsius Sancti Doctoris sententiã) Angelos à rebus scientiam non querere; sed à Deo tanquam à generante recipere. Iam similitudo illa tertio loco adducta id solum efficit, ut intelligamus nulla mora à creatione Angelorum inditas fuisse species eorum mentibus, non autem emanare ab eis sicuti à Sole

Ad 2.

lumen. Ad secundum neganda est consequentia, satis enim est imprimi à Deo species ubi acquirendi via non patet; ut nunc in suum locum mittamus, posse fortasse animam separatam absque sensuum opere species à rebus comparare.

Ad 3.

Ad tertium cum sua confirmatione dicendum, quidquid de alijs accidentibus dicatur; ea certè, quæ notionalia sunt, emanare naturaliter non posse à substantia creata. Quin etiam Ferrar. lib. 4. contra gentes cap. 14. idem D. Thomæ pronuntiatum non de omnibus accidentibus intelligendum monet.

ARTICULVS V.

VTRVM ANIMA SEPARATA
præter eas species, quas hinc exportat, alias vel ab
obiectis haustas, vel à Deo impressas,
vel vtroque modo comparet.

IN proposita dubitatione sit prima assertio. Animæ separatæ præter species hinc exportatas: item præter illam scientiam, quam infusam per se vocant, qua earum pleræq; à Deo exornantur (id quod nemo iure inficiabitur) naturalibus, ac nouis speciebus consignantur. Quæ assertio quoniam communis est, etiam quoad extremam partem, quam nunc intendimus; hac vna ratione breuiter confirmanda erit. Animæ sine corpore, & sensu diu seruantur, semperque seruantur, si solam vim naturæ spectemus. Cum igitur tum inuicem, tum cum Angelis sint conuersaturæ (absurdus enim esset qui separatis mentibus politica ordinem denegaret) haud dubiè nouas rerum notiones denuò obtinebunt, sine quibus perfectam familiaritatem non inibunt; cum de plerisque rebus à sensuum usu nimium remotis, eique Reipub. nihilominus consentaneis agendum sit, quarum species in vita non hauserunt.

1. assertio.

Separatæ animæ nouas species infundunt.

Quòd si quis dicat animas à corpore liberatas multò iam esse expeditiores, quippe quas nec corporum noxæ tardant, neque hebetant terreni artus, nec sentientes potentia ad sua retrahunt obiecta, ac penè distrahunt; quominus sublimiora illa assequi valeant; vnde iam ex ijs, quas hinc exportarunt, imaginibus, procliue sit immaterialia etiam rimari: is primum non omni ex parte satisfacièt, cum eorum animæ, qui ante intellectus agentis usum decesserunt, nullas species sint nactæ. Deinde responsionem proferet admodum dubiam. Quis enim credat species tã astrictæ repræsentationis, obscuræque significationis, quasque magis rerum significatarum umbras, quam viuas imagines dixeris, usque adeò præstare, vt ad subtilissima quæque distinctè (vt par est in eo statu) percipienda sufficiant?

Obiectio.

Dilatio.

Secunda assertio. Probabile admodum est animas separatas ab obiectis species non abstrahere, sed à Deo easdem recipere. Hanc docet D. Tho. 1. p. q. 89. art. 1. ad 3. quo loco scribit eodem modo animam separatam species comparare, quo Angeli, ex infusione, scilicet, diuini luminis; vt de ipsis tradiderat quæst. 55. art. 2. & 2. contra gent. cap. 96. atque alibi passim. D. Thom. sequuntur sui, Caietanus ad citata loca primæ partis, ac præterea q. 57. art. 2. Ferrar. lib. illo 2. contra gent. cap. 96. Capreolus 2. sententiarum d. 3. q. 2. & plures alij recentiores. Probat igitur assertio hunc in modum.

2. assertio pro sententia D. Thomæ.

Lege D. Th.
4. d. 45. q. 2.
art. 1. quæsti.
unc. 1. ad 4.

1. ratio.

Primò, Anima rationalis ideò vnitur corpori, vt possit cognoscendi instrumenta comparare; non enim alterius finis, quàm operandi gratia materia propter formam esse dicitur 2. Physic. cap. 2. text. 23. anima ergò extra materiam posita, aut nullas denuò acquireret, aut certè à primà causa (quod est congruentius) species mutuabitur.

2. ratio.

Secundò, Externa obiecta, eorumque species nimium crassæ naturæ sunt, proindeque oportet attenuari illa non mediocriter in sensuum officinis, vt fiant idoneæ intellectus agentis, aut concausæ, aut instrumenta, qua de re lib. 3. de anima dictum est: at in anima separata nulli sunt sensus, vt articulo primo tradidimus; externa verò obiecta, atque species ad modum sunt rudia: non ergo ipsa sibi species efformat, sed à Deo recipit.

3. ratio.

Animam se-
paratam non
accipere speci-
es ab obiecto
corporali.

Non itè ab
spirituali.

Occupatur
obiectio.

Tertiò, Anima separata neque à corporeis, neque à spiritualibus obiectis colligere valet species; nullas ergò reuera colligit. Probatur assumptum quoad priorem partem. Namque corpora non nisi adhibitis quibusdam conditionibus species suas diffundunt; indignum verò omnino erit separatas mentes, quas D. Dionysius c. 5. cœlestis Hierarch. supermundanas vocat, quòd ab huius corporei vniuersi legibus eximantur, à talibus conditionibus in cognoscendo pendentes facere, credereque illas in tenebris v.g. non intueri colores, subter tellurem non percipere excitatos superius sonos, ac denique spatijs corporeis addici quoad eam operationem, quæ maximè ab his omnibus circumstantijs est immunis, videlicet, intellectiōem. Quoad posteriorem ita ostenditur, spiritualia obiecta nullas extra se fundunt species, tum quia omnis externæ motionis, præterquam localis sunt expertes: tum quia, nõ nisi corporeas funderent, cum omne externum spatium corporeum sit, quas tamen idoneas non esse iam probauimus. Nec dixeris tunc saltem animam separatam fabricari sibi species posse, cum proxima fuerit alteri rei spirituali. Enim verò præterquam quòd de magna rerum cõnoscendarum parte, hoc est, vniuerso corporeo, sit tibi aliter philosophandum, ineptè fateberis quanlibet animam tunc solum prædictas species haurire, cum se casu in rem aliquam spirituales impegerit.

4. ratio.

Quartò, Quia sicut spirituales substantiæ coniungi nequeunt, ac colligari cum mundo corporeo quoad aliam operationem, quàm localem, vel præuiam locali, scilicet, impressionem impulsus: ita par est, vt nullam alterationem ab eodem mundo patiatur: quod haud ita esset, si corpora possent eis suas imprimere similitudines.

5. ratio.

Quintò, Humanus intellectus suaptè natura intranea potentia est, non minùs, quàm voluntas, aut phantasia; atque adeò ab externis obiectis pati incapax, absque corporis interposito: ergò licet daremus angelicum, eo quòd sit potentia integri cuiusdam suppositi, aliundè cõplementũ non desiderantis, posse immediatè ab externis obiectis, vel imaginibus species abstrahere; nulla ratione ea facultas humano intellectui videtur concedenda.

ultima ratio.

Denique ita sentire videtur D. Dionysius 7. de diuin. nomin. scribens substantias separatas cognitionem à rebus diuisibilibus, aut à sensibus

fibus minimè congregare. Item August. 2. de Genesi ad lit. cap. 8. ubi docet res corporeas sex diebus à Deo conditas, fuisse prius ab eodem in Angelorum mentibus productas, quasi velit separatas mentes species aliter non conquirere.

Tertia assertio, Probabile etiam est animas separatas species complures ex obiectis comparare. Hanc tradit Scotus in 4. d. 45. q. 2. consentaneè videlicet ad illam sententiam, qua in 2. d. 3. q. 11. credit Angelos eo etiam modo species non nullas à rebus ipsis haurire; quam non pauci quoque Theologi amplectuntur. Diximus, complures, quoniam non negat Scotus pleraque species infundi à Deo in ipso separationis momento animis nostris, præsertim connexionum necessariorum, terminorumvè sub esse possibili repræsentatrices. Illud etiam erit in hac sententia advertendum non nulla misceri ab Scoto à nobis omitenda, cuiusmodi illud est à remotis etiam obiectis sine vlllo medio substantias separatas species aucupari, cum certum sit, vt alibi contra eundem Scotum disputatum est, agentia naturalia nulla ratione posse actionem suam fundere in remota loca, quin prius fundant in proxima. Vt igitur proposita assertio à nobis approbetur, statuendum primò est, animam separatam ab obiecto, aut saltem ab eius imagine indistantem esse oportere; vt possit vi intellectus agentis species intelligibiles sibi imprimere. An verò ea imago alia nò sit, quàm quæ sensu externo percipi soleat, an alia longè diuersa, an vtraque etiam, res est occultissima, vel ipso Augustino teste, qui in lib. 2. retract. cap. 30. ita scripsit; Vtrùm signa quædam dentur ex corporibus, sensibilia dæmoni, nobis verò minimè, an alia via spirituali cognoscat, quæ gerimus, difficile, aut nullo modo potest ab homine inueniri. Quem locum in ius etiam canonicum translatus inuenies 26. q. 4. cap. Quoddam.

Statuendū secundò est, nostrates species à multo longiori distantia deseruire posse intellectui separato, quàm sensibus; ac fortasse in gradu etiam maximè remisso, cum magna sit intellectus separati acuties, & perspicacitas. Tertiò, statuendum conditiones circa diffusionem specierum non nullarum apud nos requisitas, vt lumen, raritatem, diaphanitatem, directum spatium, & siquæ sunt huiusmodi, quanuis non ex parte obiectorum tantum, sed etiã sensuum requiri defendam, nullo modo ex parte intellectus separati requirendas esse. Vnde si fortè in tenebris coloratum corpus species fuderit, vt credunt nonnulli, aut saltem ab intellectu separato non fuerit tunc distans, ad speciem intelligibilem gignendam vtique concurret. Quartò, statuendum posse eundem intellectum immediatè applicari accidentibus, quæ proprias species non defundunt; imò & latentibus substantijs, vt inde proprias earum intelligibiles notiones eruat.

Ita explicata Scoti opinione, suaderi potest tertia assertio, quæ in illius gratiam à nobis proponitur. Primò, Certum est, & à nemine negatum cognoscere substantias separatas intuitiue plurima, cum existunt; ad hoc autem genus cognitionis necesse est, vt obiecta cognita imagines sui efficiant in potentia cognoscente: ergo. Probatur minor, quo-

3. Assertio
pro sententia
Scoti.

Statuuntur qua-
tuor à te pro-
bationem as-
sertionis.

Primum.

D. Augusti.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Probatur as-
sertio primo

Alenf. 2. p. q.
26. memb. 1.
et si aliter sen-
terit q. 24.
Ocha. in 4.
q. 12. a. 2. Bo-
nan. 2. d. 3. a.
2. q. 1. Richar.
ibid. ar. 6. q.
2. maior. q. 4.
Greg. 2. d. 7.
q. 7. ar. 1. Ca-
br. in Can. 12
Et. 31. Palati-
us in 2. d. 3.
dispo.

quoniam ita apud nos experimur, qui intuitiuam notitiam non elici-
mus, nisi obiecta se ipsa consignent, & quasi sigillent in nostram po-
tentiam, vt ita de eorum existentia reddamur certi, sic natura institu-
ente, vt efficientes causæ simul cum effectu sui ipsarum existentiam
prodant.

Secundò,

Pars intellectiua per separationem à corpore operationes
nihilò deteriores, sed absolutiores exercet; sic enim possibilis intelle-
ctus multò expeditius, perspicatiusq; operatur; voluntas multò amat
ardentius, imò & potentia motrix, quæ in corpore torpebat, se se exe-
rit; igitur & intellectus agens, quantumuis absint phantasmata, modù
alium operandi fortietur, applicatione videlicet ad externa obiecta,
aut eorum imagines. Ac si tantopere diuersæ partis auctores requirant
phantasmata, applicet se se anima separata ijs, quæ in viui hominis ce-
rebro resident; namque & hæc situalis vnio satis etiam est luci in aere
existenti, vt ex attiguo pariete visibilem speciem eliciat.

Tertiò,

Incredibile prorsum est vnicam v. g. speciem sufficere ani-
mæ separatae, vt quidquid in æternum Socrati sit euenturum intelli-
gat, (ita enim volunt, qui species ex obiectis comparari negant ab ani-
mis, ne innumeras penè species in quolibet intellectu concedant) præ-
fertim quia euentus contingentes solius etiam Socratis ordinati non
sunt, vt specie vna repræsentari queant: sicuti ea prædicata, quæ ne-
cessariam habent connexionem cum eodem, certoque proinde nume-
ro definita sunt. Quamquam illud in Deo ita se habeat ob ipsius essen-
tiæ eminentiam, ad quam spectat vt ordinatè, compositèque repræ-
sentet etiam illa, quæ sine vllò constant ordine apud nos.

Quartò,

Quæ nimium distant, à substantijs separatis non cognos-
cuntur; pendent igitur à rebus earum notiones intuitiua. Probat
antecedens, quoniam in sacris literis Angeli non semel ad terras deuo-
lasse perhibentur, ea, quæ apud nos gererentur, exploraturi. Quod sa-
nè superuacaneè fieret, si distantia immodica impedimento non esset
cognitioni: ac reuera esse ijs animis, quæ apud inferos, vel in purgato-
rio detinentur, docent August. lib. de cura pro mortuis cap. 13. Greg.
12. moral. cap. 13. & alij, approbatque D. Thom. 1. p. quæst. 89. art. 8.
nec obscure colligitur ex 14. capite libri Iob. vbi de homine, qui iam
vita excessit scribens, ita concludit, Sive fuerint nobiles filij eius, sive
ignobiles non intelliget.

Gen. 11. & 18.

D. August.
D. Gregor.
D. Thom.

Postremò,

Quoniam non est, qui facile intelligat, quo pacto ani-
ma species omnes in ipso separationis momento recipiat; & tamen per
eandem inuariatas, vt contrariæ sententiæ auctores volunt, non autè
cognoscat obiecta contingentia, quàm in rerum natura existant. Quis
enim sibi persuadeat potentiam obiecti specie informatam, ac sine vllò
extraneo impedimento, in actum prodire non posse?

ARTICULVS VI.
RESPONDETVR ARGVMENTIS
vtriusque sententiæ superioris articuli, appo-
niturque tertia quorundam
recentiorum.

Sed quoniam vtramque sententiam D. Thomæ, ac Scoti probabilem iudicauimus, et si in priorem magis propendamus; vtriusque argumenta breuiter dissoluenda erunt, adiecta ad extremum alia quorundam recentiorum opinione non improbabili. Ad primum igitur pro D. Thoma negandum erit antecedens, si comparandarum tantum specierum gratia dicatur anima vniri corpori, cum propter vegetandi, sentiendi que functiones etiam vniatur. itaque specierum conquisitio, & per corpus, & sine corpore dari poterit. Ad secundum, dicendum intellectum extra corpus multo liberiores esse, quam in corpore, vt mirum non sit egere illum tunc paucioribus, vt species intelligibiles conficiat. Ad tertium, negetur assumptum: ad primamque probationem illius occurratur, non omnibus conditionibus subdi intellectum separatum, quibus sensus; idemque intellectus in corpore obnoxius est, vt in exponenda Scoti sententia monuimus. Quod tamen non nullas requirat, absurdum non est, si velit obiecta corporea cognoscere, cum necessarium sit illum ad talia obiecta se se accommodare; atque vt ita dicam, illi scenæ inseruire; quemadmodum, quantumlibet animæ ipsæ, atque Angeli spirituales sint, nobilissimæ que substantiæ, si tamen existant, corporeo spatio, vel reali, vel imaginario coerceri illas oportebit. Ad secundam probationem dic substantias spirituales, si proximæ sint, posse cum intellectu animæ separata; si autem remotæ, posse mediante aliquo corpore, signa sui exhibere, corporeasque imagines diffundere, cum quibus iam intellectus agens animæ separatae conuenire valeat ad intellectuum specierum abstractionem. Ad quartum dicito substantiam spiritalem a mundo corporeo per se solum spectatum nunquam pati impressionem, sed adiuncta vi spiritali agentis intellectus. Ad quintum respondendum intellectum humanum, dum est intra corpus, non nisi eo mediante recipere species posse: cum tamen ad conditionem angelici peruenit, ab externis rebus immediatè affici valere. Ad authoritatem D. Dionysij, & Augustini dicendum procedere illam de supernaturali cognitione, quam certum est substantias separatas non à rebus, sed à Deo vendicare.

Respondemus etiam Scoticæ sententiæ argumentis. Ad primum neganda est minor propositio. Ad probationem dic speciem non ideò solum intuitiua esse, quòd ab obiecto existente, pducatur effectiue; sed quòd in ipsū vt existens sua representatione terminetur, id vero sortiri posse species animis separatis còsignatas, esto ab obiectis n̄ imprimant,

Ad 1 rationē
pro sententia
D. Thom.

Ad secundā.

Ad tertiam.
Ad 1. confir-
mationem.

Ad 2. confir-
mationem.

Ad quartam.

Ad quintam.

Ad vltimam.

Respondetur
ad 1. argum.
pro opinio-
ne Scoti.

Ad secundū. sed à causa superiori infundantur. Ad secundum, quidquid sit de alijs potentijs, intellectum tamen agentem per separationem à corpore non expediri magis ad operandum; sed priuari potius necessaria phantasmatis ope; nec verò erit satis applicatio illa ad phantasmata alterius suppositi, cuius ibidem fit mentio, vt ex quinto argumento pro D. Thoma colligi potest. Ad tertium incredibile non esse vnus substantiæ singularis v. g. Socratis speciem deseruire posse ad cognoscenda successiuè plurima eorum, quæ illum agere, vel pati contigerit, quemadmodum eadem visibilis species eiusdem Socratis sedentem illum, stantem, deambulantem repræsentat. Ad quartum descensum illum substantiarū separatarum ad nos humano more accipiendum esse ex parte earū: ex parte verò nostri esse necessarium; cum signa, quæ nobis exteriorè exhibituræ sunt p̄ localem motum, non à quauis distantia percipi valeant. Quod verò defunctorum animæ nonnulla ignorent, quæ apud nos etiam exteriorè geruntur, vt cum Doctoribus in argumento citatis fatemur, non à distantia locali, quæ nihil attinet ad cognitionem, prouenit, sed à defectu speciei, aut concursus diuini, quem non decet semper impendi, ita postulante animarum statu, damnationis, vel gloriæ.

Ad postremū. Ad postremum argumentum post multam controuersiam responderi tandem solet, ideo species substantiarum separatarum non repræsentare actu obiecta contingentia antequam sint, quia eorum productio conditio est, sine qua talis repræsentatio non completur, ad eum fere modum, quo extremum aliquod referendi actum non exercet, nisi terminus alius ex aduerso proponatur. Hæc tamen responsio nunquam satis plana visa est: quapropter nonnulli etiam D. Thomæ studiosi eius sententiam de infusione specierum substantijs separatis, ita aggressi sunt attemperare, vt dicant species quidem repræsentatrices obiectorum abstractiuè ipso separationis initio infundi omnes: repræsentatrices verò intuitiuè, successu temporis pro cuiusq; obiecti occasione: quanquam verò prædicti auctores de solis internis actibus, quos Angeli aperire volunt alijs, ex instituto loquantur, non difficile concedent similem infusionem specierum quorumcumque contingentium obiectorum; neque aliter ab alijs refutantur, quàm quòd noua specierum naturalium infusio in substantias separatas à D. Thoma sit aliena. Est nihilominus sententia hæc tum per se intellectu facilis, tum ad argumentū, in quo versamur, eluendum opportuna, ac, p̄inde, quæ à nobis etiam non improbetur, suaderique non mediocriter poterit ex D. Augustini doctrina, qui quæ ratione dixit initio mundi ita impressisse Deum mentibus separatis rerum exemplaria, pro vt easdem ad existentiam per creationem foras educebat: sic planè dicturus fuisse videtur de reliquis euentis, quæ progressu temporis succederent, cum æqua sit vtriusque ratio. Itaque Deus naturali quadam lege in separatos intellectus species immittit, non solum quoties effectus naturales extra suas causas ponuntur, sed etiam quoties, substantiæ ipsæ intellectrices altera alteri internas cogitationes volunt aperire.

Horum meminuit Molina 1. p. q. 17. art. 4.

Hoc autem poterat doctrina hæc displicere, quòd parùm ad natura- Obiectio
 ras rerum accommodata videatur; cum separatarum mentium cog-
 nitionem, mutuaque colloquia, perpetuis revelationibus transigi po-
 nat, & (quod est insuavius) primam causam naturali lege concurren-
 tem faciat ad ea, quæ creata substantia liberè eligit, cum astruat, Deum
 species infundere necessario ei animæ, in quam alia conceptiones suas
 liberè destinat.

Sed hæc nihil obstant, quanquam enim revelationis nomen mani- Dilatatio
 festationem supernaturalem frequenter significet, in præsentem certè
 naturalem importat, sicuti quando luci accommodatur, coloresque
 oculis revelare non ineptè perhibetur. Neque insuavior est proposita
 philosophandi ratio, quòd Deum ponat naturali lege concurrentem ad
 ea, quæ liberè destinat creatura. Quandoquidem ut ad deliberandum
 cum causa secunda lege naturali concurrat, ita ad exequendum delibe-
 rata simili lege concurrat pro causa secunda, quoties hæc deliberatio-
 nem suam exequi non valuerit. Cur enim Deus concursus omnes, ut Deum aliqua
etiam posse
efficere ut a-
gens particu-
lare.
 causa generalis impendat naturali modo; non autem aliquos ut parti-
 cularis? Quin verò ita passim accidere non inficiabitur, qui humanas
 animas ab eodem Deo singulis fere momentis corporibus infundi ani-
 maduerterit. Quòd si corpora nostra suis dispositionibus, atque or-
 ganis Deum determinant ad naturalem animarum infusionem; cur non
 etiam separatæ mentes suis voluntatibus illum determinabunt?

DISPUTATIO III.

DE ACTUALI COGNITIONE
animæ separatæ.

Hætenus de ijs, quæ animam separatam constituunt in Partitio dis-
putationis.
 actu primo ad operandum. Nunc de ipso actu secundo,
 id est cognitione, disputandum erit. Priori igitur arti-
 culo inquirendum, an revera in statu separationis co-
 gnoscendi actus anima exercent. Posteriori verò
 difficultates aliquot enodabimus, unde modus cogno-
 scendi separatæ animæ plenius constet.

ARTICVLVS I.

AN ANIMA SEPARATA ACTVM
cognitionis reuera exerceat.

Primum arg.
pro parte ne-
gante.

Partem negantem hæc argumenta suadent. Primum, (quod est caput dubitationis apud D. Thomam 1. p. q. 89. art. 1. & quaest. vnica de anima) quia anima non per accidens vnitur corpori ad operandum (quod Plato voluit) sed per se, & ex natura sua: cum materia, teste Philosopho, propter formam sit tanquam propter finem, & non è contra: cum igitur societate corporis priuabitur anima, omnis cognitionis expers fiet, nisi peculiari Dei dono (quod nunc non spectamus) is defectus suppleatur.

Secundum.

Secundum, Quia anima separata aut accommodatas, aut certè naturales species non habet; ergò neque cognoscet naturaliter. Probatum assumptum; quia species, quas hinc defert, vtpote ex phantasmatis prouenientes absque eorundem phantasmatum concursu in actum cognitionis prodire posse non videntur; quas verò Deus illi per infusionem donat, liberè donat, atque adeò non naturaliter.

Tertium.

Tertium, Anima coniuncta corpori, læso grauiter interno sensu, ab intellectu impeditur, vt constat experientia, tum in alijs morborum generibus, tum maximè in lethargia; à fortiori que in morte, vbi non læditur solùm, sed corrumpitur omnino interior sensus: ergò anima separata nihil prorsus intelligit: atque hoc etiam apertè testari videtur Aristoteles 1. de anima cap. 4. text. 66. dicens interiùs quodam corrupto, ipsum quoque intelligere corrumpi.

Quartum.

Quartum, Quia saltem animæ puerorum in maternis vteris decendentium nihil intelligere videntur, sicuti nec in hac vita quidquam intellexere; cur enim nunc id nullum censeatur incommodum, tunc autem censeatur?

Quintum.

Quintum, Intelligere est operatio coniuncti, sed anima separata non est ipsum coniunctum, nempè homo: ergò illa non intelligit. Probatum maior ex Aristotele paulò superiùs adducto text. 67. vbi ita scribit. Dicere autem animam intelligere, nihil est aliud, quam dicere eam texere, vel ædificare, rectiùsque vsurpari hominem intelligere, ædificare, & cæt.

Sextum.

Sextum, Anima separata ab obiectis exteriùs oblati non mouetur: non est igitur cur potius hoc, quam illud incipiat intelligere; cum species in intellectu æquè sint promptæ, atque adeò naturaliter nihil intelliget anima, nisi fortassè p extraordinariam Dei determinationē.

Nemo, qui
immortalitatem
animæ concedit
illi negat cogni-
tionem.

Quæstio hæc, quæ naturali animæ separatæ statu spectato procedit (alioquin verò ex fide cõstat operari illā in vita futura) pfacilis est, vnde nemo eorum, qui immortalitatem eius nouerit, in partem negantem deflexit. Nec immeritò. Quis enim tam impiè desipiat, vt torpentes
cre-

credat sepulcorum animas, totque seculis otiosi, dum reuiuiscant ipsi, ac si nihil nisi in corpore, tanquam in agro rusticorum more moliri no- uerint. In quam sententiam D. Hierony. ad Pammachiam incorporat- lem (inquit) & æternam animam, in modum glirium immobilem, tor- pentemque sentire non possumus. Similiter Aristoteles eandem ani- mam post hominis interitum superesse non admittit; si operationem aliquam in eo statu habere non posse credatur; ut ex disput. 1. artic. 2. licet colligere. Quapropter, etsi de animæ separatae statu nihil penè re- liquerit ijs, qui extant, libris; credibile est reseruasse eam doctrinam ad peculiarem tractatum, quem de anima separata scriptum se uidisse memorat D. Thomas opusc. 16. Itaque cum nihil in rerum natura per se cohærere valeat, absque operatione aliqua tanquam fine sui esse; ut idem Philosophus monuit 2. de Cælo cap. 3. text. 17. probatumq; sit animam separatam persistere, minimèque intercidere; consequens est, ut operationem aliquam sic posita edere valeat, intellectionem scilicet, eiusque sequacem volitionem. Item rei uiuentis motus localis, non nisi præuia cognitione editur; probabimus autem postea animam separatam localiter moueri à se; habet igitur in se ipsa cognitionem. Præterea tam certa fuit, vel ipsis Philosophis, hæc doctrina, ut crederent corpus in- telligendi muneri obesse potius, quàm prodesse: tuncque liberius id exequi animam, cum antè, vel post vnionem corporis extet. Sed hæc quatenus vera sint alibi contra Platonem de animarum reminiscencia disputari solet; & quæ hinc incommoda sequantur in quæstione dispu- tata de anima art. 15. persequitur D. Th. accuratè.

Igitur ad primum; quod capitale est in hac dubitatione, concedimus cum D. Thom. naturale non esse animæ separatae intelligere, nisi ut quo; iuxta locum Aristotelis in 5. argumento citatum; alioqui, aut duplicem gradum naturalitatis dabimus animæ, vnum separationis, alte- rum informationis: aut certè hunc posteriorem dicemus ei per accidens conuenire, siue ratione tantum corporis, quorum vtrumque formido- losum est, superiusque reiectum, atque etiam aduersus Aristotelem. Competit quidem animæ separatae intelligere, citra omne miraculum, ac per naturæ vires: sed tamen præter naturam, sicut & ipsum esse, quod operationem antecedit, ut in superioribus conclusimus. Siquis tamen velit nonnullis recentioribus acquiescere, dicat animæ separatae, ut sic, seu in sensu composito, idest, quatenus separatae, consentaneum esse, ac naturalem intelligendi modum, quem tunc habet.

Ad 2. dic animam tum per species, quas hinc defert intelligere, tum per eas, quas ei confert Deus, per vtrasque quidem naturaliter, idest, citra miraculum, sed tamen præter naturam, ut dictum est: nec verò Deus ita liberè donat animis separatis ordinarias species, ut id more agentis naturalis non præstet.

Ad 3. dicendum animam, dum corpus informat, non posse natura- liter ordinariè vllam operationem edere, siue ad cognitionem, siue ad motum localem spectet, nisi vsu corporis. Atque fatemur læso, aut per- turbato grauius sensu, intellectum vacare; quia quemadmodum in cor-

Lege Henri- cum quodl. 6. q. 8. vbi etiã adducit D. Damasc. itè D. Th. 1. p. q. 89 ar. 1. & q. disput. de ani- ma ar. 15. & alibi passim Abul. in c. 25. Math. q. 170.

Quam id cõ- stiterit apud veteres Phi- losophos.

Responde- tur ad primũ argum.

Intelligere est animæ se- paratae præ- ter naturam.

Ad secundũ. Separata Ani- ma intelligit per species ac- quisitas, & infusas.

Ad tertium.

Animam in pote existens actu est pars, ita non nisi, ut quo, operari ibidem valet ora
corpore ope dinariè, vnde fit, vt necessario totum operetur, quod non euenit absq;
rari, vt quo. vtriusque partis concursu. Itaque dum anima corpori addicitur, non

sibi dominatur perfectè; sed obnoxia est concursui corporis, quemad-
modum ferè si laminosum seorsim ponatur, per se illuminat; si autem
cum altero coniungatur, necessario fit compars, eiusque actio partialis
euadit. Cæterum post separationem, actualis illa subordinatio animæ,
vt quo, respectu totius, cessat. Vnde iam poterit inexpectato corpore
actu operari, quanquam propter aptitudinalem subordinationem ne-
gandum non sit, eas saltem operationes, quas edit per species ministerio
corporis acquisitas, eandem subordinationem aptitudinalem habere;
species nanq; infusæ (si tamen alterius sint rationis ab acquisitis) cog-
nitioque illis respondens, cum præter naturam competant animæ, non
est, cur talem subordinationem habeant; vndè cum anima in corpus
iterum redibit, adiumento phantasmatum species non egebunt.

Ad quartum. Ad quartum negandum est assumptum; dicendumque illorum pue-
rorū animas intelligere per species à Deo, vt prima causa, inditas: mag-
numque esse incommodum, si illic non intelligant, quandoquidem
nulla alia operatio eis restat, sicut in corporibus, quæ vegetabant. Ad
Ad quintam. quintum, loqui Aristotelè de anima vnita corpori; sic enim illa ineptè
dicitur texere, ædificare, &c. Quin etiam & de separata magis philo-
sophicè dicitur eam, saltem aptitudinaliter, intelligere, vt quo, aut si,
vt quod, id certè præter naturam.

Ad sextum. Sexti argumenti difficultatem attigit Ochamus in 4. quæst. 12. art. 3.
dum quæreret, quonam pacto anima separata in actum prodeat recor-
dandi. Eius tamen super ea re doctrina non plenè satisfacit; quòd dicat
sufficere speciem memoratiuam, quam vocat habitum, cum intellectu,
ac Deo ipso concurrente generaliter; nisi etiam addat ad generalè Dei
concursum spectare quoque peculiaris alicuius speciei determinatio-
nem ad actum eliciendum, vt ita tandem perplexitas deuitetur, vt non
nulli Theologi volunt accidere in actibus primis voluntatis prima se-
cundæ quæst. 9. aut etiam in actibus intelligendi Angelorum, prima
part. quæst. 58. artic. 1. Responderi etiam probabiliter potest animam
separatam, sicuti & Angelum, semper actum aliquem cognitionis exer-
cere siue circa se ipsam, siue circa externum aliquod obiectum, vnde
facile sit ad nouas alias cognitiones proficere, quemadmodum apud nos
contingit, qui ex vna cognitione in aliam facile progredimur per dis-
cursum, quem vocant secundum successionem. Atque hæc posterior

1. Solutio. solutio supponit substantias separatas à reb⁹ externis non moueri, con-
sonatque ijs, quæ de Christi Domini scientia infusa tradunt Theologi.
2. Solutio. Nimirum excitari illum ad earum specierum vsum ex cognitione di-
uinae essentia, vel propriae animæ (has quippè cognitiones non inter-
mittit) cum externa, sensiliaq; obiecta excitare nequeant intellectum
ad cognitionem per se supernaturalem, qualis illa est, quæ per species
per se infusas elicitur.

Separatè sub-
stantiæ ab ex-
ternis rebus
nō mouentur.

Lego Soariū
3. p. q. 11. disp.
27. lect. 1. ad
finem.

ARTICVLVS II.

QVAVNDAM DVBITATIONVM
 resolutio, vnde modus cognoscendi animæ
 separatæ plenius intelligatur.

Reliquum est vt nonnullas dubitationes enodemus, ex quarum
 solutione cognoscendi modus animæ separatæ fiat apertior,
 Prima sit. Vtrum intelligendi actum exerceat anima sine vlllo
 discursu, an potius multarum conceptionum nexu aggregatum. Cui
 dubitationi respondendum, certum imprimis esse intellectum huma-
 num quasdam notitias iudicativas elicere absque discursu, etiam in
 corpore: eius generis sunt naturales assensus principiorum, scientiæ
 per se infusæ actus, itemque beata visio, quibus Christi Domini anima
 etiam in vita mortali operam dabat (ea namque scientia infusa, qua pri-
 mi hominum parentes, & pleriq; nostræ religionis proceres sunt affusi,
 discursiva erat) & quidem principiorum cognitionem discursivam nõ
 esse ex primo Poster. habetur: nec minus ex Theologia superna-
 turales illas notitias, quas diximus. Etenim supernaturale lumen, Dei-
 que concursus lumini respondens, cum Dei participationes quædam
 sint, abunde possunt humanam mentem illustrare, capacemq; reddere,
 vt actu simplici complectatur, quæ non nisi pluribus naturaliter asse-
 queretur. Quemadmodum & corporis molem amplificare, vt loca si-
 mul occupet, quæ successiuo motu duntaxat obtinere posset. Quod
 si de naturali cognitione quærat, distinctione opus est, iuxta dupli-
 cem sententiam de specifica intellectus humani, & angelici identitate,
 vel differentia, quam disput. prima art. 7. adhibuimus. Namque si am-
 bo specie conueniunt, cur anima per eas saltem species, quas post sepa-
 rationem adipiscitur, absque discursu non intelligat? Videntur enim
 illæ eiusdem ordinis esse cum angelis, etsi in gradu infimo. Conse-
 quenterque dicendum ideò animam in hac vita discurre, quia cum
 materiæ actus sit, non alias comparat species, quam toti coniuncto
 consentaneas, hoc est, nimium in repræsentando astrictas; atque adeò
 vt pluribus opus sit ad cognitionem absoluendam; quod est discurre-
 re. Hanc sententiam luculenter tradit Aegidius quolib. 4. quæst. 16.
 vbi ostendit defectu luminis (specierum intellige, vel habituum &
 siquod est huius generis instrumentum) discursum cõtingere in nobis,
 adeò vt eo transacto discursuè vltèrius non intelligamus circa rem eã-
 dem, quod non vulgari Aristotelis testimonio suadet. Is siquidem lib.
 2. Post. cap. 9. scribit diffinitionem sola positione differre à demon-
 stratione. Nimirum, quia cum definitio, vt idem tradit lib. 2. de ani-
 ma cap. 2. text. 12. si perfectæ sit, non solam rei naturam, sed causam
 etiam continere debeat; nihil iam à perfectò discursu distat, quàm quòd
 in

Prima dubi-
 tatio.

Supernatura-
 lis animæ co-
 gnitio discursi-
 ua nõ est.

Quid de na-
 turali dicen-
 dum, posita
 identitate An-
 gelici & huma-
 ni intellectus.

Vnde contin-
 git discursus
 in homine.

Lege quæ su-
 perio habentur
 tur lib. 3. c. 8.
 q. 8. ar. 2.

ariu
 isp.
 ad

In acquisitio
ne scientiæ
discursu ma-
gis, quam in
vfu, op9 esse.

Aegidius ani-
mæ discursu
negans, con-
cedit compo-
sitionem.

Qui vtrumq;
illi denegēt.

Quid dicen-
dū posita di-
stinctione hu-
mani & An-
gelici intelle-
ctus.

Animā sepa-
ratam posse
discursu vti
ad naturales
notitias.

in forma syllogistica non sit disposita. Quapropter cum primū scientiam comparamus, erit quidem necesse pluribus cognitionum ambagibus, quibus causam, subiectum, & proprietatem attingamus: cæterum his peractis non iam deinceps discurremus; cum in vnam notitiam complecti possimus passionem rei, & causam ipsius, verbi gratia, cum ita differimus. Quod corpus terræ obiectu priuatur lumine, ecclipsatur: id lunæ euenit, ergo luna ecclipsatur: intelligimus tandē ecclipsam esse defectum luminis lunaris obiectu terræ, vbi iam definitio tota est demonstratio sola differens positione syllogistica; quandoquidem subiectum, passionē, & causam continet: sicque fit, vt discursus ad notitiam vnam iudicatiuam se se reducat, ex quo concludit Aegidius discursum esse nobis solummodo necessarium in acquirendo scientiam, non in acquisito esse, siue in vfu. Addit ad extremum compositionē fortasse non posse omninō cessare in anima separata, vt hos tandem gradus cognoscendi statuatur. In nobis quidem cum discursu, & compositione: in anima sepatata cum compositione absque discursu; in Angelis sine vtroq; per varias tamen cogitationes simplices: in Deo tandem per actum vnicum. At enim Richard. 3. dist. 31. in 3. principali quæst. 1. tam compositionem, quam discursum denegat animæ separatae, quem imitatur Caietanus prima part. quæst. 89. artic. 5. nec aliter sensisse videtur D. Thomas cum quæst. 24. de verit. art. 11. & 3. contra gent. cap. 48. dicat, animam extra corpus intelligere more Angelorum, quos neq; discurre, neque componere sæpius docuerat. Quauis nonnulli comparationem animæ cum Angelis solummodò accipiant quoad intellectio- nem absque phantasmatis, non verò quoad immunitatem à compositione, & discursu. Si verò alterius naturæ sit noster intellectus ab angelico, vt ferè existimatur, certum penè est adepturum illum quoque post separationem species, quibus discurrat, etsi multò illustriores, quā hinc asportet. Neque enim eius generis species impossibiles sunt, aut à natura talis intellectus alienæ: parū autem consonum videtur intellectus specificè diuersos astruere in natura, in operando verò omninō similes.

Sed illud etiam non displicet, posse animam separatam in cognitiones naturales prodire tum discurrendo; tum sine discursu. Et quidem illud prius non obscure tradunt Ochamus quæst. 12. libri 4. Sententiarum art. 2. & Abulensis in 25. caput Matthæi quæst. 580. aientes animam habitibus hinc delatis vti, eiusdemque generis actus exercere, atque in corpore; quidquid in contrarium antea senserit Henricus quodlib. 6. quæst. 8. quem citato loco impugnat Ochamus. Ac fortasse vrgenti-
tius hac ratione, quoniam phantasmatum vsus non tam ex conditione habituum, atque specierum animæ prouenit, quam ex eiusdem animæ inclusione in corpore, imperfecto que dominio erga ipsum. Vnde post resurrectionem cum anima corpori perfectè dominabitur, absque præ-
sentium phantasmatum supplemento intelliget. At verò discurrendi vsus ab ipsa rationalitatis differentia, quam anima semper retinet, haud dubiè prouenit. Posterius autem inde confirmari potest, quoniam
anima

Lege D. Th.
3. p. q. 11. art.
1. ad. 2. & art. 2.

anima extra materiam multò capacior, atque habilior euadit, vt mirum non sit elicere illam per species etiam hinc delatas simplices actus, qui discursibus æquipolleant. Certè Diuus Thomas quarto, distincti, 50. quæstione prima, articulo 2. & prima part. quæstione 89. articulo quinto, & sexto apertè docet vti animam speciebus, quas in hac vita comparauit, an verò discursiuo, an potius angelico more, speciatim non edisserit.

Posse ite-
eadem non
discurrere.

Secunda huius articuli dubitatio est. An quandoquidem anima rationalis eisdem specie actus edere potest coniuncta, quos separata, vt proximè dictum est, valeat ne etiam eisdem numero elicere, atque adeò qui nec ipso separationis instanti intermittantur. Plerique Doctores Theologi asserunt beatæ Virginis animam, amorem erga Deum nunquam interrupisse, nec immeritò, quoniam ad tantæ sanctitatis cumulum id spectare videbatur. Quæ quidem assertio supponit, vtrumq; amorem, patriæ videlicet, ac viæ, specie conuenire; cum id incertum sit; tum ob alias rationes; tum quia prior ille amor in summum bonum, id est, Deum distinctè, atque adeò intuitiuè præsentem terminatur; hic autem posterior in eundem Deum confuse cognitum. Sed quanquam demus actum supernaturalem perseuerare posse eundem numero in vtroque statu vnionis, ac separationis (neque aliter sentire licet de beata visione, cognitioneque infusa, atque amore animæ Christi) naturalem certè continuari posse difficile suauis videtur, cum tota extremè laborantium cura in præsens vertatur periculum, omnisque alia cogitatio sileat, & absurda sit tumultuante suprema, ac veluti ad se omnem hominis attentionem euocante, à qua pariter, & à corpore animus discedens liberatur, vana, si de cætero illum fatiget mori nescium. Itaque talis cogitatio viuientis hominis propria est, quo cum aboletur, non verò solius animi, vnde iam post separationem superflua euadet. Atq; hanc sententiam facile est ex Aristotele elicere cum primo de anima, capite quarto text. 66. scripserit humanum intelligere, interiùs quodam corrupto, etiam corrumpi; quia neque animæ, neque corporis operatio erat, sed ipsius communis (id est compositi) quod perijt. Quapropter etsi intellectua- lis cognitio logicè loquendo continuari valeat antè, & post animæ separationem, si specie logica esse vnam dicamus; non poterit tñ physicè loquendo perseuerare, cum hoc etiam pacto sit diuersa: eo quòd in hac vita ab anima eliciatur, vt quo tantum, in futura verò, vt quod.

2. Dubitatio

Posse actum
supernatura-
lem vix con-
tinuari in pa-
tria.

Quid de na-
turali actu
tenendum.

Tertia dubitatio est, vtrum animæ separatae cognitio de iisdem rebus, ac per easdem species, vel certè per æquales inditas distinctior sit, quàm coniunctæ. Diui Thomæ Schola statuit species animæ separatae donatas diuersi ordinis esse ab acquisitis, id est, angelici, atq; adeò, multò perfectiores; cum à Deo, cuius perfecta sunt opera, immediate fabricentur: animam tamen deterius per illas, quàm per asportatas ex hac vita, cognoscere res saltem sensibiles: eo quòd eius essendi modus naturalis non sit, separatam esse, sed coniunctam, operatio autem sequatur esse. Dubia tamen videtur nonnullis auctoribus hæc doctrina. Nam

3. Dubitatio

Quid schola
D. Thomæ
in hac re sta-
tuat.

Tt quòd

De hac re
Soar. 3. p. 10.
2. disp. 21. se-
ctiõne 2.

1 p. q. 89. a. 2.
& q. de ani-
ma 21. 15. itè
Abul. in 25. c.
Matth. q. 176.

Vt Fonc. 2.
Met. c. 1. q. 2.
sectio.

Th.
art.
ar. 2.

Animam se
paratam di-
stinctè intelli-
gere p̄ species
infusas.

Item per ac-
quisitas di-
stinctiùs, quā
intelligebat
in corpore.

4. Dubitatio.

Quid de An-
gelo in simi-
li dubio sen-
tia Schola
D. Tho.

quòd anima præter naturam existat seorsim à corpore, id sane con-
cludit, intelligendi modum, qui statum illum sequitur, esse itidem
præter naturam; ñ verò naturali deteriorē; cum necesse non sit, vt quæ
nobis sunt naturalia, absolutiora sint, quàm quæ sunt præter natu-
ram, vt exemplo motus circularis alibi ostendimus: is enim, & præter
naturam competit igni sub Lunæ cauo, & multo perfectior existit,
quàm rectus, qui eidem igni convenit secundum naturam. Deinde,
quia ex sententia Diui Thomæ naturaliter infunduntur animæ spe-
cies repræsentantes etiam Angelos vsque ad indiuiduas differentias;
per eas igitur distinctè poterunt cognosci ab eadem anima, cum credi-
bile non sit naturaliter recipi tales species, quibus naturaliter attingi
nequeant ab intellectu recipiente quæcunque in eis repræsentantur.
Quòd si re vera intellectus humanus extra corpus susceptis speciebus
naturaliter vtitur, res profectò etiam sensibiles multò distinctiùs per-
cipiet, quàm in corpore. Adde animam tum se, tum suos actus quid-
datiuè (vt fatentur) cognoscentem, habiliorem fieri ad alia multa
complectenda, sicuti de anima Christi adnotauit Capreolus tertio
distinct. 14. quæstione prima, articul. tertio ad finem, eam in acqui-
renda experimentalis scientia adiutam fuisse plurimum ab infusa. Quin
verò hinc etiam suspicari possumus multò melius intelligere tunc ani-
mam per species in corpore fabricatas, eo quòd per infusas doctior
euadat: quemadmodum is, qui rudis erat scribendi, postmodum dex-
terior effectus ipso calamo elegantiores format characteres. De-
nique naturale lumen intellectus humani separati capax est cog-
nitionis distinctæ; ergo producibiles sunt à Deo species, quibus ea ca-
pacitas compleatur, siue illæ eiusdem ordinis sint cum angelicis,
siue inferioris. Si autem prioribus anima vtì perfectè nequit, quid
opus est existimare infundi eidem, cum sit dictu facilius accòmodatior-
es alias donari, medias inter nostrates, & angelicas.

Quarta dubitatio sit, vtrum anima separata cognitioni perenni-
ter vacet (quas namque operationes voluntatis, aut motricis poten-
tiæ exercere vltèriùs valet, semper actum cognoscendi ducem ha-
bent). Quæstionem hanc versant Theologi in vtramque partem circa
Angelos; affirmantemque tuentur Diuus Thomas quæstione octaua de
veritate articulo sexto ad septimum, Capreol. 2. distinct. 3. quæstione 2.
ad 2. contra quintam conclusionem, Ferrariensis 2. contra gentes
capit. 101. & alij eiusdem familiæ, item Durandus secundo distinct.
tertia, quæstione 8. vbi non solùm vult Angelum semper seipsum con-
siderare; sed omnia etiam naturalia. Heruæus ibidem quæstione
prima ad primum princip. vbi speciatim adiungit Angelum non so-
lùm suam essentiam, sed etiam quæ insunt ei naturaliter, semper in-
telligere, veluti potentias, species, atq; habit⁹, quaten⁹ res quædam sunt:
vt nanque repræsentant, vel inclinant, mentè iam deducerent ad exter-
na. Vtuntur autem his fermè rationibus. Prima, quia si media luce
hinc inde circumfundimur apertis oculis, non possumus non illam
cerne;

cernere: cum ergo Angeli essentia manifestissimè sit intelligibilis, intellectusque totus in eam sit immersus, non poterit non eandem contemplari assidue. Secunda, quia Dolor vehemens urget nos in perennem sui considerationem: ergò à fortiori delectatio vehemens, quam Angelus ex nobilissimæ, ac pulcherrimæ essentia intuitu capit, efficiet, ne vnquam diuellatur inde; præsertim cum non fatigetur cōtemplando. Quòd si diuina natura longe pulchrior est, à cuius proinde cognitione multò vberius delectari possint, quia tamen distincta cognitione non percipitur naturaliter, fieri poterit, vt eam cognitionem interpolent. Ita differunt pro hac parte Doctores. Verum quia alij maxime è recentioribus, satis dubiam illam reddunt, quòd videant Angelum perfectione finitum, voluntate liberum, intellectuque ad certum obiectorum numerum terminatum esse, vnde iam sine incommodo à iugi consideratione sui queat desistere (etenim, quia finitæ est perfectionis non alliciet necessariò intellectum; quia liber, valebit interdum mentem ad alia adijcere; quia demùm præscriptos habet capacitatis terminos alia dimittet, si alia complecti velit) multò maiori iure de anima rationali erit assertio formidolosa, cum hæc actiuosa non sit æque, atque Angelus. Illud ergo dicendum omninò videtur, quauis tam Angelus, quàm anima possint aliquando à sui cognitione feriari propter nuperrimè adductas rationes, nunquam tamen ab omni prorsus intelligendi actu otuari, sed in aliquam semper cognitionem incumbere. Cum enim viuentes sint, opus aliquod vitæ exhibebunt, potiori ratione, quàm corporea viuentia, quæ si nullum edant, censentur emortua.

Quinta dubitatio. Vtrum anima separata crebra actuum exercitatione intendat habitus. Videbitur enim inficiandum. Primò, quia cum substantia spiritualis sit, nihil fatigatur si tota contentione operetur; est autem non vulgaris agentium causarum perfectio, si agant quàm vehementissimè: vt enim Sol pro nubis oppositæ conditione lucè euariat, nunc affatim, nunc tenuius eiaculando; quòd si nubes euanescat, fixam supremoque gradu absolutam producit; ita humana mens ratione corporis fatiscientis minùs fere conatur ad cognoscendum, quàm pro viribus; corpore porrò expedita æuo dignam cognitionem, hoc est, statam, nec vllò accremento, decrementoq; alternam eliciet.

Secundò, quia si intendi, remittique habitus credamus in separatis animis, proximum est, vt easdem in amentiam incidere posse opinemur, quod æquè falsum est, atque ineptum. Probatum sequi; nam ad eum intensiōnis cumulum pertinet aliquandò habitus, si intendi potest, vt mentem deiciat ab statu suo: qui enim habitus intensiōnem admittunt, intendi valent sine termino, vt tradunt Gregor. primo distinct. 17. quæstione quinta, articulo secundo, Maior 3. dist. 23. quæstione sexta Almay. Tractat. primo capit. 22. Angelus in moralib. cap. 5. ergo aliquando tandem eorum intensio sui impotè animam efficiet.

Quid doctores alij ea de se censent.

Animam & Angelum nūquam prorsus ab intelligendo cessare.

5. Dubitatio. Prima ratio dubitandi.

Secunda.

Animam nō
semper actū
exercere intē
sissimum.

Intensio ha
bitū certam
vendicat ter
minam.

An ex maxi
ma intensio
ne habitū po
sit anima in
sanis.

6. Dubitatio.

Animam se
paratam re
cordari.

Eam aliquas
memoria ias
species acqui
rere.

Obiectio.

Sit tamen resolutio animam separatam non semper contentione maxima in actum prodire, cum libera sit, præsertim si de actibus voluntatis, potentiaq; motricis loquamur, quos interdū anima iudicat minori esse nisu contendendos. Nec verò intensio habituum vltra terminum, quem suapte natura certum vendicant, (quidquid Gregor. alijque citati velint) excurret, vt illis insanè operetur anima. Ex quib⁹ patet explicatio duorum argumentorum, quæ paulo antè sunt posita. Victoria tamen in relect. de perueniente ad vsum rationis, non improbabile putat animam separatam immodica habitus intensione dementem fieri posse, à quo parum abest Aureolus apud Marsilium 2. quæst. 5. art. 3. opinatus Deum infudisse perditis Angelis habitum pro meritis adeò intensum, vt eos libertate priuarit circa malum. Verum neque illa Victoria existimatio philosophica est, neq; ista Aureoli theologica. Nāq; insania, aut læsio est potentia cognoscentis, aut organi affect⁹, vt latius explicat Fracastorius in libro de intellectu: at nihil animæ separatæ insitum, aut lædi potest, aut morbo affici; vt enim pulchritudo concernit corpus, ita & sanitas, atq; adeò & insania, nec nisi per analogiam, aut etiam per communicationem cum corpore mente insanire dicimur. At verò Aureolus multò grauius aberrat, est enim illa habitus infusio, tum prorsus inutilis, tum Deo indigna.

Sexta dubitatio est, vtrum nē anima separata recordando cognoscat, reminiscendo enim non cognoscit, vt in tractatu de memoria capit. 7. est animaduersum. Respondendum verò est affirmatiuè. Et quanquam de modo explicandæ assertionis soleat esse dubitatio, nulla tamen est de assertionem ipsa, vt constat ex priori capite tractatus de memoria. Historia enim ex Lucæ Euangelio ibidem adducta in nonnullis quidem est accipienda parabolicè; vniuersim tamen intelligi debet simpliciter, vt ex Hebræorum traditione ad eundem locum annotauit Euthymius. Igitur si anima humana nullas hinc defert singularium representatrices species, capiet illas à Deo, vt priorum actuum recorderetur, sicuti Diuus Thomas cum plerisque affirmat. Si autem deferat, memorabitur etiam per eas, neque phantasmatum absentia oberit, cum per se nihil ad recordationem faciant, vt expresse docet Ochanus in quarto quæstione 12. articulo tertio, & alij. Quòd verò in eo statu anima memoratiuas species etiam sibi ingeneret, dubitandum non videtur; namq; & de Angelis idem fatetur Gregorius in secundo distinctione septima quæstione tertia articulo primo cum nonnullis Theologis.

Sic tamen opponet aliquis ex Henrico quodlibeto sexto quæst. 8. Recordatio est actus reflexus supra actum cognoscendi iam elapsū, sed actus reflexus elici debet mediantibus ijs instrumentis, quæ prior actus tanquàm sui vestigia reliquerat (sic enim reflexus censetur, quatenus illuc regreditur species influendo, vnde egressa est emanando); ergò cum species denuò infusæ hoc non vendicent, vt satis constat; haud propriè anima per illas recordabitur. Cōfirmaturq; obiectio, quoniam nulla ratio est, cur cognitio animæ separatæ ad pristinos act⁹,
in

Numero 13.
propol. 5.

In tertia diffi
cultate.

Vt Molin. 1.
p. 9. 35. art. 2.
disp. 2. mē
bro 2.

in vitaque mortali exercitos terminata, reflexa dicatur magis, quam terminata ad quasvis res alias, si ex neutris ortum habuit: nulla igitur est animæ separatae recordatio in sententia saltem Divi Thomæ. Videtur tamen obiectio in solis vocabulis esse posita; itaque si pristinas cognitiones in concreto, id est, obiecta cognita attingamus, siue id per relictas inde species, siue per denuò inditas eueniat, memorandi actum profectò eliciemus. Non erunt tamen in posteriori euentu experimentales species, quia vt eius generis sint, necessarium est, vt per proprias illas possidentis actus comparentur.

Dilutio.

DISPUTATIO V.
DE OBIECTO COGNITIONIS
animæ separatae

Ræsens disputatio non de formali obiecto procedit, quod est intelligibile per discursum, aut fortassè more angelico, iuxta diversas de vtroque intellectu sententias; sed de rebus ipsis simpliciter, atque, vt aiunt, materialiter spectatis; itaque inuestigamus quanta sit animæ separatae in rebus cognoscendis naturalis amplitudo: nimirum, an ultra sensibiles, etiam ad supernaturales valeat pertingere. Excludenda verò primùm sunt ab eiusmodi obiecto, quæcunque ab angelica etiam cognitione eximunt Theologi, quale potissimum est Sacrae Triadis arcanum, in quod neq; suspicando incidere potuit creata intelligentia: siquid enim Gentium Philosophi de illo tanquàm per vmbra, & somnium locuti sunt, id diuinæ reuelationi, vel ipsis, vel alijs exhibitæ acceptum referendum est. Qua de re latius ad primam p. q. 32. vel ad prologum libri 1. sententiarum. An autem, & quatenus cætera supernaturalia mysteria sint excipienda, progressu attingemus.

Explicatur sensus disputationis.

Nella creata intelligentia mysteriū Trinitatis potest per se attingere.

ARTICVLVS I.

AN EA OMNIA, QUÆ NVLLO pacto supra naturam sunt, distinctè cognoscantur ab anima separata.

Illud in tota hac disputatione est ante oculos habendū, rerum quasdam esse purè naturales, quasdam purè supernaturales, quasdam ex his mixtas. Rursum vel spectari eas posse quoad essentiam, vel quoad primam productionem, vel quoad conseruationem, existentiam vè.

Multiplices rerum differentie.

Prima. Omnino itaque inuenire est in rebus nonnullas, vt in entitate, sic in productione, atque existentia naturales, cuius generis sunt effectus, qui vulgò producuntur à suis causis, alias deinde, quarum entitas, & existentia naturalis sit ordinis, sed non productio; ceu aspectus cæco homini attributus, qui neque entitate, aut existentia, sed sola productione à cæteris dissidet, quòd suprà naturalium causarum vires donari soleat. **Tertia** Tertio loco alias, quæ naturales licet in entitate sint, modo tamen aliquo supernaturali ponuntur; ac positæ conseruantur, vt ceruere est in duorum corporum situ simultaneo, aut humanitatis Christi præsentia in Eucharistiæ Sacramento: corpora enim, quæ se penetrant, ipsumque augustissimum Christi Domini, naturalia entia sunt; sed tamen efficacitas, qua illa loco eidem; hoc autem speciebus Sacramenti fiunt, durantque præsentia, supra naturam omnino est. **Quarta.** Quartum denique genus rerum est earum, quæ entitate, atque adeò productione, & existentia naturam superant vniuersam, veluti lumen gloriæ, Theologarum virtutum habitus, ac diuini ordinis qualitates aliæ. Quæ tamen quoniam productæ semel, naturali subiectorum concursu, & generali primæ causæ postea conseruantur, videri poterunt quoad existentiam esse naturales, sicque addi oportere vltèrius quintum genus rerum, quarum entitas, productio, conseruatio supernaturalia sint; quod tum demùm eueniret, cum prædictæ qualitates extra subiectum permanerent, (sextum enim, id est, earum, quarum existentia foret supernaturalis, productio verò naturalis: aut etiam septimum, quarum entitas supernaturalis esset, productio verò naturalis, impossibilia omninò videntur, vt consideranti patebit) attamen quia fundamentum productionis, atque existentia, ipsa videlicet entitas, supernaturalis est, ad eundem ordinem productio, conseruatio, atque existentia reduci debent; quod strictiùs persequi non est opus, cum de obiecto naturalis cognitionis animæ nunc disquiramus.

Sexta & septima quæ assignari possunt habentur impossibiles

estis illi
estis illi
estis illi

1. Pronuntiatum.
Animam distinctè cognoscere omnia sensibilia.

His animaduersis, primum pronuntiatum esto. Anima separata distinctè cognoscere valet cuncta sensibilia. Suadetur facilè, quia vt maior est illis ipso essendi modo, ita & cognoscendi perspicacia maior erit; sat autem erat æqualem esse, vt distinctè perciperet ipsa sensibilia. Est quidem pronuntiatum hoc D. Thomæ, ac suis minimè probatum, vt liquet ex ijs, quæ superiori disputatione art. 2. in tertia dubitatione differuimus. Verum vbi iusta ratio se offert pro nostro pronuntiato, vt eo loco vidimus, non est cur probabilitatem suam ei denegemus. Accedit quoniam, vt paulo inferius in tertio pronuntiato docebimus, anima separata inferiores saltem Angelos distinctè valet percipere, quos tamen satis liquet cunctis sensilibus antecire: multò ergo faciliùs hæc ipsa poterit distinctè intelligere.

Prima obiectio.

2. obiectio.

Sed opponat aliquis primum. Si post separationem anima rerum naturalium scientiam percilleret magis, immodico sanè labore, fructuque exiguo in hac vita nauaremus operam: hoc autem non ita est, cum nemo non intelligat benè positum esse omnem laborem in addiscendo; ergò neque illud, vnde colligitur. Secundum, In Dæmone exactior est

Ha
re
qu
vlti
nes
lib
ph

est naturalis cognitio, quàm in anima separata, ille verò non omnia naturalia nouit, teste D. Isidoro lib. 1. de summo bono cap. 12. igitur neque ista noscet. Tertium, defunctorum animæ ignorant ea, quæ apud nos geruntur, vt habetur ex D. Augustino in lib. de cura pro mortuis à capite 13. vbi inter alia hæc de defuncta matre scribit. Si rebus viuentium interessent animæ mortuorum, vt de alijs taceam, me ipsum pia mater nullo modo desereret, quæ terra, marique me secuta est, vt mecum viueret. Absit enim vt facta sit vita feliciore crudelis.

Ad primum dicitur, literarum studia immodica non esse, aut superuacanea in mortali vita, cum tot inde oriantur communis consuetudinis utilitates, tot hominum ornamenta, vt explicari vix possint. Itaque etsi nulla pars nostri post mortem superesset, nihil minus ea exercitatio, vtpotè in homine præstantissima, florisset. Adde etiam illud tantum continere nostrum pronuntiatum; animam separatam distinctius, quàm coniunctam intelligere sensibilia; non verò species facilius obtinere, quod obiectio impugnat. Ad secundum, occurrendum cum D. Thoma. q. 89. primæ partis art. 3. ad tertium, loqui D. Isidorum de effectibus naturalibus nondum exhibitis. Ad tertium, Qui animas ex obiectis species haurire credunt, respondent ideò eas nostra ignorare naturaliter, quòd nimium remotis locis detineantur, quò species peruenire nequeunt, futurum alioquin, vt facile omnia noscant, si huc accedere sinantur. Eorum verò, qui à Deo species infundi opinantur eisdem animis, alij argumento occurrunt, ideò defunctorum animas singularia sensibilia apud nos existentia ignorare, quia ad illum statum non attinent, sicuti neque ad nostrum, quæ in futuro geruntur, seu vt D. Thomas ait, quia singularium materialium cognitio ad perfectionem intellectus non spectat, sed ad operandum potius conducit; operatio autem circa eas res aliena est à separatis animis. Alij peculiari Dei prouidentia fieri putant, vt animæ non omnia (sicuti possent) sed certa quædam apud nos gesta cognoscant, præsertim si in statu poenæ detineantur.

Secundum pronuntiatum: Anima separata tum se, suosque actus internos, ac potentias; tum verò alias animas distinctè potest cognoscere. Probat, quoniam in hæc omnia ordinem ipsius animæ non excedunt, præsertim si non specifica solùm; sed indiuidua quoque perfectione pares sint omnes animæ, vt superi⁹ lib. 2. dictum est. Quin etiam licet in prædicta perfectione inæquales essent, est tamen tantilla ad cæteros superiores gradus, vt satis perspecta esse possit apud intellectum, qui istos nouerit. Sumi porrò debet pronuntiatum iuxta accommodam distributionem: Nimirum vt anima per se ipsam se intelligat; quod etiam expressit D. August. lib. 9. de Trin. c. 3. cum dixit, mentem se per seipsam nosse, cum sit incorporea; quanquam dum corpus informat, non nisi per superadditam similitudinem id præstet, sicuti superius lib. 3. c. 8. q. 7. ostensum est. Intelligat deinde potentias per ipsam substantiam, vnde manant; cum causa sit necessaria earum, atque adeò accommodatissimum cognoscendi medium. Actiones præterea intellectus,

3 obiectio;

Ad primam;

Ad secundam;

Ad tertiam;

Quid dicendum de cognitione animæ quoad ea, quæ apud nos geruntur.

2. Pronuntiatum;

Per quid anima se, potentias, & actus suos cognoscit.

Hac de re la-
tè AEgidius
quodlib. 3. q.
ultima. Ioã.
nes Arbore9
lib 1. Theoso-
phiæ cap. 9.

Non semper
egere animā
similitudine
obiecti, vt
illud cognos-
cat.
Per quid se-
parata anima
alias animas
cognoscat.

lectus, & voluntatis cum habitibus inde relictis; immò & lationem per ipsas met, siquidem illi sunt præsentis, & requisita abstractione præditæ; omnes verò intuitiue semper; nisi quòd memoratiuas etiam prætereuntium cognitionum, lationumque sibi gignet. Quæ si vera sunt, colliges etiam in D. Thomæ sententia infundendas non esse istarum rerum species; nisi quis de anima separata, quemadmodum de coniuncta, deque corporis sensibus philosophari velit, nihil videlicet posse cognoscere absque notionali similitudine, quantumlibet sit præsens intellectui. Sed hoc dignitatis nimium detrahit animæ separatae sine ratione. Quandoquidem iam tunc sui ipsius, & omnium, quæ intra se habet, quali conscia fieri possit non minùs, quàm Angelus. Esto in hac vita distenta quodammodo corpore, eique religata flecti in se non possit, nisi per medium aliquod, id est speciem, tanquam per gyrum. Denique alias animas distincta, naturali que cognitione percipiet, non per semet, sed per ipsas earum vel species, vel substantias, si fortè indistantes fuerint; neque hac de re vllas afferemus probationes, quoniam alia non sunt; quàm quibus Theologi ostendunt similem assertionem de Angelis apud D. Thom. prima parte quæst. 56. articulo secundo, & alibi. Porro, secundum hoc pronuntiatum quoad priorem partem assertum est à D. Thoma tum alibi, tum 1. part. quæst. 89. art. 2. & Caiet. ibidem, aliisque D. Thomæ interpretibus; vniuersim verò ab Henrico quodlib. 1. q. 12. vbi ait omnia, quæ sunt apud animæ separatæ substantiam, eiq; intima, sine specie ab eadem cognosci. Loqui verò eosdem Doctores de distincta cognitione nemini dubium esse debet; cum accommodatius medium inueniri non possit in natura rebus distinctè percipiendis, quàm ipsas earum entitates, cum & præsentis sunt potentia, & opportunam habent à materia secretionem.

3. Pronuntiatū

Tertium pronuntiatum. Probabile est animam separatam naturali, distinctaque cognitione Angelos nosse, eorumque naturales proprietates, & operationes, exceptis (vt vocant) cordium cogitationibus, vt pote ex suo genere occultis. Pronuntiatum hoc, sicuti & primum D. Thomæ, ac iuis non satis placet, vt ex citato art. q. 89. constare potest. Vnde nec nobis omninò indubitatum videtur.

Probatur pri-
mo.

Suadetur tamen primò, quia ratio ob quam anima separata species Angelorum repræsentatrices accipit à Deo, est vt cum eisdem Angelis in communi societate viuat, teste D. Thoma quæst. vnica de anima art. 17. Ad hanc autem societatem (si qualem decet statuamus) requiritur cognitio distinctiua singularum personarum, nisi velimus animam instar cæci hominis in eo nobilissimo cœtu fingere; ergo. Secundo, Modus essendi, operandique Angelorum non admodum eminet supra modum essendi, operandique animæ separatæ, vt ex superioribus disputationibus constare potest; poterit ergo anima illos distinctè nosse; quòd enim specie inferior sit, nihil obest; alioquin nullus inferior Angelus naturaliter, distinctè que nosset alium, quòd est incredibile. At est, inquires, non specie solum sed ordine inferior. Verum ij Angelorum ordines officijs potius, atque vt ita dicam, magistratibus illius

Probatur se-
cundo.

Obiectio an-
teuertitur.

D. Greg. 10
mil. 34.

D. Bern. 5. de
cōsider. pau-
lō post ini-
tium.

illius spiritualis Reipublicæ; quam cognoscibilitatum gradibus à varijs abstractionibus prouenientium; distinguuntur, vt ex ijs Patribus, qui illos ordines distinguunt, atque explicant, licet colligere; non est autem verisimile Angelorum naturas aliud abstractionis genus supra animam separatam vindicare: iam enim inter ipsos quoque Angelos plura alia excogitare pronum esset. Adde tertio, eam cognitionem non omnino naturaliter, sed præter naturam animæ competere, vt mirum non sit illam, & inferioris esse conditionis, & distinctè posse Angelos sibi superiores attingere præter naturam suam. Denique, quia vt iam antea arguebamus, species etiam Angelorum perfectè repræsentatrices, animæ separatæ naturali lege tribuuntur auctore D. Thoma: quid ni igitur per eas perfectè, ac citra eleuationem supernaturalem intelligat?

Angeli non
vindicant ali-
ud abstra-
ctionis gen9
supra animā

Non licet ex dictis colligere intellectum humanum separatum discernere posse quamlibet repugnantiam, impossibilitatem vè naturalē, fortasse inuentam inter obiecta, quæ hætenus ostendimus valere ab eo distinctè percipi; quoniam etsi ad plurimas assequendas extremorum cognitio distincta sufficiat, ad omnes tamen comprehensua erit opus, quam anima nullatenus callet. Naturalem dixi, quoniam plures aliæ repugnantia orientur ex eisdem obiectis, secundum potentiam obedientialem actiuam, vel passiuam spectatis, quarum perceptio multo magis adhuc effugiet creatum intellectum, cum ipsa quoque obedientialis potentia illum lateat in plerisque.

Anima no
quit omnem
naturalem re
pugnantiam
inter obiecta
discernere.

ARTICVLVS II.

VTRVM ANIMÆ SEPARATÆ
cognitione, siue confusa, siue distincta cognos-
cant res modo aliquo supernaturales.

Quæ sint res modo aliquo supernaturales, patet ex initio superioris articuli. Aduerte autem non numerari inter supernaturalia quoad modum res absentes, aut futuras, aut etiam præteritas; quarum nullam anima habuit notitiam; in his enim defectus potius cognoscibilitatis est, quam supernaturalitas vlla; ad quas iure reuocari possunt cogitationes cordis, quæ licet à supposito eas eliciente sint experimentaliter cognoscibiles; quia tñ nullam sui speciem emittunt, nec alienus intellectus in eas illabi valet; perinde est, ac si absentes essent, vel futuræ; n̄ sic gratia, lumen gloriæ, similiaq; Dei dona, quæ excellentem habent cognoscibilitatem, p̄indeq; in eorum defectum refundi non potest, qđ ignorentur. At enim res quacunq; ratione supernaturales, vel spectari possunt sub esse possibili, vel actuali. Sit ergo primum pronuntiatum. Animæ separatæ naturaliter possunt cognoscere euidenter multa possible esse Deo, quæ omnem viam naturæ creatæ excedant, seu (quod in idem recidit) naturaliter cognoscere possunt in rebus

Vnde prou-
niat ignora-
tio aliquarū
rerum non
supernatura-
lium.

1. Pronuntia-
tum.

Cognoscit
anima in Deo
extraordina-
riam poten-
tiam a^{ctiua}.

creatis dari puram potentiam obedientialem passiuam, atque adeò & extraordinariam actiuam in Deo ad plurima molienda, verbi gratia, ad hanc vniuersam machinam in nihilum redigendam, aliterve administrandam. Item ad præfinitos rerum naturalium terminos magnitudinis, & paruitatis transiliendos, sicque ad hominẽ conseruandum in vastissima, aut minutissima corporis mole, ad generationem faciendam in instanti nulla mora dispositionum, ad corrupta omnia reparanda; deniq; ad hæc præstanda, aut immediatè, aut in nonnullis etiam assumpta quauis creatura p instrumento. Probatur pronuntiatum non difficile, quoniam harum rerum naturæ, vt potè intra vniversum conclusæ satis perspectæ videntur intellectui separato, vt certus sit (id enim opinari mirum non esset) logicam repugnantiam in prædictis eventis non latere. Et confirmatur, quia non desunt qui arbitrentur agnouisse Aristotelem, aut certe alios eius notæ Philosophos extraordinariam in Deo potentiam; maiori igitur cum ratione animi à corpore expediti illam agnoscent. Porro, quemadmodum vt aliquid certò, euidenterq; sciatur alicui subiecto posse cõuenire, minimè oportet p̄spectũ esse modum, quo conueniat, sed est satis scire, vt ita dicam, negatiuè impossibilem non esse omnem modum conueniendi; ita non sat est ad aliquam cognitionem certam, atque euidentem habendam, si argumenta impossibilitatem suadentia diluantur, cum fieri possit, vt adhuc demonstrationes ignorentur, quæ rem conficiant. Oppones tamen ita; Scire oportet non esse omnem modum impossibilem; ergo sciendum erit aliquem esse possibilem. Concedenda verò est consecutio, cum solum negauerimus modum possibilem conueniendi distinctè percipi oportere, quanquam inficiandum non est, plerosque ab intellectu separato euidentur esse cognoscibiles, vt diuini, generalisque concursus suspensionem subitam, dispositionum productionem ad educendam formam, &cæt.

Ad euidentẽ
cognitionẽ
sat est argum.
impossibili-
tatem sua den-
tia diluere.

Obiectio.

Relutio.

Aliqua euen-
ta, quia rara
in miraculis
habentur.

2. Pronuntia-
tum.

Cognoscit
anima natura-
liter aliquarũ
rerũ imperna-
turalium pos-
sibilitatẽ, &
existentiam.

At enim in effectis extraordinarijs non numeramus quæcumque apud nos prodigio essent, qualis fuit forium reseratio ab Angelo liberandi Petri gratia; deturbatio idoli è sublimi loco, manuumque, & capitis truncatio apud Azotios, ascensus Simonis Magi per inane; hæc enim, & similia euenta, non quia potentia egent extraordinaria, sed quia rara sunt, in miraculis habentur; quæ animis separatis non magis sunt difficilia cognitu, quàm interna corporis, vt cor, aut cerebrum.

Astorum 122
1. Reg. 5.

Clemens &
alij Patres
apud Baron.
to. 1. analem

Secundum pronuntiatũ. Animæ separatae naturaliter, non tñ distinctè cognoscere valent rerum aliquarum essentialiter supernaturalium iplis præsertim inhærentium, tum possibilitatem, tum existentiam. Etenim quia ordinem naturalem excedunt, quidditatiuè attingi non poterunt; quia verò si animæ insint, ab eadem utiq; naturaliter sustinentur, poterunt haud dubiè saltem quoad existentiam naturaliter, arguitiueque percipi, cuiusmodi sunt supernaturales habitus, tum ad voluntatem, tum ad intellectum attinentes; inde verò facile erit eisdem animis similes alias qualitates posibles concludere, in alijsque animis

animis posse existere; quod si ita est multo adhuc facilius, imò, & distinctè cognoscere valebunt (si existant) ea, quæ in primo pronuntiato suat comprehensa, cum in facto esse, ut aiunt, rerum naturalium ordinem non excedant.

Tertium pronuntiatum. Res aliquæ supernaturales, itemque modi nonnulli adeò eminent, ut nulla ratione siue quoad possibilitatem, siue quoad existentiam ab intellectu creato percipi valeant. Ita asserunt Theologi, cum de obiecto cogitationis angelicæ disceptant, expenduntque in mysterio Incarnationis, & Eucharistiæ; in quorum primo includitur absentia omnis creatæ personalitatis, modusque unitatis humanitatis ad diuinam personam; In secundo absentia ite panis, & vini; cum præsentia corporis Christi, absque vllis modis immediatis ad locum; existentia denique accidentium, & coniunctio ad Christi corpus absque adhæsione. Hæc ergo ea sola ratione statuunt ijdem Theologi intellectum creatum, atque adeò humanum effugere, quòd multo sint diuiniora, quam ut naturali cognitione etiam confusa in se ipsis percipi valeant; quod ideo addiderim, quoniam cum naturaliter cognoscant separatæ mentes rerum subsistentium personalitates; si quo casu eas non intueantur, aut quia diuinus concursus sublatus est, ad intuendum, aut quia re vera non dantur, ut accidit humanitati Christi, iam modo aliquo, etsi confusissimo, quidquid Deus ibidem molitur, percipere dicentur. Ea tamen perceptio rei, modivè in se ipso non dicetur. Sed quoniam huius sectionis doctrina ad articulum quintum quæstionis 57. primæ partis copiosior est, satis fuerit pauca hæc ad nostrum institutum accommodasse.

3. Pronuntiatam.

Res aliquæ supernaturales cognosci naturaliter non possunt.

Separatæ mentes naturaliter cognoscunt rerum subsistentium personalitates.

DISPUTATIO. VI.

DE MOTU ANIMÆ

Separatæ.

OST disputationem de cognitione animæ separatæ, consequens erat, ut de appetitu eiusdem tractarem; quia tamè multo abditiora sunt intellectui humano, quæ ad voluntatem, quam quæ ad ipsum attinent; quia item tradita superius doctrina de cognitione ad appetitum accommodari potest per analogiam; reliquum est, ut ad extremam hanc disputationem de motu descendamus, quatuor articulis concludendam; tribus differemus an ne anima separatæ vim motricem, tum sui, tum aliorum possideat. Quarto, de eiusmodi potentia actu, ac termino pertractabimus.

Ordo tractandarum rerum

ARTICVLVS I.

ARGVMENTA QVÆ PROBARE

videntur in anima separata potentiam, tum sui,
tum aliorum motricem non dari.

ET si constans nunc sit Theologorum, imò & Philosophorū sententia, Angelos potentia motrice præditos esse; eæ tamen ipsæ rationes de anima separata institutum dissuadere videntur.

Primum arg.

Cur Angeli
dicantur par-
tes vniuersi.

Atq; in primis Angeli in sacris literis tum se, tum corpora mouere perhibentur, animæ verò separata non ita, sed ab Angelis deportari. Deinde necessum fuit Angelos hac vi pollere, cum ratio nulla super sit connexionis eorum cum vniuerso; siquidem ad nullam præterea formam producendam concurrere valent; mouendo autem cælos, aliaq; agentia applicando, insigniter cum eodem cohærent vniuerso, licet enim Physicè is causandi modus accidentarius sit, est tamen artificiosus per se, quod est satis, vt iidem Angeli cum hoc artis diuinæ artificio, id est, mundo connexi censeantur; qua de causa non à Sacris Doctõribus tantum, sed ab ipsis quoque gentium Philosophis, rerum species, imò & individua custodire cognoscuntur. Sed hanc rationem animis separatim accommodatam, quis non videt motricem potentiam potius euertere, quàm astruere, quippe quæ ad vniuersi compositionem non spectent, sed reddant quodammodò imperfectius, siquidem non tam sunt species, quam speciei inchoationes, & partes. Quo factum est, vt nulla eis incumberet in hoc vniuerso administratio. Atque hoc sit primum pro parte negante quæstionis argumentum.

Lucæ. 16. de
anima Lazari
D. Greg. 1.
Dial. cap. 9.
de anima
Marcelli, &
cap. 12. de
anima dam-
nati cuiusdã.

Soar. dif. 35.
sect. 6. num. 4.
13.

Secundam.

Secundum, Si animæ separata propriam mouendi potentiam haberent, illius actum modo aliquo exercere possent in corpore, sicuti & intelligendi, volendique. Si enim hi ob corporis colligationem impediri non potuerunt, cur ille impedietur omninò, cum aliquantulum sit minus spiritualis? Accedit, quoniam difficile redditur ratio, cur in eodem homine vnus tantum sit intellectus, mouendi verò facultas duplex, altera animi, corporis altera.

Tertium.

Tertium, Anima separata nulla eget motrice potentia, nullam igitur in se habet. Antecedens probatur, quoniam nulla aliquò perueniendi se offert necessitas, quàm vt ex rebus species è proximo conquirit. Quapropter cum has non ita comparet, sed à Deo vendicet, vt suo loco diximus, omnis mouendi ratio vacat, etiam ad miscenda colloquia cum Angelis, alijsvè animabus, cum ridiculum sit propinquitatem desiderare ad eas actiones, quæ per interiectum spatium non disseminantur. Sed neque prætextu mouendi corpora necesse erit vim motricem animæ donare, cum iam dixerimus, id munus solis Angelis concessum esse in hoc vniuerso. Et confirmatur quoniam rationales anime nihil

nihil pati possunt sibi noxium, cum sint immortales, non fuit igitur opus potentia motrice, qua quidquam, vel fugerent, vel appetent tuendæ salutis gratia. Quod si dicas potuisse saltem alias, ab alijs violenter detineri, id ipsum est, quod in quæstione versatur, cum eiusmodi detentio per vim motricem præstanda fuerit.

Quartum. Quod natura sua indivisibiliter existit, naturaliter quoque est immobile; sed prius illud animæ separatæ naturaliter competit; ergo, & hoc posterius. Probatur minor, quia cum ea informat corp⁹ abscessa forte parte vna, amittit necessariò virtuales illam coextensionem, seque, vt ita dicam, contrahit; ergo cum à corpore toto separatur, totam coextensionem necessariò amittet, cum par sit ratio. Itaque indivisibiliter permanebit, vt hac in parte anima, quæ natura est, ab Angelis, qui natura non sunt, discriminetur, atque adeò hi diuiduo, indiuiduoque loco queant indifferenter respondere, illa autem non nisi diuiduo corpori, cum informat; nec nisi indiuiduo loco cum est separata.

Quintum. Si anima separata per se mobilis esset, tempori, locoque corporeis subiaceret: quod à verò abest, cum sit incorporea. Vnde D. Augustinus 8. de Genesi ad lit. cap. 20, scribit, Deum corporalem creaturam per tempus, & locum mouere, spiritualem porrò non item.

Sextum. Si anima per se posset loco moueri, posset interdum ab informato corpore se se expedire absque vlla ipsius corporis offensione, sicque instar colubri depositis exuuijs abire nuda, quod est inauditum.

Septimum. Si humanæ animæ facultatem se mouendi haberent, ad nos frequenter regrederentur, quod tamen fabulæ simile esse creditur.

Denique ita sensisse videntur graues Philosophi dum ipsis etiam intelligentijs localem immobilitatem donant, inter quos Aristoteles 12. Met. text. 43, concludit substantias sempiternas, atque immobiles tot esse, quot sunt cælorum orbes. Auerroes quoque ad eundem Metaphysicorum librū scribit formam separatam adæquatè distribui in volentem, & intelligentem absque vlla mentione mouentis. Credendum igitur est animam rationalem extra corpus, neque seipsam, neque rem aliam mouere posse.

ARTICVLVS II.

REFELLVNTVR NONNVLLE

sententiæ de potentia motrice animæ, &
vera statuitur.

IN præsentī dubitatione, nonnullæ se offerunt sententiæ ordine suo expediendæ. Prima eorum, qui animam separatam prorsum immobilem localiter fortasse ponent, hoc est, neque à se, neque ab vlla

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

1. Opinio astruens animas localiter immobiles.

Quid senserit Dur. de descensu anime Christi ad inferos.

Quæ fuerit Dur opinio circa angelorum existentiam in loco

Quilibet res creata seorsim ab alia existens mobilis loco est.

externa vi, non quidem ea immobilitate, quæ ex immensitate naturæ illi proueniat, uti Deo, sed ex quadam, ut ita dicam, ineptitudine, atque imperfectione, eo fere pacto, quo relationem, modumvè seorsim spectatum immobilem diceremus, diuina etiam interposita potestate. Nō videntur alieni ab hac sententia Durandus in 3. d. 22. q. 3. ac Ioannes Pico Mirandula q. 1. Apologetici dum non sine graui errore verificabile putant Christi Domini animam ad inferos non descendisse realis substantiæ præsentia, sed effectū, priorum Patrum animas noua gloria, luce, lætitiæque perfundendo. Neque enim fidei articulum tam alieno sensu interpretarentur, si crederent ab Angelis, aut certe Deo, beatissimam animam præsentem inferis secundum substantiam fieri posse; eorum verò fundamentum, si firmum esset, non solum de Christi anima, sed de quauis alia immobilitatem concluderet; ideoque diximus eos à proposita sententia alienos non videri. Aiunt enim immateriales substantias loci proprii incapaces esse, atque adeò & lationis, quòd affectiones hæ diuiduæ sint. Itaque solum eis superesse rationem aliam in loco essendi, ac mouendi longè diuersam, hoc est, penè æquiuocam, per operationem, seu virtutis contactum, ipsum attingendo locum, si non actu, saltem potestate. Quo fit (iuxta Durandum) ut Angeli nullibi sint, si de existentia in loco priori modo sit sermo, & sint ubique; si posteriori, cum nullum locum, motumvè diuisibilem subire queant, & rursus in omnem idonei sint operari: at verò anima separata neque hoc, neque illo modo ob eandem rationem alicubi est, si quidem & substantia spiritualis est, ob idque incapax diuidui loci, vel lationis, & corporis forma; minimèque proinde ad operationem externam ordinata absque medio corpore, quod informet.

Sed quàm grauius Durandus cum Pico sit lapsus tum alibi tum ad quæstionem 52. 3. partis ostendi solet, ubi iuxta sacrarum literarum, Patrumque intelligentiam probatur Christi Domini descensum ad inferos ratione animæ, (corpus enim in sepulchro iacuit immobile, diuinum autem verbum ubique erat) ipsius substantiæ præsentia fuisse exhibitum. Nimirum falsus est Durandus dum cuiuslibet lationis terminum putat esse diuisibilem, cum tamen sit ipsa met rei mobilis præsentia, assistentiavè ad hoc, aut illud spatium, siue reale, siue imaginarium, atque adeò spiritualis, vel corporea, pro eiusdem rei mobilis natura, & conditione, quæ proinde si spiritualis erit, sine vllò incommodo, ratione suæ indiuisibilis præsentia ad corporale spatium respectu aliquo terminabitur. Cur enim minus sit impossibile rem spiritualem ad materiam corporalem ordinem habere agentis, quàm præsentis, assistentiavè? & confirmatur quoniam Arist. 8. phys. c. 10. text. 84. & 1. de Cælo c. 9. tex. 100. intelligentias Cælo assidere scribit; quod quæ ratione fiat, quàm localiter, nemo excogitabit, si eos modos essendi in alio percurrat, quos idem philosophus 4. phys. c. 3. tex. 23. proposuit. Statuendum igitur eo ipso, quo res creata per se, ac seorsim ab alia existit, mobilem loco esse, siue à se, siue ab extrinseca virtute, namque ut Aristoteles 1. post. cap. 10. scribit, si negatio adæquata causa est

Citatur à Soario 3. p. 10. 2. disp. 43. sectione 2.

Cum de loco Ang. tract. 1. d. 37. 2. p. dist. q. 2. cui consentit H. ru. ibidem q. 2. a. 1. 2.

nega-